

Nelli Kiianmaa

TASA-ARVOBAROMETRI 2012

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:23

Tasa-arvobarometri 2012

ISBN 978-952-00-3369-9 (nid.)

ISBN 978-952-00-3370-5 (PDF)

ISSN-L 1236-2050

ISSN 1236-2050 (painettu)

ISSN 1797-9854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-00-3370-5

<http://um.fi/URN:ISBN:978-952-00-3370-5>

www.stm.fi/julkaisut

Kustantaja: Sosiaali- ja terveysministeriö

Kuva: iStockPhoto

Ulkoasu ja paino: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2012

TIIVISTELMÄ

TASA-ARVOBAROMETRI 2012

■ Tasa-arvobarometri käsittelee sukupuolten tasa-arvoon liittyviä asenteita, mielipiteitä ja kokemuksia Suomessa. Barometrin avulla voidaan seurata tasa-arvon kehitystä yhteiskunnan eri alueilla. Vuoden 2012 tasa-arvobarometri on sarjassaan viides. Aiemmat barometrit on julkaistu vuosina 1998, 2001, 2004 ja 2008.

Tasa-arvoon liittyvät asenteet ja mielipiteet ovat koko seurantajaksoilla (1998–2012) muuttuneet melko vähän. Rungas kolmannes miehistä mutta vain vajaa viidennes naisista arvioi sukupuolten olevan tasa-arvoisia. Nuorin ikäryhmä pitää muita useammin tasa-arvoa jo saavutettuna tilana. Tasa-arvon lisääntyminen on valtaosalle myönteinen asia, josta sekä naisten että miesten uskotaan hyötyvän.

Työelämässä naisten mahdollisuuksien arvioidaan jonkin verran parantuneen. Kuitenkin naiset kokevat edelleen sukupuoleensa liittyvää haittaa palkkauksessa, uralla etenemisessä ja ammattitaidon arvostuksessa. Erityisesti korkeasti koulutetut naiset ja miesenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevät naiset kokevat näitä haittoja. Sekä naiset että miehet kannattavat vahvasti työelämän tasa-arvoa, kuten perusteettomien palkkaerojen poistamista. Työelämän segregatiota ylläpitävät asenteet ovat lieventyneet jonkin verran.

Palkkatyöstä vanhempain- tai hoitovapaalle jäämisen arvioidaan olevan miehille huomattavasti naisia vaikeampaa. Vastaajien mielestä miesten on nyt kuitenkin helpompaa pitää pidempiä lakisääteisiä perhevapaita kuin aikaisempina mittauskertoina. Muutos näkyy selvästi yksityisellä sektorilla, missä miesten perhevapaille jääminen arvioitiin vaikeimmaksi. Vaikeinta perhevapaille jäämisen arvioidaan olevan sekä naisille että miehille niillä työpaikoilla, jotka ovat selvästi miesenemmistöisiä.

Kahden vanhemman lapsiperheissä kotitöiden vastuunjako on edelleen varsin perinteinen. Kotitöiden jakaminen aiheuttaa erimielisyyttä joka toiselle pariskunnista. Kotitaloustöissä äitien vastuu on hieman keventynyt, ja vanhempien vastuut jakautuvat vähän aiempaa tasaisemmin. Lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä töissä äitien vastuu ei ole vähentynyt. Vastaajat toivovatkin miesten osallistuvan niihin enemmän.

Naisten kokema seksuaalinen häirintä lisääntyi jonkin verran 2000-luvun aikana. Vuodesta 2008 myös yli 55-vuotiaisiin naisiin kohdistunut häirintä on yleistynyt. Yleisimmin seksuaalista häirintää kokevat nuoret, alle 35-vuotiaat naiset. Raiskauksista annettuihin tuomioihin ollaan

yhtä tyytymättömiä kuin ennen. Yhdeksän kymmenestä naisesta ja miehestä pitää tuomioita liian lievinä.

Asiasanat:

tasa-arvo, naiset, miehet, naisten asema, miesten asema, työelämä, perhe, seksuaalisuus, asenteet, barometri, tasa-arvopolitiikka

SAMMANDRAG

JÄMSTÄLLDHETSBAROMETER 2012

■ Jämställdhetsbarometern tar upp attityder, åsikter och erfarenheter som anknyter till jämställdhet mellan könen i Finland. Med hjälp av barometern kan man följa utvecklingen av jämställdheten inom olika områden i samhället. Jämställdhetsbarometer 2012 är den femte i serien. De tidigare barometrarna publicerades åren 1998, 2001, 2004 och 2008.

Attityder och åsikter som hänför sig till jämställdhet har under hela uppföljningsperioden (1998–2012) förändrats tämligen lite. En dryg tredjedel av männen men bara knappt var femte kvinna gjorde bedömningen att könen är jämställda. Den yngsta åldersgruppen anser oftare än övriga att jämställdhet är ett tillstånd som redan uppnåtts. Ökad jämställdhet är för de flesta en positiv sak, och man tror att både män och kvinnor gynnas av detta.

Kvinnors möjligheter i arbetslivet bedöms ha förbättrats något. Ändå upplever kvinnor fortfarande nackdelar som hänför sig till deras kön i fråga om löner, karriärutveckling och bedömning av yrkesskickligheten. Särskilt högutbildade kvinnor och kvinnor på mansdominerade arbetsplatser upplever dessa nackdelar. Både kvinnor och män stöder i hög grad jämställdhet i arbetslivet, såsom eliminering av omotiverade löneskillnader. Attityder som upprätthåller segregation i arbetslivet har lindrats något.

Att bli föräldraledig eller vårdledig från lönearbetet bedöms vara betydligt svårare för män än för kvinnor. Enligt respondenterna är det dock betydligt lättare för män att ta ut längre lagstadgade familjeledigheter nu jämfört med tidigare mätningssomgångar. Förändringen syns tydligt inom den privata sektorn där man bedömde det vara svårast att ta ut familjeledighet. Man bedömer att det för både kvinnor och män är svårast att bli familjeledig på arbetsplatser som är klart mansdominerade.

Ansvar för fördelning av hushållsarbetet i barnfamiljer med två föräldrar är fortfarande tämligen traditionellt. Fördelningen av hushållsarbetet leder till meningsmotsättningar för vartannat par. Mödrarnas ansvar för hushållsarbetet har lättat något, och föräldrarnas ansvar fördelar sig något jämnare jämfört med tidigare. Mödrarnas ansvar för arbetsuppgifter med anknytning till barnskötsel och barnuppfostran har inte minskat. Respondenterna hoppas också att män i större utsträckning ska delta i detta.

Kvinnornas upplevelse av sexuella trakasserier har ökat något under 2000-talet. Från år 2008 har även trakasserier mot kvinnor över 55

år blivit vanligare. Vanligast är upplevelsen av sexuella trakasserier bland unga kvinnor under 35 år. Missnöjet mot våldtäktsdomar är lika stort som tidigare. Nio av tio kvinnor och män anser att domarna är alltför milda.

Nyckelord:

jämställdhet, kvinnor, män, kvinnors ställning, mäns ställning, arbetsliv, familj, sexualitet, attityder, barometer, jämställdhetspolitik

SUMMARY

GENDER EQUALITY BAROMETER 2012

■ The Gender Equality Barometer deals with attitudes, opinions and experiences related to gender equality in Finland. The barometer enables monitoring the development of gender equality in different sectors of society. The barometer for 2012 is the fifth in the series. The previous barometers were published in 1998, 2001, 2004 and 2008.

Attitudes and opinions related to gender equality have changed fairly little over the monitoring period (1998–2012). A good third of men but only less than one-fifth of women considers genders equal. The youngest age group is more often of the opinion that gender equality has already been achieved. Increased gender equality is considered positive by a majority of people, and it is believed that both women and men benefit from it.

In working life, women's opportunities are considered to have improved somewhat. However, women still experience gender-related disadvantages in terms of pay, career advancement and appreciation of professional skills. In particular, highly educated women and women at male-dominated workplaces experience such disadvantages. Both women and men strongly support gender equality in working life, such as elimination of unjustified pay inequalities. The attitudes underpinning gender segregation in working life have softened to some extent.

People feel that it is clearly more difficult for men than women to take parental leave or child-care leave from paid employment. However, according to the respondents, it is easier for men to take longer statutory family leaves now than at the time of the previous barometer. The change is marked in the private sector, where respondents found it most difficult to take family leaves. Taking family leave is considered most difficult for both women and men at clearly male-dominated workplaces.

In two-parent families with children, the division of household tasks is still relatively traditional. Sharing of such tasks causes disputes for every other couple. The responsibilities of mothers in domestic work have decreased to some extent, and today responsibilities are divided slightly more evenly between the parents than before. The responsibilities of mothers in terms of childcare and upbringing have not decreased. In this respect, the respondents hope for more even participation by men.

Sexual harassment experienced by women has increased somewhat during this century. Since 2008, harassment against women over the age of 55 has also increased. Sexual harassment is experienced most often

by young women under the age of 35. People are as dissatisfied with sentences for rapes as before. Nine out of ten women and men think that the sentences are too lenient.

Key words:

attitudes, barometer, family, gender equality, gender equality policy, men, men's status, sexuality, women, women's status, working life

ESIPUHE

Tasa-arvobarometri 2012 selvittää mitä mieltä suomalaiset naiset ja miehet ovat sukupuolten tasa-arvosta ja sen kehityksestä yhteiskunnan eri alueilla, kuten työelämässä, koulussa ja perhepiirissä. Ensimmäinen Tasa-arvobarometri julkaistiin vuonna 1998. Tähän mennessä kertynyt barometrien sarja antaa kuvan siitä miten tasa-arvoasenteet ja -kokemukset ovat muuttuneet Suomessa viimeisten 14 vuoden aikana.

Tasa-arvon tavoittelu on jatkuvaa toimintaa sukupuolten tosiasiallisen tasa-arvon toteuttamiseksi. Hallituksen tasa-arvopolitiikka tähtää naisten ja miesten tasa-arvon vahvistamiseen yhteiskunnan eri alueilla. Näitä tasa-arvotoimia koordinoi hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2012–2015. Tasa-arvobarometri antaa arvokasta tietoa tasa-arvokokemusten muutoksista. Siten se täydentää tilastojen antamaa kuvaa yhteiskunnallisesta kehityksestä ja tukee osaltaan tasa-arvopolitiikan toteutumisen arviointia.

Tasa-arvobarometrin tulosten mukaan kansalaiset arvioivat edelleen miesten aseman yhteiskunnassa naisia jonkin verran paremmaksi. Arviot eivät ole merkittävästi muuttuneet neljäntoista vuoden aikana. Naisten arviot ovat vielä miehiä kriittisempiä. Toisaalta noin puolet sekä naisista että miehistä uskoo tasa-arvon vahvistuvan seuraavien kymmenen vuoden aikana. Tasa-arvon edistyminen nähdään yhteisenä asiana: sekä naiset että miehet uskovat tasa-arvon lisääntymisen hyödyttävän molempia sukupuolia.

Myönteistä tasa-arvokehitystä osoittavat merkit sukupuolistereotyyppien, sukupuoleen liittyvien kaavamaisten käsitysten lieventymisestä. Esimerkiksi yhä useammat pitävät naisia ja miehiä yhtä sopivina eri politiikan alueiden tehtäviin. Sukupuolen merkitys päteväyttävänä tekijänä erilaisiin vastuullisiin tehtäviin on siis vastaajien käsityksissä vähentynyt. Suuntaus yhä tasaisempaan sukupuolijakaumaan on ollut nähtävissä myös esimerkiksi hallitusten kokoonpanoissa: viimeisten neljän hallituksen ministereiksi on nimitetty yhtä paljon naisia ja miehiä. Sukupuolen mukaisen työnjaon murtumisesta viestii sekin tulos, että vastaajista aikaisempaa useampi arvioi oman työnsä sopivan yhtä hyvin kummallekin sukupuolelle. Myös käsityksissä miehestä perheen pääasiallisena elättäjänä on tapahtunut hieman muutosta tasapuolisempaan suuntaan - tosin vieläkin yli kolmannes miehistä ja noin viidennes naisista kokee että päävastuu perheen toimeentulosta kuuluu miehelle.

Isien vanhemmuuden tukeminen ja kannustaminen perhevapaiden käyttöön on ollut keskeinen tavoite suomalaisessa yhteiskunnassa ja tasa-arvopolitiikassa jo pitkään. Siksi hieman yllättävää on se että aiempaa jonkin

verran vähemmän kannatetaan miesten nykyistä tiiviimpää osallistumista lasten hoitoon - onhan isien osuus esimerkiksi vanhempainrahapäivistä edelleen varsin matala. Toisaalta vastaajien mielestä työpaikoilla ei kuitenkaan kannusteta isiä tarpeeksi perhevapaiden käyttöön. Tulokset ovat siis jossain määrin ristiriitaisia. Edelleen tasa-arvon vahvistumiseksi tulee tukea isii vanhemmuuden jakamisessa. Ensi vuoden alusta astuu voimaan muutos, jonka myötä isien vanhempainvapaa-oikeus vahvistuu entisestään ja vapaan käyttö joustavoituu. On tärkeää, että jatkossa yhä useampi isä käyttää näitä oikeuksia.

Nyt valmistuneen Tasa-arvobarometri 2012 -selvityksen toteutti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Tilastokeskus. Tilastokeskuksesta tutkija Nelli Kiianmaa analysoi tulokset ja tuotti raportin tekstin ja aktuaari Outi Stenbäck vastasi vastasi raportin kuvioista sekä liitteestä 1. Tasa-arvobarometrin ohjausryhmään kuuluivat sosiaali- ja terveysministeriöstä ylitarkastaja Reetta Siukola (pj, 30.8.2012 asti), ylitarkastaja Päivi Yli-Pietilä (pj, 1.9.2012 alkaen), erityisasiantuntija Ilari Keso ja talousjohtaja Mikko Staff; tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta pääsihteeri Hannele Varsa, Tilastokeskuksesta yliaktuaari Tarja Nieminen, henkilöstöpäällikkö Tiina Kukkonen-Suvivuo sisäasiainministeriöstä, tietopalvelupäällikkö Sari Pikkala Tasa-arvotiedon keskus Minnasta, kasvatussociologian dosentti Jukka Lehtonen Helsingin yliopistosta, Miesjärjestöjen keskusliitosta Jukka Jonninen ja Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry:stä Lea Henriksson. Työryhmän sihteerinä toimi erikoistutkija Marjut Pietiläinen Tilastokeskuksesta ja hanketta valvoi ylitarkastaja Annamari Asikainen sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja urheiluministeri

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Sammandrag.....	5
Summary	7
Esipuhe	9
1 JOHDANTO	13
2 SUKUPUOLTEN TASA-ARVOA KOSKEVAT ASEENTEET	15
Yleiset arviot tasa-arvosta.....	15
Tasa-arvo työssä, talouselämässä, politiikassa ja perhe-elämässä.....	18
Työelämän tasa-arvo	18
Sukupuolten työnjako julkisessa elämässä.....	20
Vastuulliset tehtävät eri politiikanlohkoilla.....	21
Perheen työnjakoa koskevat asenteet.....	24
Seksuaalisuus mediassa	26
Seksin ostaminen	27
3 TASA-ARVO TYÖPAIKOILLA JA OPPILAITOKSISSA	28
Palkansaajat.....	29
Palkkauksessa sukupuolesta koettu haitta	33
Palkankorotuksen pyytäminen.....	33
Uralla etenemisessä sukupuolesta koettu haitta	34
Kannustaminen vaativampiin tehtäviin	35
Oman työn sopivuus toiselle sukupuolelle	36
Yrittäjät.....	38
Koululaiset ja opiskelijat	39
4 TYÖN JA PERHEEN YHTEENSOVITTAMINEN	43
Arviot perhevapaille jäämisen helppoudesta tai vaikeudesta.....	44
Äitiys- ja vanhempainvapaa sekä isyysvapaa.....	46
Isien vanhempainvapaa.....	46
Kokoaikainen hoitovapaa	47
Osittainen hoitovapaa	47
Poissaolo töistä sairaan lapsen hoitamiseksi	48

5	TASA-ARVON TOTEUTUMINEN PERHEIDEN TYÖNJAOSSA JA PÄÄTÖKSENTEOSSA	50
	Vastuunjako kotitöistä	51
	Lapsiin liittyvät kotityöt	51
	Kotitaloustyöt.....	53
	Huolto- ja pihatyöt.....	55
	Liiallinen vastuu kotitöistä ja lapsista	56
	Erimielisyydenaiheet puolison kanssa.....	58
6	VÄHÄTTELEVÄ SUHTAUTUMINEN, VÄKIVALLAN UHKA JA SEKSUAALISUUTEEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET	61
	Yliolkainen suhtautuminen toiseen sukupuoleen	62
	Seksuaalinen häirintä.....	64
	Väkivallan pelko	69
	Raiskauksista annetut tuomiot.....	70
7	YHTEENVETO	71
	Tasa-arvo yhteiskunnassa ja työelämässä	71
	Tasa-arvo perheessä ja perhevapaisiin suhtautuminen työelämässä.....	72
	Vähättelevä suhtautuminen, seksuaalinen häirintä, väkivallan uhka ja seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset.....	73
	Hidasta kehitystä kohti tasa-arvoa?.....	73
	Lähteet	75
	Liite 1 Haastattelulomake	76
	Liite 2 Tasa-arvobarometrissa käsitellyt lakisääteiset perhevapaat ja niiden kesto tiedusteluajankohtana vuonna 2012.....	94

I JOHDANTO

Tasa-arvobarometri 2012 on jo viides sarjassaan. Ensimmäinen suomalainen tasa-arvobarometri julkaistiin 1998. Barometri seuraa naisten ja miesten asenteita ja kokemuksia tasa-arvosta eri aikoina. Se täydentää sukupuolen mukaan eriteltyjen tilastojen antamaa kuvaa tasa-arvotilanteesta mielipide- ja kokemusperäisellä aineistolla. Siten se tekee tasa-arvo-ongelmia näkyviksi, jotta niitä voitaisiin tunnistaa ja poistaa.

Barometrejä on julkaistu kolmen–neljän vuoden välein. Kaksi ensimmäistä tasa-arvobarometriä 1998 ja 2001 tehtiin Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan ja Tilastokeskuksen yhteistyönä, sittemmin (2004, 2008 ja 2012) toteuttajana on ollut Tilastokeskus sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta. Tasa-arvobarometrin 2012 työtä on ohjannut asiantuntijoiden ja ministeriön edustajien muodostama ohjausryhmä.

Pääosa tasa-arvobarometrin kysymyksistä on laadittu ensimmäistä barometriä suunniteltaessa (1997) laajassa tutkija- ja asiantuntijaryhmässä. Haastattelulomakkeelle onkin valikoitunut teemoja pääasiassa 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun tasa-arvopolitiikasta ja sen ajankohtaisista kysymyksistä. Aikasarjatietoa on pidetty arvokkaana, ja siksi kysymykset on pidetty pääosin samoina. Barometrin keskeisiä teemoja ovat yleiset, koko yhteiskuntaa koskevat arviot ja asenteet, vastaajien kokemukset ja arviot tasa-arvosta omilla työpaikoillaan tai opiskeluympäristössään, työn ja perheen yhteensovittaminen sekä omakohtaiset kokemukset perheen sisäisestä työnjaosta ja päätöksenteosta. Lisäksi tarkastellaan kokemuksia yliolkaisesta tai vähättelevästä kohtelusta ja seksuaalisesta häirinnästä sekä väkivallan uhan kokemisesta.

Tasa-arvobarometri seuraa yleisen mielipiteen muutoksia. Barometrissa ei ole pyritty tarkkaan määrittelemään, mitä sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan. Tulokset kertovat ihmisten näkemyksistä ja kokemuksista omassa elämänpiirissään ja -tilanteessaan sekä tasa-arvo-ongelmien tiedostamisesta eri aikoina. Ne voivat myös heijastella erilaisten näkemysten suotavuutta tai hyväksyttävyyttä suomalaisessa mielipideilmastossa. Tasa-arvopolitiikassa on viime vuosina alettu keskustella aikaisempaa enemmän mm. etnisten ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen asemasta ja niihin liittyvistä kysymyksistä. Tasa-arvobarometrissä näitä teemoja ei toistaiseksi ole käsitelty.

Tasa-arvobarometrin otokseen poimittiin 2 500 henkeä 15–74-vuotiaasta väestöstä¹. Otoksen poiminnassa käytettiin alueen, iän ja sukupuolen mukaan ositettua satunnaisotantaa. Tiedonkeruu toteutettiin tietokoneavustei-

¹ Tasa-arvobarometrissa perusjoukkona oli Suomessa asuva väestö kansallisuudesta riippumatta. Vastaaminen haastatteluun tapahtui joko suomen tai ruotsin kielellä. Tulokset ovat yleistettävissä sukupuolen, alueen ja iän mukaan koskemaan 15–75-vuotiaita Suomessa asuvia henkilöitä.

sin puhelinhaastatteluin tammi-maaliskuussa. Vuonna 2012 haastattelun keskikesto oli noin 18 minuuttia ja vastausosuus 64 % (miehet 62 %, naiset 65 %). Muina vuosina vastausosuus on vaihdellut 77:n ja 64 %:n välillä. Vuonna 2012 jakaumissa oli vinoumaa erityisesti iän ja koulutusasteen mukaan. Katoa korjattiin painokertoimella. Vastauksia saatiin 1 587. Kaikkien viiden tutkimusajankohdan kattava aineisto sisältää yhteensä 8 835 henkilön vastaukset. Tiedonkeruu on toteutettu puhelinhaastatteluin samaan aikaan vuodesta kaikkina viitenä kertana.

Liitteenä olevaan vuoden 2012 Tasa-arvobarometrin haastattelulomakkeeseen on merkitty kunkin kysymyksen kohdalle vastausjakaumat sukupuolittain. Lomakkeeseen on myös merkitty tähdellä vuonna 2012 laaditut, uudet kysymykset.

2 SUKUPUOLTEN TASA-ARVOA KOSKEVAT ASEENTEET

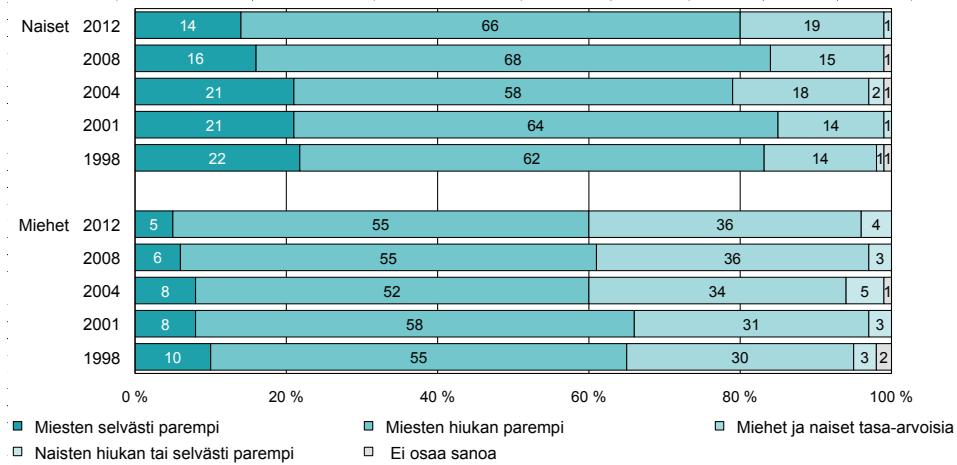
- Enemmistö pitää miesten asemaa yhteiskunnassa edelleen naisia parempana.
- Puolet uskoo tasa-arvon lisääntyvän tulevaisuudessa. Valtaosa arvioi tasa-arvon vahvistumisen hyödyttävän myös miehiä.
- Naisista kaksi kolmannesta ja miehistä vajaa puolet ei pidä naisten mahdollisuuksia työelämässä yhtä hyvinä kuin miesten. Valtaosa kannattaa työmarkkinajärjestöjen ja työnantajien toimia naisten ja miesten perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi.
- Alle puolet pitää naisia ja miehiä yhtä sopivina vastuullisiin tehtäviin kaikilla eri politiikanlohkoilla.
- Miehistä kolmasosa ja naisista viidesosa on sitä mieltä, että mies on ensisijaisesti vastuussa perheen toimeentulosta.
- Miesten halutaan edelleen osallistuvan enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen.
- Kolmasosa naisista ja kaksi kolmannesta miehistä hyväksyy sen, että mies tai nainen ostaa seksiä prostituoidulta.

Arvioita sukupuolten tasa-arvosta koko yhteiskunnassa tutkittiin yleisten sukupuolten tasa-arvoa koskevien kysymysten sekä yksityiskohtaisempien politiikkaan, talouselämään, työhön ja perhe-elämään liittyvien mielipidevääntämien avulla.

YLEISET ARVIOT TASA-ARVOSTA

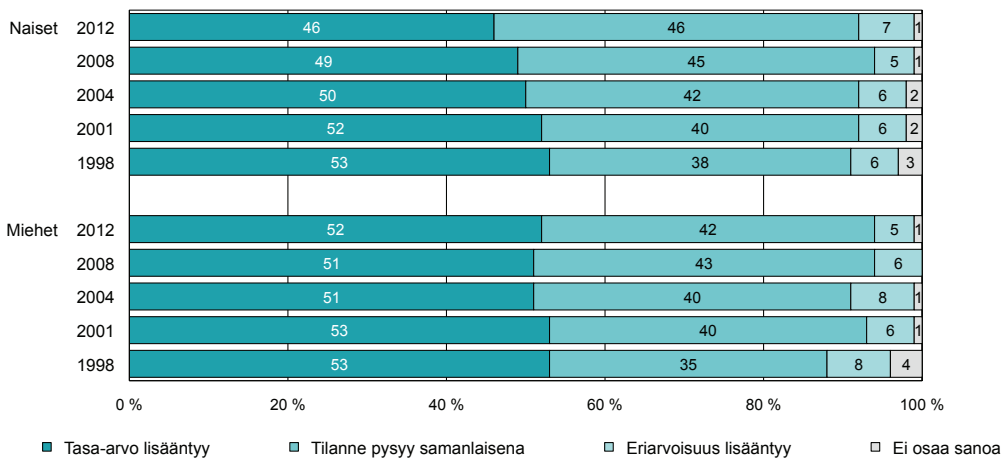
Vastaajia pyydettiin ensin aivan yleisesti arvioimaan sukupuolten asemaa tutkimushetkellä. Tulosten perusteella enemmistö suomalaisista pitää edelleen miesten asemaa naisia selvästi tai hiukan parempana (Kuvio 1). Naiset ajattelevat näin miehiä useammin. Miesten asemaa selvästi parempana pitävät ovat kuitenkin olleet kaikkina ajankohtina vähemmistö, jonka osuus on ajan myötä pienentynytkin. Eri sukupuolia keskenään tasa-arvoisina pitävien osuus on puolestaan lievästi kasvanut. Miehet pitävät sukupuolten tasa-arvoa vallitsevana asiantilana huomattavasti naisia useammin.

Kuvio 1. Arviot naisten ja miesten asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa

Nykytilanteen arvioimisen lisäksi vastaajia pyydettiin ennakoimaan, mihin suuntaan tasa-arvo kehittyy seuraavien kymmenen vuoden aikana: lisääntykö, vähentykö vai pysyykö se samanlaisena kuin nyt. Noin puolet suomalaisista uskoo tasa-arvon lisääntyvän. Tämä osuus ei ole viimeisten 14 vuoden aikana juurikaan muuttunut, tosin hiukan useammat naiset uskovat, että tasa-arvo ei enää lisäännä nykyisestä (Kuvio 2).

Kuvio 2. Arviot tasa-arvon kehityksestä seuraavien kymmenen vuoden aikana

Vuosien 1998 ja 2012 vastausten perusteella tasa-arvon lisääntymiseen uskoivat eniten ne, joiden mielestä miesten asema oli naisia parempi. Nykytilan pysymiseen samana seuraavien kymmenen vuoden aikana uskoivat taas

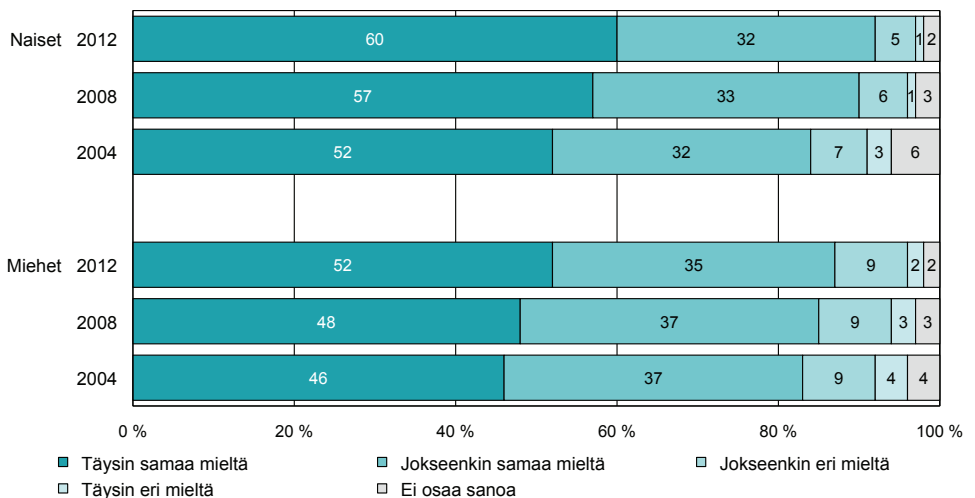
useammin ne, joiden mielestä tasa-arvo vallitsee jo nyt. Hyvin harva arvioi eriarvoisuuden kasvavan sukupuolten välillä.

Tasa-arvon nykytilaa ja muutosta koskevia kysymyksiä tarkasteltiin erikseen iän ja koulutusasteen mukaan. Vastajat jaettiin kolmeen ryhmään: 15–34-vuotiaisiin, 35–54-vuotiaisiin ja 55–75-vuotiaisiin. Sekä naisista että miehistä nuorin ikäryhmä uskoo muita useammin tasa-arvon jo vallitsevan. Iän myötä niiden osuus kasvaa, jotka pitävät miesten asemaa naisten asemaa selvästi parempana. Tämä tulos pätee myös erikseen naisilla ja miehillä. Vähiten optimistisia tulevaisuuden tasa-arvon suhteen olivat vanhimmat naiset: sekä 35–54- että 55–75-vuotiaat naiset arvioivat muita harvemmin tasa-arvon lisääntyvän. Eriarvoisuuden kasvuun uskoivat eniten yli 55-vuotiaat naiset. Vanhimman ikäluokan arviot naisten ja miesten tasa-arvon nykytilasta ja sen muutoksesta ovat eri mittauskerroilla pysyneet suhteellisen samanlaisina.

Koulutuksen mukaan vastaajat jaettiin perus-, keski- ja korkea-asteen koulutuksen saaneiden luokkiin. Koulutustasolla ei näytä olevan yhteyttä miesten arvioihin tasa-arvon nykytilasta. Naisten mielipiteillä ja koulutustasolla puolestaan on yhteys. Naisista perusasteen koulutuksen saaneet ajattelevat korkeammin koulutettuja useammin miesten ja naisten olevan tasa-arvoisia. Keski- ja korkea-asteen koulutuksen hankkineet naiset puolestaan pitävät muita todennäköisemmin miesten asemaa hiukan naisten asemaa parempana.

Miehet ja korkeasti koulutetut naiset arvioivat tasa-arvon vahvistuvan seuraavien kymmenen vuoden aikana. Haastatellut ovat melko yksimielisiä siitä, että miehetkin hyötyvät tasa-arvon lisääntymisestä (Kuvio 3). Vahvimmin näin ajattelevat 35–54- ja 55–75-vuotiaat naiset sekä korkeakoulutetut naiset.

Kuvio 3. Väittämä: Miehetkin hyötyvät sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä

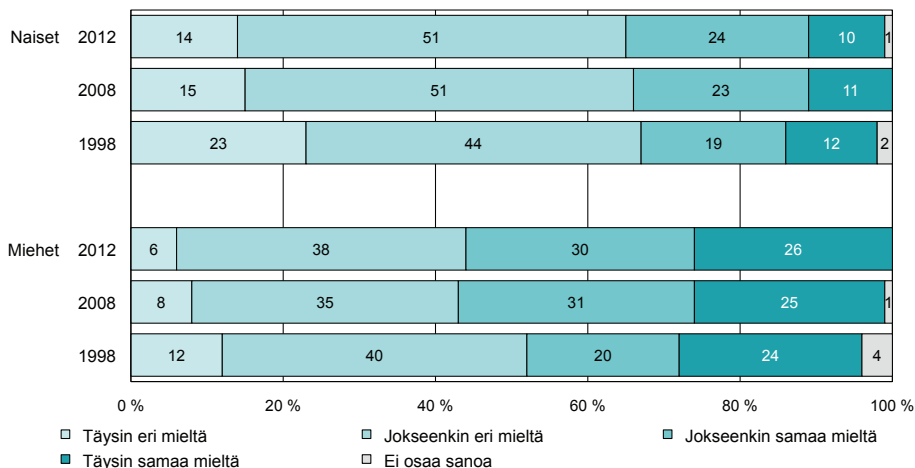
TASA-ARVO TYÖSSÄ, TALOUSELÄMÄSSÄ, POLITIIKASSA JA PERHE-ELÄMÄSSÄ

Koko yhteiskuntaa koskevien yleisten arvioiden lisäksi kaikilta vastaajilta kysyttiin väittämien muodossa mielipiteitä työhön, talouselämään, politiikkaan ja perhe-elämään liittyvistä aiheista. Näin saatiin kuva siitä, miten sukupuolten suhteet eri elämänpiireissä koetaan, ja millaisia järjestelyjä ja tasa-arvon edistämistoimia näillä alueilla pidetään toivottavina. Seuraavaksi käsitellään ensin työ- ja talouselämään sekä politiikkaan liittyviä aseenteita ja sen jälkeen näkemyksiä perheen vastuunjaosta. Vastausten perusteella valtaosa suomalaisista kannattaa sukupuolten työnjaon lieventämistä näillä elämänalueilla. Useimpien väittämien kohdalla suuria muutoksia aiempiin mittaussajankohtiin ei ole havaittavissa.

Työelämän tasa-arvo

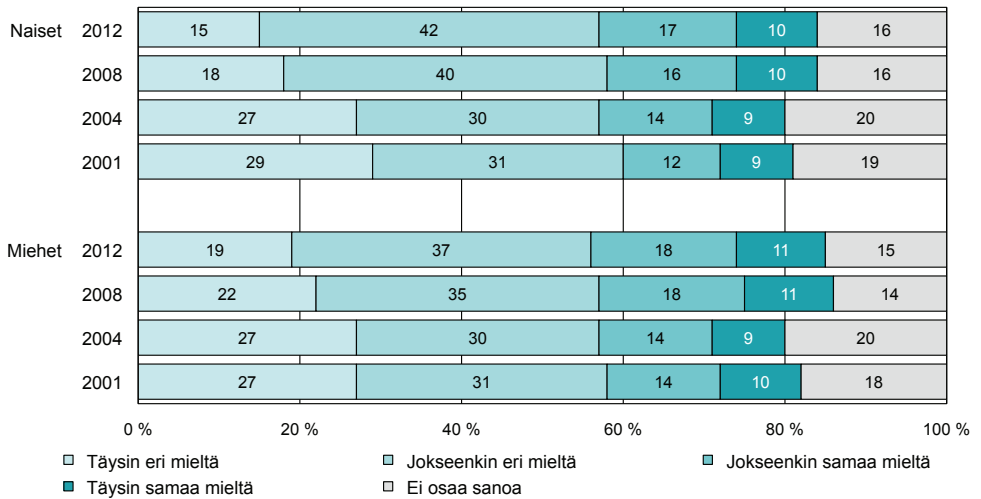
Suomessa molempien sukupuolten kokoaikainen palkkatyö on kansainvälisesti vertaillen hyvin yleistä. Naisten oikeus käydä töissä perhetilanteesta riippumatta onkin yhtä itsestään selvää niin naisille kuin miehille. Vähintään 90 % vastaajista on ollut tästä täysin tai jokseenkin samaa mieltä kaikkina mittaussajankohtina. Sekä miehet että naiset kannattavat myös tasa-arvon lisäämistä työelämässä. Naiset kannattavat kuitenkin miehiä enemmän mm. perusteettomien sukupuolen mukaisten palkkaerojen poistamista. Naiset myös arvioivat kriittisemmin naisten asemaa työelämässä: vain kolmannes naisista pitää naisten mahdollisuuksia työelämässä yhtä hyvinä tai lähes yhtä hyvinä kuin miesten, kun taas miehistä näin ajattelee yli puolet (Kuvio 4).

Kuvio 4. Väittämä: Naisten mahdollisuudet työelämässä ovat yhtä hyvät kuin miesten

Kataisen hallituksen hallitusohjelman (2011) keskeiset työelämän tasa-arvotavoitteet liittyvät mm. naisten ja miesten palkkaerojen kaventamiseen ja perhevapaiden jakautumiseen nykyistä tasaisemmin vanhempien kesken. Lähes 60 % suomalaisista onkin yksimielisiä siitä, että työpaikoilla ei kannusteta miehiä riittävästi käyttämään lastenhoitovapaita (Kuvio 5). Perhevapaille hakeutumista tarkastellaan lähemmin luvussa 4.

Kuvio 5. Väittämä: Työpaikoilla kannustetaan miehiä riittävästi käyttämään lastenhoitovapaita

Valtaosa vastaajista (85 %) on myös sitä mieltä, että perhevapaista koituvia kustannuksia tulee tasata nykyistä paremmin nais- ja miesvaltaisten alojen kesken. Jo nykyisellään pääosa perhevapaiden suorista kustannuksista rahoitetaan kaikilta työnantajilta ja palkansaajilta kerättävin maksuin.

Perhevapaista työnantajille aiheutuvien suorien kustannusten korvaaminen

Perhevapaista työnantajalle aiheutuvia suoria kustannuksia ovat äitiys- tai isyysvapaalla olevan henkilön palkka, vuosilomakustannukset ja lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Työnantajille korvataan merkittävä osa näistä kustannuksista. Korvaukset rahoitetaan kaikilta työnantajilta ja palkansaajilta kerättävin maksuin. Vuonna 2012 työnantajan sairausvakuutusmaksu on 2,12% palkkasummasta. Sairausvakuutusmaksu kerätään kaikilta työnantajilta, eikä se siis riipu alan nais- tai miesvaltaisuudesta tai siitä käyttävätkö työntekijät perhevapaita.

Noin yhdeksän kymmenestä on sitä mieltä että työnantajien ja työmarkkinajärjestöjen tulisi toimia aktiivisemmin naisten ja miesten perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi. Työpaikkakohtaisiin tasa-arvosuunnitelmiin suhtaudutaan varauksellisemmin. Noin kolmannes pitää niitä hyödyttöminä. On vaikea sanoa, kertooko tulos tietoon perustuvasta kriittisyydestä tasa-arvosuunnitelmia kohtaan vai enemmänkin siitä, että niitä ei yleisesti tunneta.

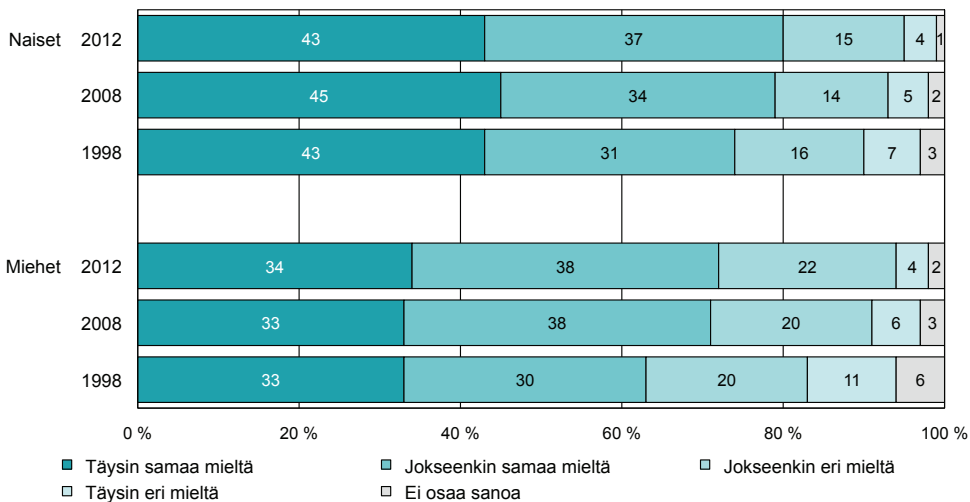
Työpaikkakohtainen tasa-arvosuunnitelma

Tasa-arvolaki edellyttää tasa-arvosuunnitelman tekemistä vähintään 30 henkeä työllistäviltä työnantajilta. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön kanssa. Se sisältää selvityksen työpaikan tasa-arvotilanteesta ja sen osana erittelyn naisten ja miesten sijoittumisesta eri tehtäviin sekä palkkakartoituksen, toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi ja aiempia toimenpiteitä koskevan arvion.

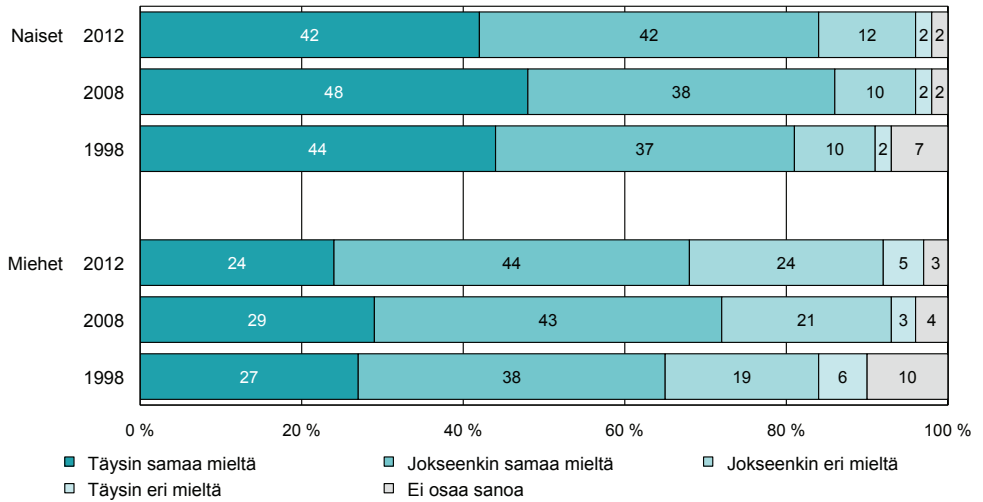
Sukupuolten työnjako julkisessa elämässä

Haastatellut kannattavat sukupuolten työnjaon lieventämistä julkisessa elämässä. Yhdeksän kymmenestä ajattelee, että politiikkaan tarvitaan lisää naisia asiantuntemuksen monipuolistamiseksi. Sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijöiksi taas tarvittaisiin enemmän miehiä (76 % väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä). Yhtä moni uskoisi yritysten ja talouselämän hyötyvän nykyistä suuremmasta määrästä naisjohtajia. Naiset olivat miehiä useammin samaa mieltä väittämien kanssa (Kuviot 6 ja 7).

Kuvio 6. Väittäjä: Sosiaali- ja terveyspalveluiden työtehtävissä tulisi olla nykyistä enemmän miehiä

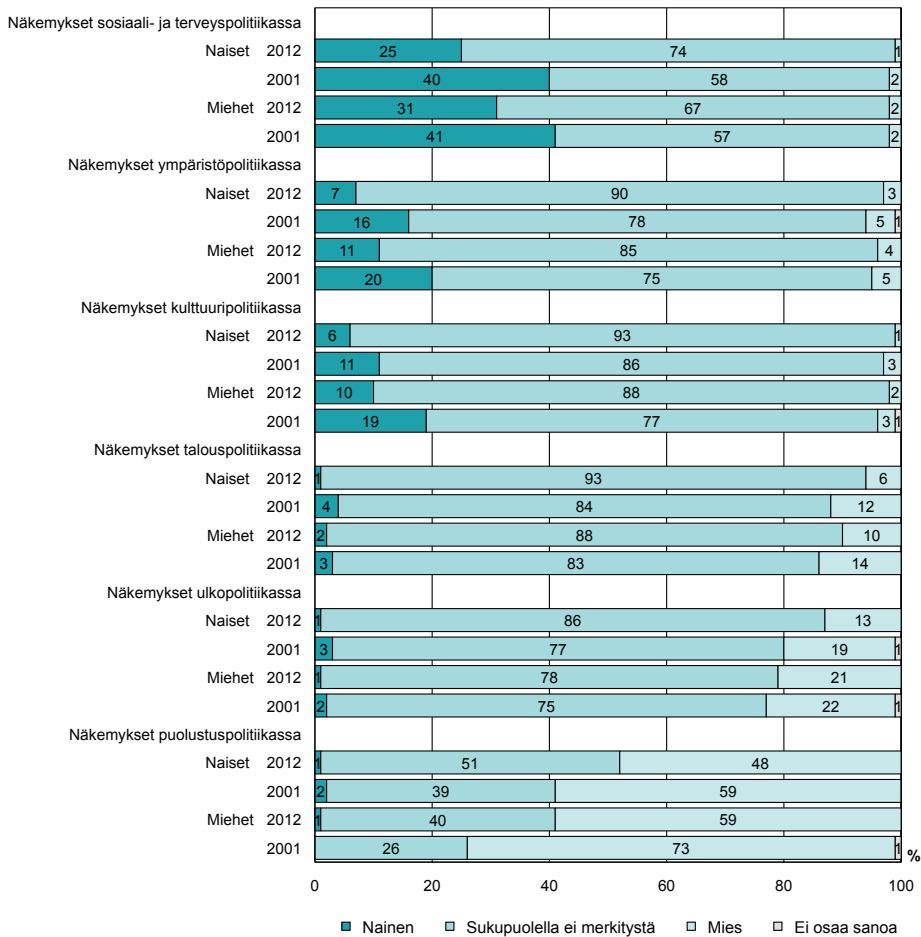
Kuvio 7. Väittämä: Yritykset ja talouselämä hyötyisivät, jos johtopaikoilla olisi nykyistä enemmän naisia

Vastuulliset tehtävät eri politiikanlohkoilla

Vuonna 2012 kysyttiin kaikilta vastaajilta asenteista, jotka koskevat vastuun-
alaisia tehtäviä eri politiikanlohkoilla. Kysymyssarja on ollut mukana myös vuo-
sien 1998 ja 2001 Tasa-arvobarometreissa. Kysymyksissä tiedusteltiin erikseen,
sopiiko vastaajan mielestä mies vai nainen paremmin hoitamaan vastuutehtäviä
talous-, ulko-, sosiaali- ja terveys-, ympäristö- ja kulttuuripolitiikan lohkoilla
vai eikö vastuuhenkilön sukupuolella ole merkitystä tehtävän hoitamisen kan-
nalta. Lisäksi vuosina 2001 ja 2012 kysyttiin samalla tavoin puolustuspolitiikan
vastuutehtävistä. Kuviossa 8 on kysymysten vastausjakaumat vuosilta 2001 ja
2012, jolloin mukana olivat kaikki kysytyistä politiikanlohkoista.

Kuvio 8. Kumpi on sopivampi, mies vai nainen, vastuunalaisiin tehtäviin

Niiden osuus, jotka pitivät naista parempana vastuutehtäviin, oli kaikista politiikanlohkoista suurin sosiaali- ja terveystalitiikassa. Vaikka niiden osuus, jotka pitivät naista paremmin sopivana, on pienentynyt, vielä vuonna 2012 noin neljäsosa naisista ja kolmasosa miehistä piti naista parempana tällä politiikanlohkolla. Vastausten kaikkein sukupuolittunein politiikanlohko oli kuitenkin puolustuspolitiikka. Se on edelleen ihmisten mielikuvissa leimallisesti miehisin politiikan ala, ja asevelvollisuus koskee vain miehiä². Niiden osuus, joiden mielestä mies on sopivampi puolustuspolitiikkaan, on pienentynyt vuodesta 2001. Vuonna 2012 suomalaisista noin puolet oli sitä mieltä, että mies on naista sopivampi puolustuspolitiikan tehtäviin. Miehet arvioivat näin naisia useammin.

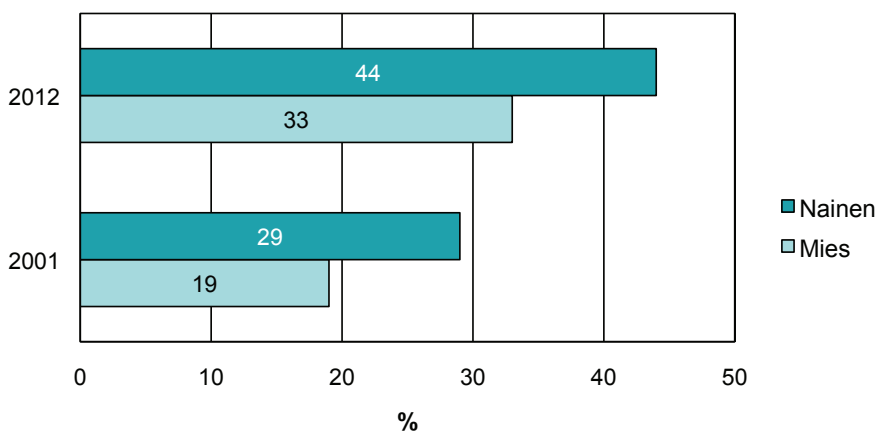
² Asevelvollisuus on tasa-arvolain soveltamisalan ulkopuolella.

Molempina vertailuajankohtina naista pidettiin keskimäärin miestä sopivampana kulttuuri- ja ympäristöpolitiikassa ja miestä naista sopivampana talous- ja ulkopolitiikassa. (Kuvio 8.)

Kysymyssarjan vastauksista muodostettiin yksi muuttuja kuvaamaan sitä, miten vastaaja asennoituu eri sukupuoliin vastuunalaisissa tehtävissä talous-, ulko-, sosiaali- ja terveys-, ympäristö-, kulttuuri- ja puolustuspolitiikan lohkoilla. Vaihtoehdot olivat: 1) mies mainittu sopivammaksi useammin kuin nainen, 2) nainen mainittu sopivammaksi useammin kuin mies, 3) naiset ja miehet valittu yhtä monta kertaa ja 4) vastannut kaikissa kohdin, ettei sukupuolella ole väliä. Vertailussa käytettiin vuosien 2001 ja 2012 vastauksia.

Sekä vuonna 2001 että 2012 noin neljä kymmenestä miehestä ja kolmannes naisista piti miestä sopivampana useampien politiikanlohkojen tehtäviin kuin naista. Vuonna 2001 miehistä 16 % ja naisista 17 % valitsi naisen miestä useammin. Vuonna 2012 naisen useammin valinneiden osuudet olivat noin puolet tästä (miehet 9 % ja naiset 8 %). Myös entistä harvemmat naiset ja miehet valitsivat naisen ja miehen yhtä monta kertaa. Sen sijaan niiden osuus, joiden mielestä millään politiikan lohkoilla vastuullisissa tehtävissä olevan henkilön sukupuolella ei ole merkitystä, oli vuoteen 2001 verrattuna suurempi sekä miehillä että naisilla. Näin ajatteli naisista neljä ja miehistä kolme kymmenestä (Kuvio 9).

Kuvio 9. Vastuullisissa tehtävissä olevan henkilön sukupuolella ei ole merkitystä sosiaali- ja terveys-, ympäristö-, kulttuuri-, talous-, ulko- ja puolustuspolitiikassa

Tuloksia vertailtiin vielä iän ja koulutustason mukaan. Sekä vuonna 2001 että 2012 koulutustaso oli yhteydessä käsityksiin siitä, sopivatko eri politiikanlohkojen vastuunalaiset tehtävät paremmin naisille vai miehille. Mitä korkeampi henkilön koulutustaso oli, sitä todennäköisemmin hän arvioi, ettei sukupuolella ole merkitystä millään politiikanlohkolla. Mitä

matalampi koulutustaso, sitä useammin eri politiikanlohkoja pidettiin sopivampina joko naisille tai miehille. Miehillä koulutuksen yhteys kysymykseen oli voimakkaampi vuonna 2012 kuin 2001. Niiden korkeakoulutettujen miesten, jotka eivät pitäneet sukupuolta merkittävänä seikkana minkään politiikanlohkon vastuutehtävissä, osuus oli vuonna 2012 aiempaa suurempi.

län mukaan sukupuolittuneimmat asenteet olivat yli 55-vuotiailla. He ajattelivat muita harvemmin, että nainen ja mies ovat yhtä sopivia vastuutehtäviin kaikilla politiikanlohkoilla. Näin ajattelevien osuus on kasvanut kaikissa naisten ja miesten ikäryhmissä, mutta suhteellisesti eniten juuri yli 55-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa se on kaksinkertaistunut sekä naisilla että miehillä. Samoin on käynyt alle 35-vuotiaiden miesten ryhmässä.

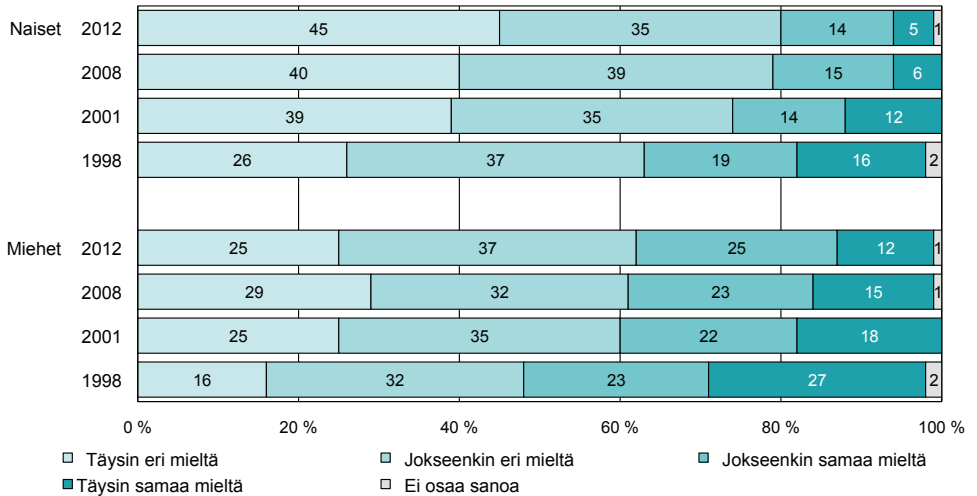
Vuonna 2012 aiempaa harvempi yli 55-vuotias mies valitsi miehen useampaan tehtävään kuin naisen. Samanlaista muutosta ei tapahtunut samanikäisillä naisilla. Nuorten ja vanhojen miesten asenteet lähenivät toisiinsa, mutta naisilla eri ikäryhmien ero säilyi. Molempina vuosina 15–34- ja 35–54-vuotiaiden naisten asenteet poikkesivat tätä vanhempien naisten ryhmästä ja kaikista miesten ikäryhmistä. Heissä oli muita enemmän henkilöitä, joille sukupuolella ei ole merkitystä millään politiikan loholla.

Kehitystä tasa-arvon suuntaan on tapahtunut. Tulokset heijastelevat kuitenkin voimakkaina pysyneitä käsityksiä siitä, että toiset tehtävät ovat sopivampia naisille ja toiset miehille. Miesten vastauksissa painottuu jommankumman sukupuolen sopivuus keskimäärin useammin kuin naisilla. Työelämän osalta sukupuolten segregatioon liittyviä asenteita käsitellään myös luvussa 3 (näkemys oman työn sopivuudesta naisille ja miehille).

Perheen työnjakoa koskevat asenteet

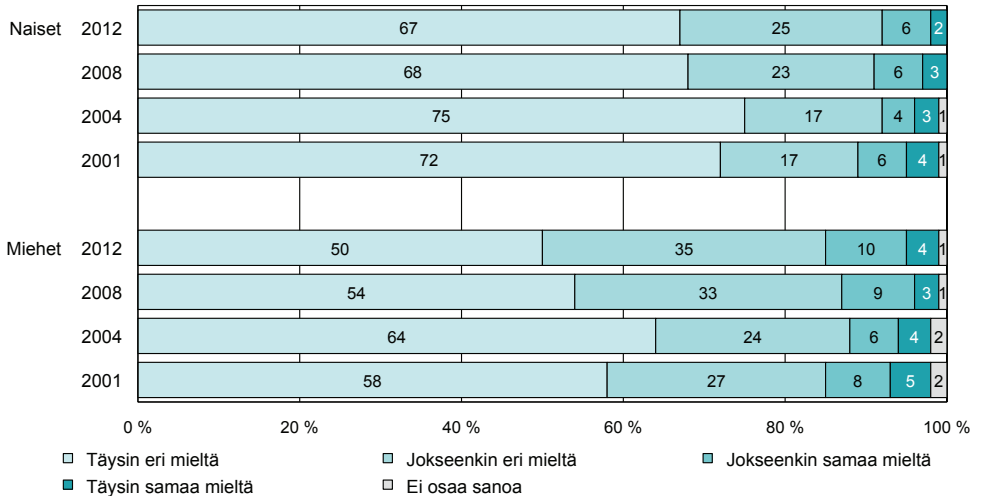
Asenteita perheen työnjakoa kohtaan mitattiin kolmella kysymyksellä, jotka kysyttiin kaikilta vastaajilta. Väittämään ”Miehellä on ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta” miehet vastasivat naisia huomattavasti perinteisemmin pitäen miestä useammin päävastuullisena kuin naiset. Miehistä väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli noin kolmasosa ja naisista noin viidesosa. Sekä naiset että miehet pitävät aikaisempaa harvemmin miestä ensisijaisesti vastuullisena perheen toimeentulosta (Kuvio 10). Koska koulutus ja ansiotaso ovat yhteydessä toisiinsa, tarkasteltiin kysymystä vielä koulutusasteen mukaan. Sekä vuonna 1998 että vuonna 2012 alhainen koulutustaso oli sekä naisilla että miehillä yhteydessä siihen, että miestä pidettiin ensisijaisesti vastuullisena perheen toimeentulosta.

Kuvio 10. Väittämä: Miehellä on ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta

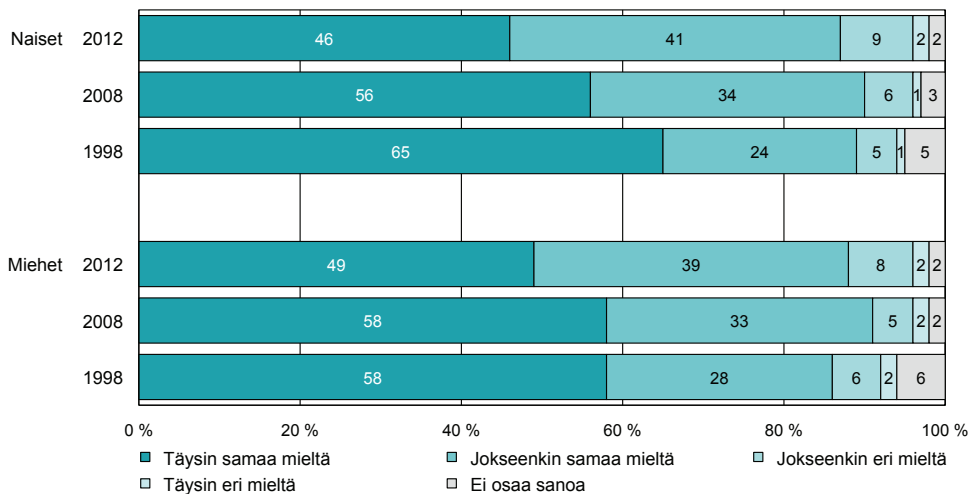
Vastaajien mielestä palkan suuruuden ei pitäisi määrittellä sitä, kumpi puolisoista tekee enemmän kotitöitä. Lähes 90 % suomalaisista suhtautuu kielteisesti väittämään ”On oikein, että se puoliso, jolla on pienempi palkka, tekee suuremman osan kotitöistä”, tosin täysin eri mieltä olevien osuus on hiukan pienentynyt vuosien myötä (Kuvio 11).

Kuvio 11. Väittämä: On oikein, että se puolisoista, jolla on pienempi palkka, tekee suuremman osan kotitöistä

Yhtä moni allekirjoittaa väittämän ”Miesten tulisi osallistua nykyistä aktiivisemmin lastensa hoitoon ja kasvatukseen” (Kuvio 12). Tässä kysymyksessä naisten ja miesten näkemykset ovat hyvin samankaltaiset.

Kuvio 12. Väittämä: Miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen

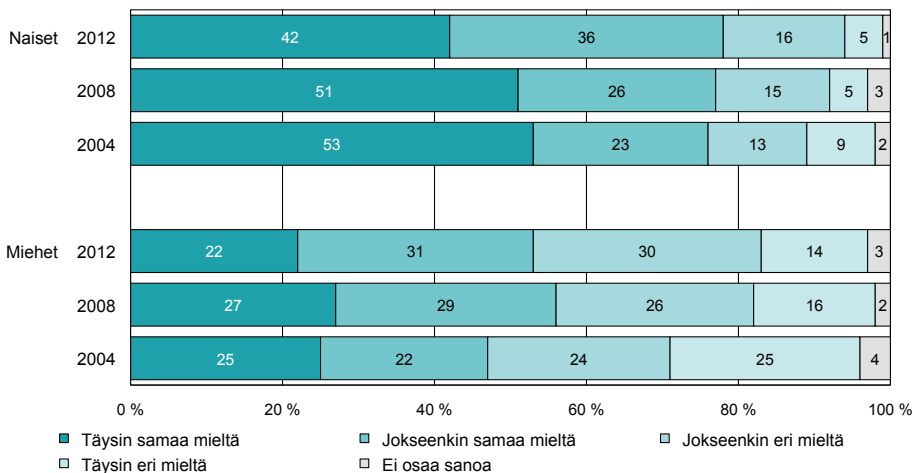

SEKSUAALISUUS MEDIASSA

Yleisissä väittämässä oli kaksi seksuaalisuuteen liittyvää kysymystä. Niissä käsiteltiin alastomuutta ulkomainoksissa ja kaupallisen median vaikutusta lasten ja nuorten käsityksiin seksuaalisuudesta. Kysymykset ovat olleet osana barometria vuodesta 2004.

Väittämän ”Lähes alastomien vartaloiden esittämistä ulkomainoksissa on vähennettävä” allekirjoitti naisista lähes 80 %, kun taas miehistä väittämän kanssa samaa mieltä oli noin puolet (Kuvio 13). Naisista hieman harvemmat olivat väittämän kanssa täysin samaa mieltä kuin vuonna 2008.

Kuvio 13. Väittämä: Lähes alastomien vartaloiden esittämistä ulkomainoksissa on vähennettävä

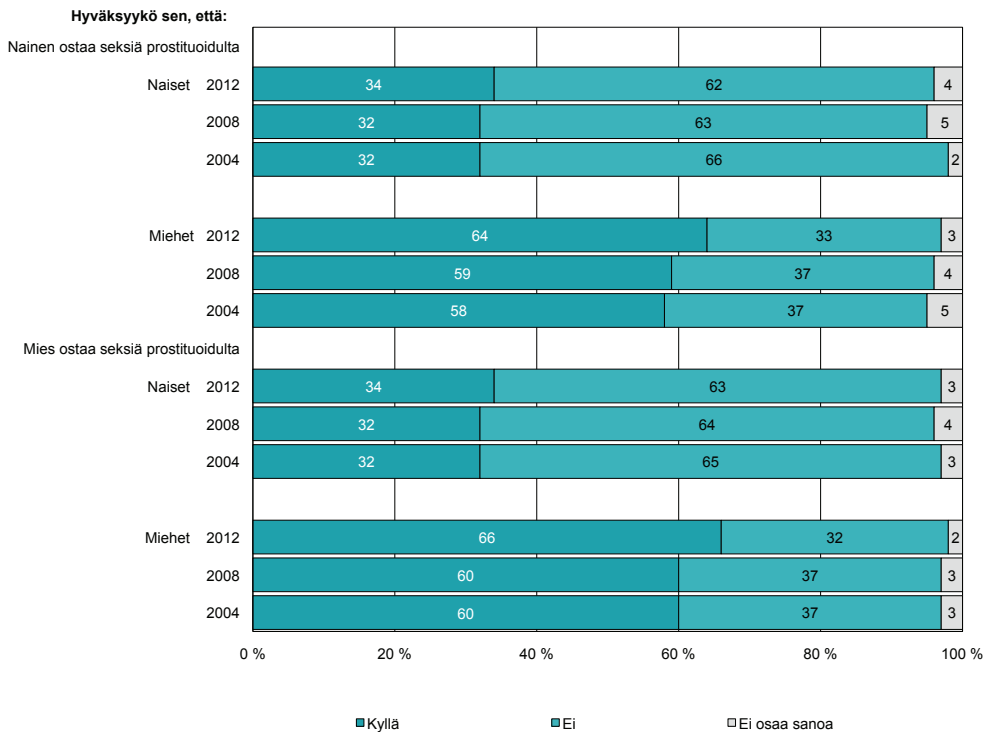

Tätä useampi oli huolissaan kaupallisten kanavien vaikutuksesta lasten ja nuorten käsityksiin seksuaalisuudesta: lähes yhdeksän kymmenestä piti kaupallisen median ja internetin vaikutusta liiallisena.

SEKSIIN OSTAMINEN

Seksuaalista häirintää koskevien kysymysten yhteydessä kysyttiin mielipiteitä seksin ostosta. Miehet hyväksyvät seksin ostamisen huomattavasti yleisemmin kuin naiset: miehistä kaksi kolmasosaa ja naisista vain kolmasosa hyväksyy seksin oston prostituoidulta. Seksin ostamisen hyväksyttävyyttä kysyttiin erikseen ostajan sukupuolen mukaan. Seksin ostaminen hyväksyttiin yhtä yleisesti olipa ostaja sitten mies tai nainen.

Kuvio 14. Hyväksykö seksin oston prostituoidulta

3 TASA-ARVO TYÖPAIKOILLA JA OPPILAITOKSISSA

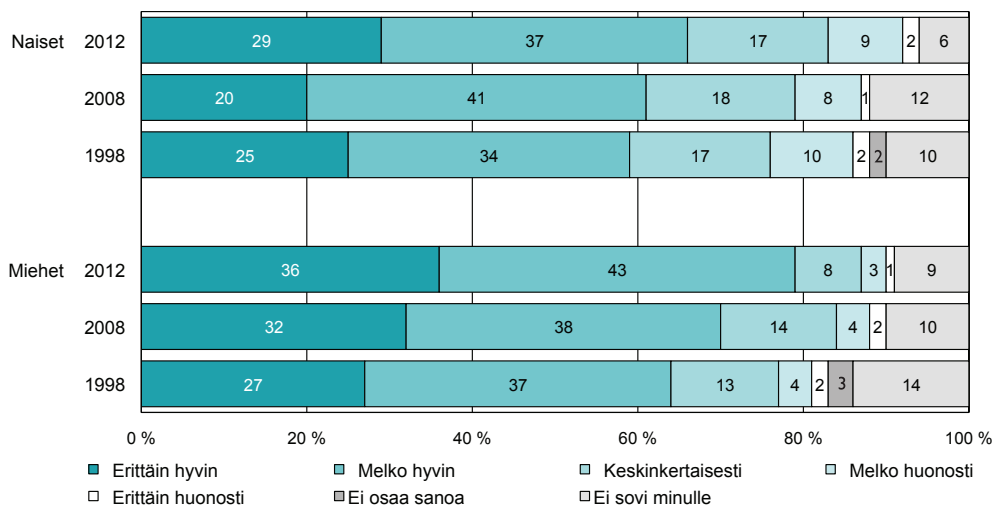
- Enemmistö päätoimisista palkansaajista arvioi tasa-arvon toteutuvan hyvin työpaikallaan. Parhaiten tasa-arvon arvioidaan toteutuvan työpaikoilla, joissa on suurin piirtein yhtä paljon naisia kuin miehiä.
- Palkansaajanaista yli puolet ja miehistä vajaa viidesosa oli kokenut jotakin haittaa sukupuolestaan työelämässä.
- Eniten haittaa palkansaajanaiset kokivat palkkauksessa ja uralla etenemisessä. Erityisesti näitä haittoja kokivat korkeasti koulutetut ja miesenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevät naiset. Myös ammatitaidon arvostuksessa naiset kokivat suhteellisen paljon haittaa.
- Yhä useampi palkansaaja arvioi oman työnsä sopivan yhtä hyvin miehelle kuin naiselle.
- Opiskelijoiden ja koululaisten arvio oppilaitosten tasa-arvosta oli myönteinen ja positiivisempi kuin työelämässä olevien. Kuitenkin yli puolet opiskelijoista oli kokenut paljon tai jonkin verran haittaa sukupuolestaan vähintään yhdessä asiassa.

Tässä luvussa käsitellään erikseen palkansaajien, yrittäjien ja opiskelijoiden ja koululaisten käsityksiä sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta heidän omissa toimintaympäristöissään. Ensin käsitellään yleisesti sitä, miten tasa-arvon koetaan toteutuvan työpaikoilla tai oppilaitoksissa. Tämän jälkeen tarkastellaan, minkä verran haittaa sukupuolesta koetaan olevan erilaisilla työ- tai opiskeluelämän osa-alueilla. Palkansaajien osalta käsitellään tarkemmin palkkauksessa ja urakehityksessä sukupuolesta koettuja haittoja ja palkansaajien valmiutta pyytää palkankorotusta sekä kannustamista vaativampiin tehtäviin. Vuonna 2012 toistettiin vuonna 1998 kysytty kysymys siitä, missä määrin työssä olevat palkansaajamiehet ja -naiset pitävät omaa työtään sekä naisille että miehille sopivana. Tuloksia tarkasteltiin erikseen naisilla ja miehillä työpaikkojen sukupuolija-kauman ja työnantajasektorin (valtio, kunta-ala, yksityiset yritykset) sekä vastaajien koulutustason mukaan. Lisäksi palkkauksen ja uralla eteenpäin kannustamisen kysymysten analysoimisessa otettiin huomioon vastaajan ikä ja asema työpaikalla.

PALKANSAAJAT

Päätoimisista palkansaajista noin 70 % arvioi tasa-arvon toteutuvan omalla työpaikallaan hyvin tai melko hyvin. Miesten mielestä tasa-arvo toteutui aiempaa paremmin. Noin viidesosa kaikista päätoimisista palkansaajista oli sitä mieltä, että tasa-arvo toteutuu työpaikalla keskinkertaisesti tai huonosti. Naiset olivat tyytymättömiä tasa-arvon toteutumiseen miehiä useammin. Seitsemän prosenttia päätoimisista palkansaajista ei arvioinut lainkaan tasa-arvon toteutumista työpaikallaan. He vastasivat, ettei kysymys sovi heille. (Kuvio 15.)³

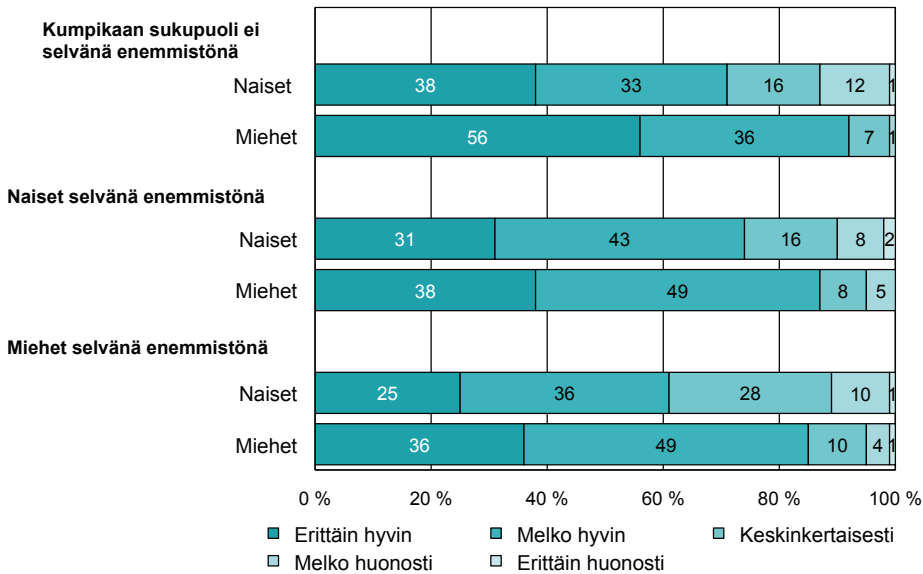
Kuvio 15. Miten hyvin tasa-arvo toteutuu päätoimisten palkansaajien omilla työpaikoilla

Väittämää arvioineet vastasivat tasa-arvon toteutuvan parhaiten työpaikoilla, joissa kumpikaan sukupuoli ei ollut selvänä enemmistönä. Näissä työskentelevistä noin puolet vastasi tasa-arvon toteutuvan erittäin hyvin, kun mies- tai naisenemmistöisillä työpaikoilla vastaava osuus oli kolmasosa. Miehet, jotka työskentelivät työpaikoilla, joissa oli suhteellisen tasaisesti molempia sukupuolia, arvioivat tasa-arvotilanteen työpaikallaan kaikista parhaimmaksi. Sen sijaan naiset, jotka työskentelivät selvästi miesenemmistöisellä työpaikalla arvioivat tasa-arvotilanteen huonoimmaksi (Kuvio 16).

³ Eri vuosina 8–18 % vastaajista on ilmoittanut, ettei kysymys sovi heille, usein siksi, että työpaikalla ei ole juurikaan toista sukupuolta olevia henkilöitä. Kuviossa ovat mukana kaikki vastaajat. Muissa teksteissä esitettävissä tuloksissa keskitytään vain niihin, joita kysymys koskee.

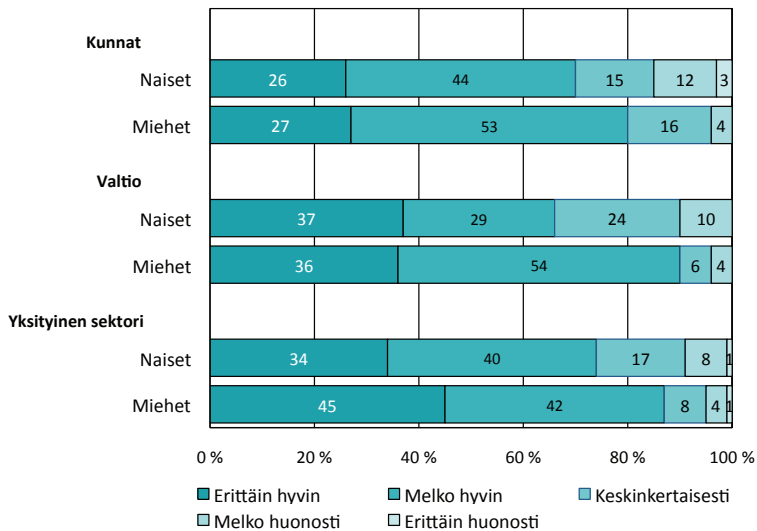
Kuvio 16. Miten hyvin tasa-arvo toteutuu työpaikan nais- tai miesenemmistöisyyden mukaan palkansaajilla 2012

Kuntasektorin vastaajat arvioivat muita jonkin verran harvemmin, että tasa-arvo toteutuu erittäin hyvin (Kuvio 17). Viimeisimmän työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometrin tulokset ovat samansuuntaiset. Kunta-alalla toimivat vastaajat arvioivat syksyllä 2011 sukupuolten tasa-arvon kehityksen työpaikoillaan hiukan heikommaksi kuin valtion ja yksityisten yritysten palkansaajat. (Kunta-alan työolobarometri 2011.)

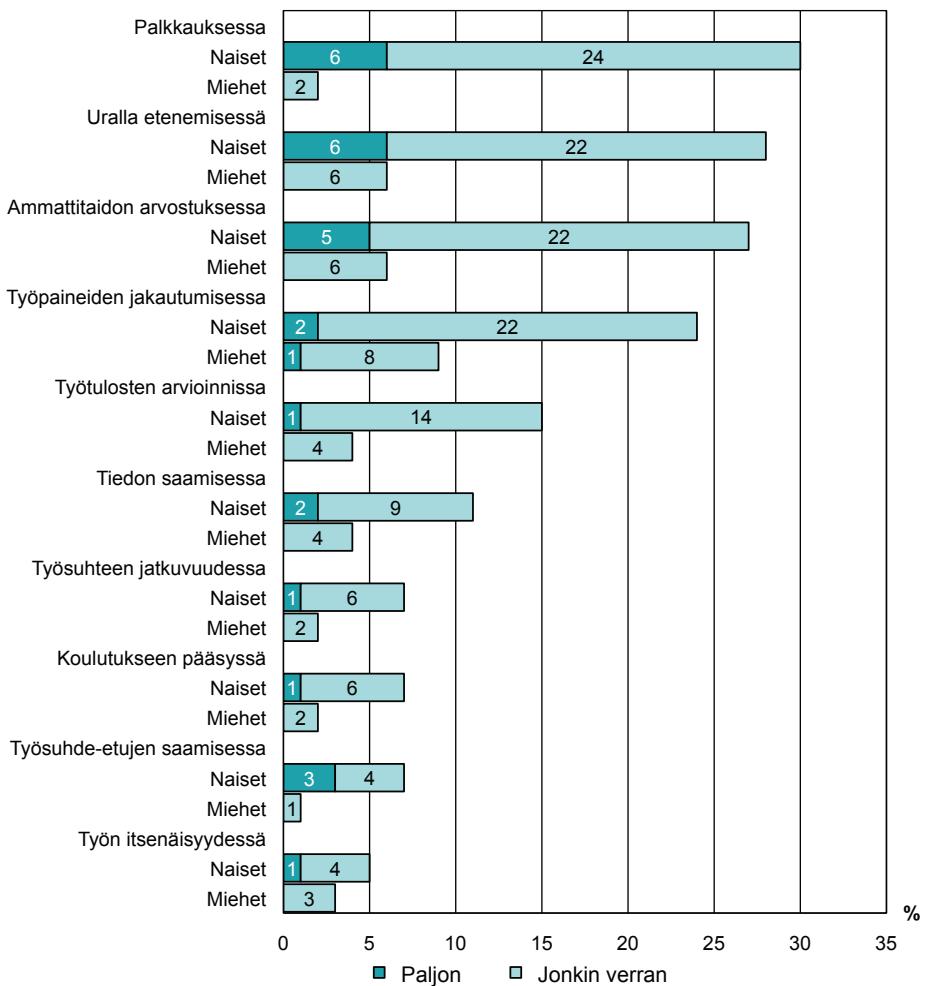
Naisista korkeintaan perusasteen koulutuksen saaneiden mielestä tasa-arvo toteutui parhaiten. Miehillä selkeää eroa koulutusasteiden välillä ei ollut.

Kuvio 17. Miten hyvin tasa-arvo toteutuu työpaikan sektorin mukaan palkansaajilla 2012

Palkansaajilta kysyttiin sukupuolesta koettua haittaa erikseen työn eri osa-alueilla, kuten palkkauksessa ja uralla etenemisessä. Kuviossa 18 on esitetty haittaa kokeneiden osuudet sen mukaan, miten suuri osuus palkansaajanaistista koki sukupuolestaan haittaa milläkin osa-alueella. Haittaa työn eri osa-alueilla kokeneiden osuudet ovat pysyneet jokseenkin samanlaisina kaikkina mittausajankohtina. Keskeinen tulos on se, että miehet kokivat huomattavasti vähemmän haittaa sukupuolestaan kaikissa kysytyissä asioissa. Yleisin miesten kokema haitta liittyi työpaineiden jakautumiseen (9 % palkansaajamiehistä).

Kuvio 18. Haittaa sukupuolesta nykyisessä työssä palkansaajilla 2012

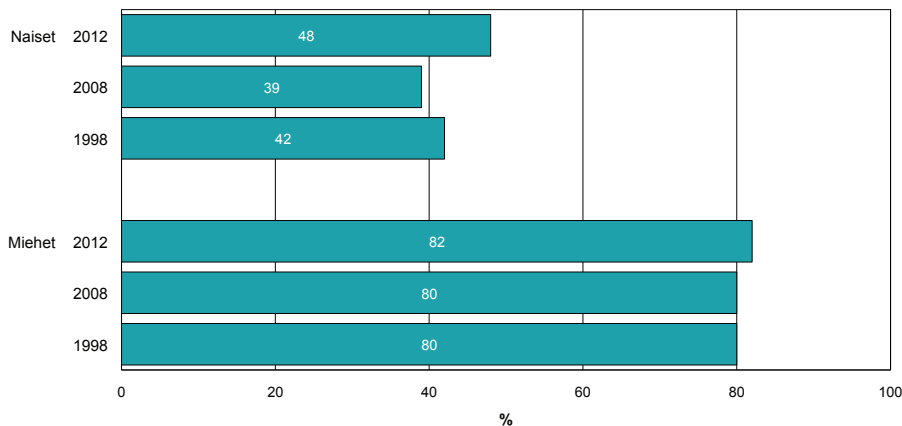
Naisten kokema haitta oli yleisin palkkauksessa. Siinä sukupuolestaan haittaa oli kokenut vajaa kolmasosa naisista. Noin neljäsosa naisista oli kokenut sukupuolensa vaikuttavan kielteisesti uralla etenemiseen, ammattitaidon arvostukseen ja työpaineiden jakautumiseen.

Naisista vähintään yhdessä asiassa haittaa oli kokenut hiukan yli puolet ja miehistä vajaa viidesosa. Miesten sukupuoleen liittyvien haittakokemusten harvinaisuutta kuvaa se että heistä useampaa kuin yhtä haittaa oli kokenut vain 9 %. Naisilla vastaava osuus oli huomattavasti suurempi (37 %). Naisista perusasteen koulutuksen saaneet olivat kokeneet hiukan harvemmin haittoja sukupuolestaan kuin muut. Selkeää eroa työnantajasektorin mukaan ei ole nähtävissä.

Vaikka selvästi miesenemmistöisillä työpaikoilla työskenteleviä naisia oli aineistossa vähän, vaikuttaa siltä, että heissä haittoja kokeneita on suhteellisesti eniten. He ovat myös kokeneet haittaa useammassa asiassa kuin muut. Noin 70 % miesenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevistä naisista oli kokenut haittoja, kun naisenemmistöisillä tai tasatyöpaikoilla haittoja kokeneiden osuus oli noin puolet. Miehistä haittoja olivat kokeneet useammin ne, jotka työskentelevät naisenemmistöisellä työpaikalla. Noin 30 % heistä on kokenut haittaa, kun vastaava osuus muilla miehillä oli noin 15 %. Miehillä ei ollut selkeitä eroja koulutuksen tai työpaikan sektorin mukaan.

Hieman aikaisempaa suurempi osa naisista ei ole kokenut nykyisessä työssään haittaa sukupuolestaan. Miesten kohdalla muutosta ei ole havaittavissa. (Kuvio 19).

Kuvio 19. Ei haittaa sukupuolesta nykyisessä työssä, päätoimiset palkansaajat

Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin palkkauksessa sukupuolesta koettua haittaa ja palkankorotuksen pyytämistä itselle.

Palkkauksessa sukupuolesta koettu haitta

Palkkauksessa koettua haittaa käsitellään vain naisten osalta, sillä miehillä se oli hyvin harvinaista. Naisista haittoja oli kokenut 30 % ja miehistä vain 2 %.

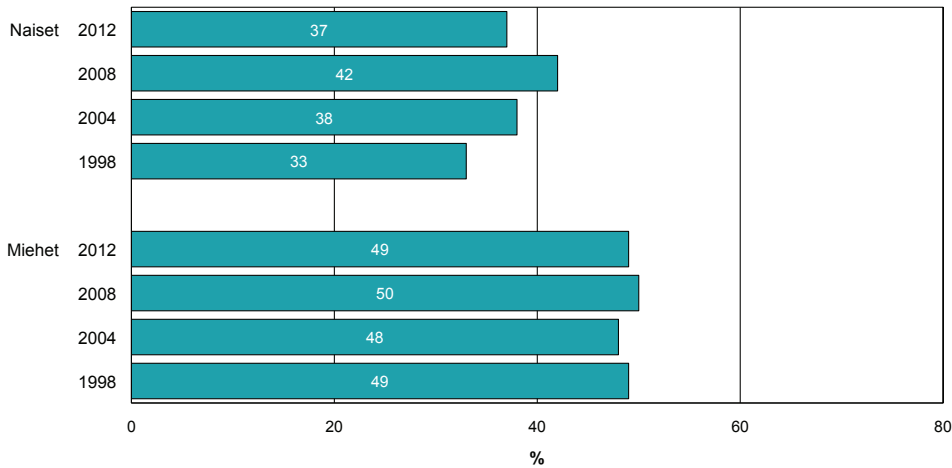
Naisilla palkkauksessa koettu eriarvoisuus oli yhteydessä työpaikan sukupuolijakaumaan. Vähiten haittaa palkkauksessa kokivat naisennemistöisten työpaikkojen naiset. Heistä 72 % oli tyytyväisiä palkkauksen tasa-arvoisuuteen omalla työpaikallaan, mutta selvästi miesennemistöisten työpaikkojen naisista tyytyväisiä oli 60 %. Yksityisissä yrityksissä, kunnalla tai valtiolla työskentelevien osalta eroja ei juuri tullut näkyviin. Esimiehet ja toimihenkilöasemassa olevat naiset kokivat enemmän haittaa työntekijäasemissa oleviin verrattuna.

Koulutuksen yhteys sukupuoleen liittyvään haittaan palkkauksessa oli vuonna 2012 erilainen kuin vuonna 1998. Vuonna 1998 naiset kokivat haittaa palkkauksessa sitä enemmän, mitä vähemmän koulutusta heillä oli. Korkea-asteen koulutetuista naisista haittaa koki viidesosa, keskiasteella kolmasosa ja perusasteella lähes kaksi viidesosaa. Vuonna 2012 korkeintaan perusasteen suorittaneet kokivat vähemmän haittaa sukupuolestaan palkkauksessa kuin koulutetummat naiset. Noin viidesosa heistä oli kokenut palkkauksessa haittaa sukupuolestaan. Keski- ja korkea-asteen koulutetuista naisista haittaa oli puolestaan kokenut noin kolmasosa. Haitan kokeminen on siis jonkin verran lisääntynyt korkea-koulutetuilla ja toisaalta samaan aikaan huomattavasti vähentynyt matalimman koulutusasteen suorittaneilla naisilla. Sekä vuonna 1998 että 2012 naisten nuorin, alle 35-vuotiaiden ikäryhmä koki vähiten haittaa sukupuolesta palkkauksessa.

Palkankorotuksen pyytäminen

Palkansaajilta kysyttiin myös palkankorotuksen ehdottamisesta itselleen. Miehet ovat ehdottaneet naisia useammin palkankorotusta itselleen. Puolet miehistä on kaikkina mittauskertoina kertonut tehneensä näin viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana. Naisista palkankorotusta itselleen ehdotti noin 37 %. Palkankorotusta itselleen ehdottaneiden osuus palkansaajanaisista kasvoi jonkin verran vuodesta 1998 vuoteen 2008, mutta vaikuttaa nyt palanneen vuoden 2004 tasolle (Kuvio 20). Tulosten tulkinnassa on kuitenkin otettava huomioon mm. se, että nais- ja miespalkansaajat työskentelevät keskimäärin eri työnantajasektoreilla. Tulosten tarkastelu erikseen valtiolla, kuntasektorilla ja yksityisissä yrityksissä poistaa erot naisten ja miesten välillä lähes kokonaan.

Kuvio 20. Itselleen palkankorotusta viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana ehdottaneiden osuus palkansaajista

Kuntasektorilla sekä naisista että miehistä vain noin neljäsosa oli hakenut palkankorotusta. Valtiolla osuus oli noin 40 % sekä naisista että miehistä. Yksityisellä sektorilla palkankorotusta oli pyytänyt noin puolet palkansaajista, miehet kuitenkin hiukan naisia useammin. Naiset ja miehet olivat ehdottaneet palkankorotusta useimmin miesenemmistöisillä ja harvimminkin naisennemmistöisillä työpaikoilla. Miehet kuitenkin ehdottivat palkankorotusta naisennemmistöisillä työpaikoilla useammin kuin naiset. Sukupuolten välillä suurin ero vaikuttaisi olevan nuorimmassa, alle 35-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa miehet ovat aktiivisempia pyytämään palkankorotusta: miehistä palkankorotusta on hakenut 49 %, mutta naisista näin oli tehnyt vain 29 %.

Naisilla koulutuksen yhteys palkankorotukseen oli lineaarinen: mitä korkeampi koulutustaso, sitä useampi oli ehdottanut korotusta. Iän mukaan 35–55-vuotiaat naiset olivat ehdottaneet palkankorotusta muita ikäryhmiä useammin. Miehillä koulutusasteen tai iän mukaan suuria eroja ei ollut.

Seuraavaksi käsitellään sukupuolesta uralla etenemisessä koettua haittaa ja kannustamista vaativampiin tehtäviin.

Uralla etenemisessä sukupuolesta koettu haitta

Sukupuoleen liittyvää haittaa uralla etenemisessä tarkastellaan tässä ainoastaan palkansaajanaisten osalta, sillä haittaa kokeneita miehiä oli hyvin vähän (6 %). Naisista 28 % koki sukupuolensa haittaavan uralla etenemistä. Hiukan vähemmän haittaa muun ikäisiin naisiin verrattuna kokivat yli 55-vuotiaat (23%). Tätä nuoremmista naisista haittaa sukupuolestaan uralla etenemisessä koki noin kolmasosa. Koulutuksen mukaan eniten haittaa kokivat korkeasti koulutetut (36 %). Keskiasteen kou-

lutuksen saaneista noin neljäsosa ja perusasteen koulutuksen saaneista alle kymmenesosa koki tällaista haittaa.

Kun tarkastellaan haittojen kokemista työpaikan sektorin mukaan, kuntien työpaikoilla ongelma koettiin vähäisimmäksi. Noin viidesosa kuntien naistyöntekijöistä koki haittaa. Eniten haittaa puolestaan kokivat valtiosektorin naiset, joista jopa 42 % oli kokenut tällaista haittaa. Yksityissektorilla osuus oli 30 %. Aseman mukaan eniten haittoja sukupuolestaan uralla etenemisessä kokivat ylemmät toimihenkilöt (43 %). Työntekijöistä haittoja koki noin viidesosa. Sekä esimiesasemassa olevista että alemmista toimihenkilöistä haitan kokemuksia oli noin 35 prosentilla. Kuten palkkauksessa, uralla etenemisessäkin naiset kokivat selvästi muita enemmän haittaa, jos he työskentelivät miesenemmistöisellä työpaikalla. Selvästi miesenemmistöisellä työpaikalla työskentelevistä naisista puolet koki sukupuolensa haittaavan urakehitystään, kun muista naisista näin koki noin neljäsosa.

Kannustaminen vaativampiin tehtäviin

Kysymys siitä, onko esimies tai joku muu johtavassa asemassa oleva kannustanut hakeutumaan vaativampiin tehtäviin, kysyttiin myös vuonna 2008. Noin neljää kymmenestä palkansaajasta on kannustettu hakeutumaan vaativampiin tehtäviin viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana. Naisia ja miehiä on kannustettu keskimäärin yhtä paljon. Sekä naisista että miehistä yli 55-vuotiaita on kannustettu harvimmoin hakeutumaan vaativampiin tehtäviin. Tämän ikäryhmän naisista on kannustettu noin neljäsosaa ja miehistä noin viidesosaa. Naisilla muiden ikäryhmien osuudet ovat melko samanlaiset kuin 35–54-vuotiailla miehillä (noin 40 %), mutta miehistä alle 35-vuotiaita kannustetaan eniten. Heistä yli puolta on kannustettu etenemään uralla vaativampiin tehtäviin. Kannustamisessa ei esiintynyt suuria sukupuolten välisiä eroja työnantajasektorin mukaan.

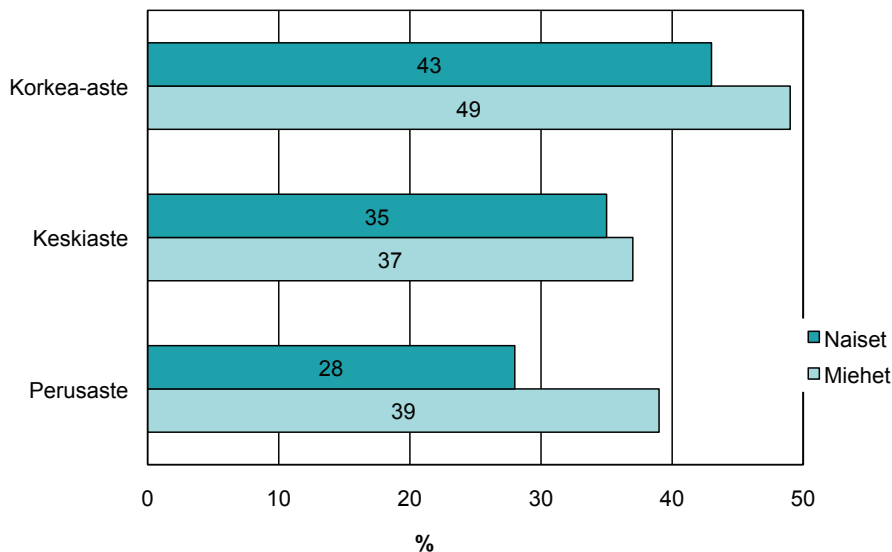
Työpaikan sukupuolijakaumalla on yhteys naisten ja miesten kannustamiseen uralla eteenpäin. Eniten on kannustettu miehiä, jotka työskentelevät naisenemmistöisellä työpaikalla. Heistä 56 prosenttia on kannustettu etenemään uralla. Naisista jonkin verran muita enemmän on kannustettu niitä, jotka työskentelevät työpaikalla, jossa on suurin piirtein yhtä paljon naisia kuin miehiä. Näillä työpaikoilla naisia ja miehiä on kannustettu yhtä usein (42 %:a miehistä ja 43 %:a naisista). Samoin miesenemmistöisillä työpaikoilla yhtä useaa naista kuin miestä on kannustettu (37 %). Naisilla erot työpaikan sukupuolijakauman suhteen ovat pienet.

Mitä ylemmässä asemassa henkilö on työpaikalla, sitä useammin häntä on kannustettu hakeutumaan vaativampiin tehtäviin viimeisten viiden vuoden aikana. Tulokset ovat sekä naisilla että miehillä samansuuntaiset. Kaikista esimiesasemassa tai johtotehtävissä olevista uralla eteenpäin kannustettujen

osuus on 64 %, ylemmillä toimihenkilöillä 49 %, muilla toimihenkilöillä 45 % ja työntekijöillä 31 %. Miehiä on kaikissa asemissa kannustettu hiukan naisia useammin.

Koulutuksella on sekä naisilla että miehillä yhteys siihen, onko heitä kannustettu etenemään uralla, mutta yhteys on naisilla erilainen kuin miehillä. Naisia oli kannustettu eteenpäin uralla sitä todennäköisemmin, mitä korkeampi koulutus heillä oli. Perusasteen suorittaneista naisista kannustettujen osuus oli noin neljännes, keskiasteella noin kolmannes. Korkea-asteen suorittaneista naisista noin 40 prosenttia on kannustettu etenemään uralla. Perus- tai keskiasteen tutkinnon suorittaneita miehiä oli kannustettu suunnilleen yhtä paljon, kuin korkeakoulutettuja naisia. Kaikista useimmin oli kannustettu korkea-asteen suorittaneita miehiä. Heistä noin puolta oli kannustettu hakeutumaan vaativampiin tehtäviin. (Kuvio 21.)

Kuvio 21. Niiden palkansaajien osuus, joita esimies tai joku muu johtavassa asemassa oleva on kannustanut hakeutumaan vaativampiin tehtäviin viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana, koulutusasteen mukaan vuonna 2012

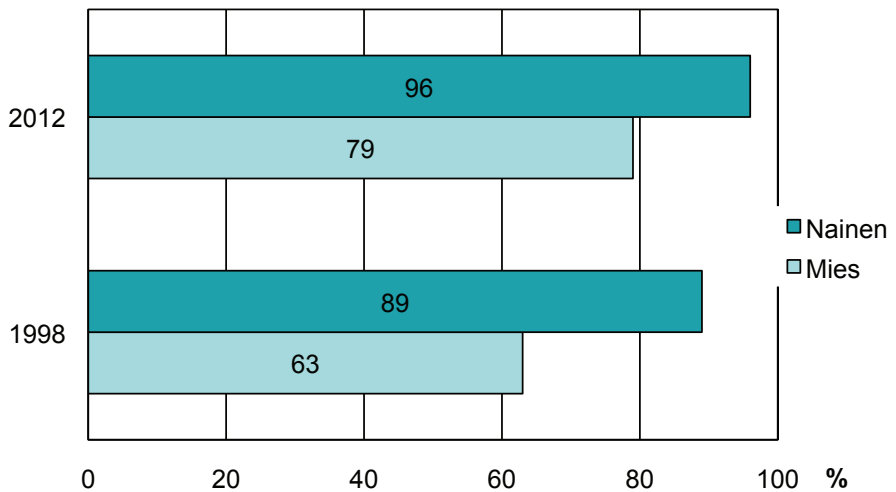

Oman työn sopivuus toiselle sukupuolelle

Vastaajia pyydettiin arvioimaan (vuonna 2012) sosisiko oma työ yhtä hyvin naiselle kuin miehelle. Kysymys on esitetty myös ensimmäisessä tasa-arvo-barometrissa vuonna 1998. Näin haluttiin selvittää, esiintyykö suomalaisen keskuudessa asenteita, jotka voivat osaltaan ylläpitää työmarkkinoiden jakautumista sukupuolen mukaan. Tällä tarkoitetaan asenteita, joiden mu-

kaan työelämässä tietyt tehtävät, alat tai ammatit sopivat paremmin vain naisille ja tietyt miehille. Vuonna 1998 vastanneista vajaat 80 % katsoi oman työnsä sopivan sekä naisille että miehille, kun 2012 vastaava osuus oli lähes 90 %. Erityisesti miesten arviot ovat muuttuneet huomattavasti vähemmän työmarkkinasegregaatiota⁴ puoltavaan suuntaan, vaikka heistä noin viidesosa arvioi, ettei oma työ sopisi yhtä hyvin naiselle kuin miehelle. Naisista puolestaan juuri kukaan ei usko, etteikö oma työ sopisi yhtä hyvin kummallekin sukupuolelle (Kuvio 22).

Kuvio 22. Oma työ sopisi yhtä hyvin naiselle kuin miehelle

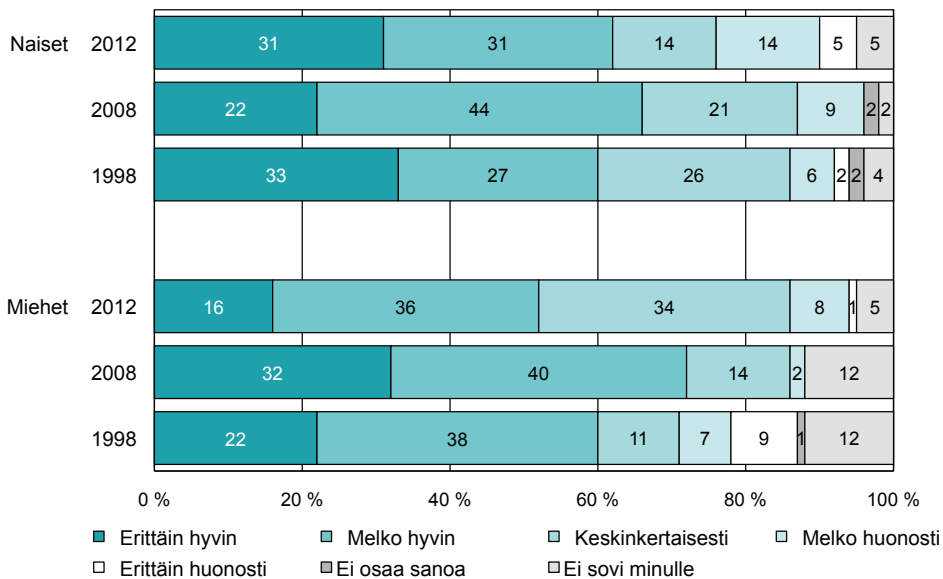
Naisilla selkeitä eroja iän, koulutuksen, työpaikan sukupuolijakauman tai työnantajan sektorin mukaan ei ollut havaittavissa. Miesten osalta näillä kaikilla tekijöillä oli merkitystä, vaikka työpaikan sektorin yhteys ei ollut aivan selvä. Näyttäisi siltä, että valtiosektorilla työskentelevistä miehistä useampi kuin kunnissa ja yksityisissä yrityksissä työskentelevistä miehistä arvioi työnsä sopivan yhtä hyvin naisille kuin miehille. Miesenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevät miehet ja yli 55-vuotiaat miehet uskoivat harvimmin (noin 70 %) oman työnsä sopivan naiselle yhtä hyvin. Korkeakoulutetuista miehistä noin 90 % uskoi oman työnsä sopivan naiselle, kun alemmilla koulutusasteilla näin arvioi 70 %.

⁴ Sukupuolten työmarkkinasegregaatiolla tarkoitetaan naisten ja miesten sijoittumista sukupuolen mukaan eri ammatteihin ja tehtäviin.

YRITTÄJÄT

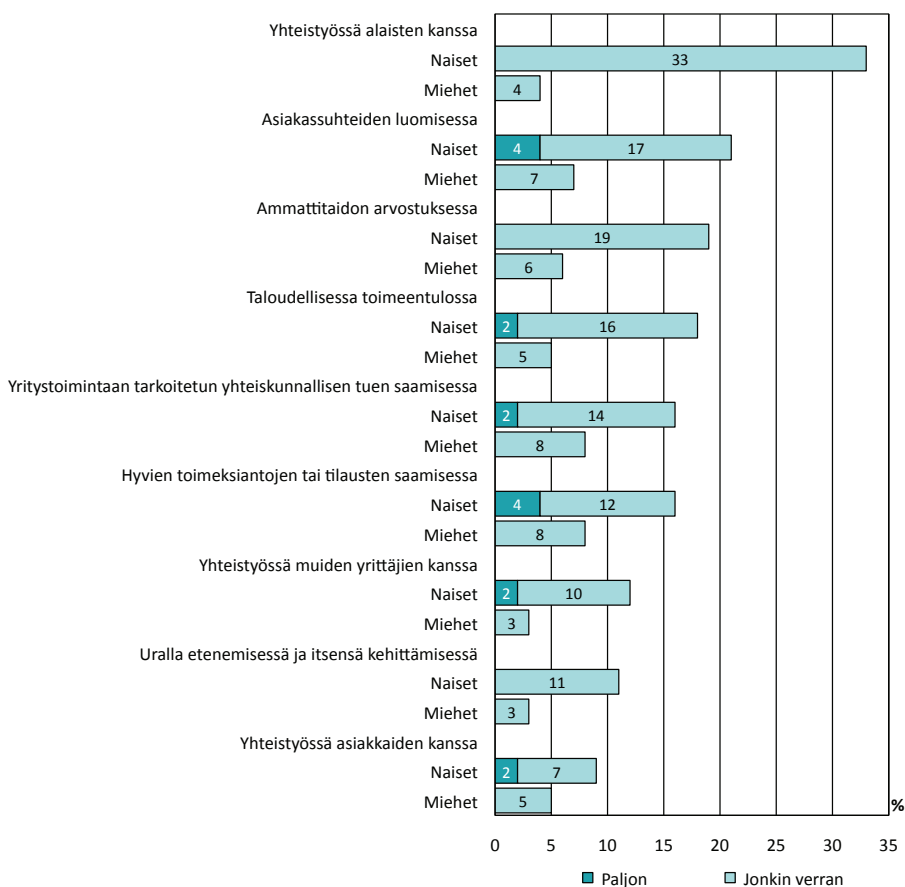
Tasa-arvobarometrin 2012 aineistossa yrittäjiä ja ammatinharjoittajia oli melko vähän (130 henkilöä). Heiltä kysyttiin, miten hyvin sukupuolten tasa-arvo toteutuu omalla ammattialalla tai yrittäjänä toimiessa. Kaikista yrittäjistä 55 % ajatteli tasa-arvon toteutuvan erittäin tai melko hyvin. Vuonna 2012 miesten arviot olivat aikaisempia kertoja kielteisempiä (Kuvio 23).

Kuvio 23. Miten hyvin sukupuolten tasa-arvo toteutuu omalla ammattialalla tai yrittäjänä toimiessa, yrittäjät 2012

Yrittäjiltä kysyttiin lisäksi sukupuolesta koettua haittaa työn eri osa-alueilla (ks. Kuvio 24). Haittaa kokeneiden nais- ja miesyrittäjien osuudet on esitetty kuviossa 24. Jakaumat ovat laskevassa järjestyksessä sen mukaan, miten suuri osa naisista koki mitään haittaa. Naisyrittäjät kokivat miesyrittäjiä enemmän haittaa kysytyillä työn osa-alueilla. Eniten haittaa sukupuolestaan naiset kokivat yhteistyössä alaisten kanssa. Noin kolmasosa naisista koki jonkin verran haittaa tällä osa-alueella. Myös ammattitaidon arvostuksessa, taloudellisessa toimeentulossa ja asiakassuhteiden luomisessa naiset kokivat sukupuolestaan miehiä enemmän haittaa. Haitan kokemuksissa ei ollut muutoksia aiempiin barometriajankohtiin verrattuna.

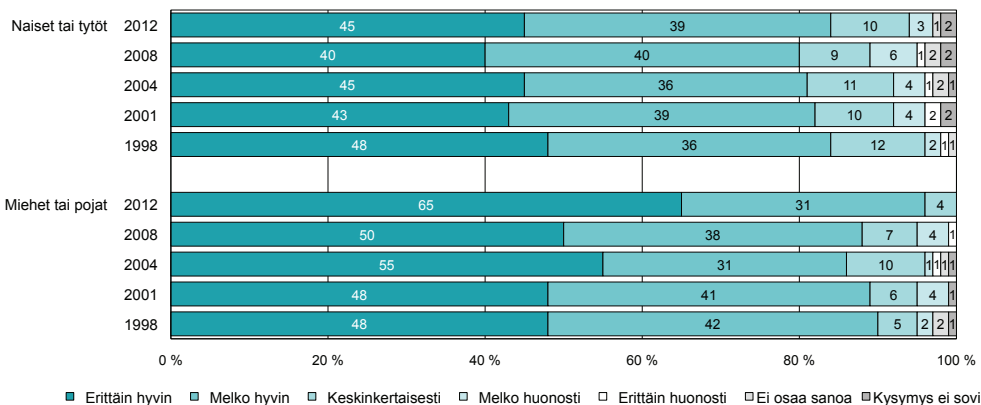
Kuvio 24. Haittaa sukupuolestaan nykyisen työn eri osa-alueilla kokeneet yrittäjät 2012

KOULULAISET JA OPISKELIJAT

Valtaosa kaikista päätoimisista koululaisista ja opiskelijoista arvioi, että tasa-arvo toteutuu heidän oppilaitoksessaan hyvin tai melko hyvin. Tasa-arvon keskinäiseksi tai melko huonoksi arvioi noin kymmenesosa, josta pääosa oli naisia. Edelliskertaan verrattuna miesten arviot olivat myönteisempiä. (Kuvio 25.)

Kuvio 25. Miten hyvin tasa-arvo toteutuu oppilaitoksessa, päätoimisten opiskelijoiden ja koulu-
laisten käsitykset

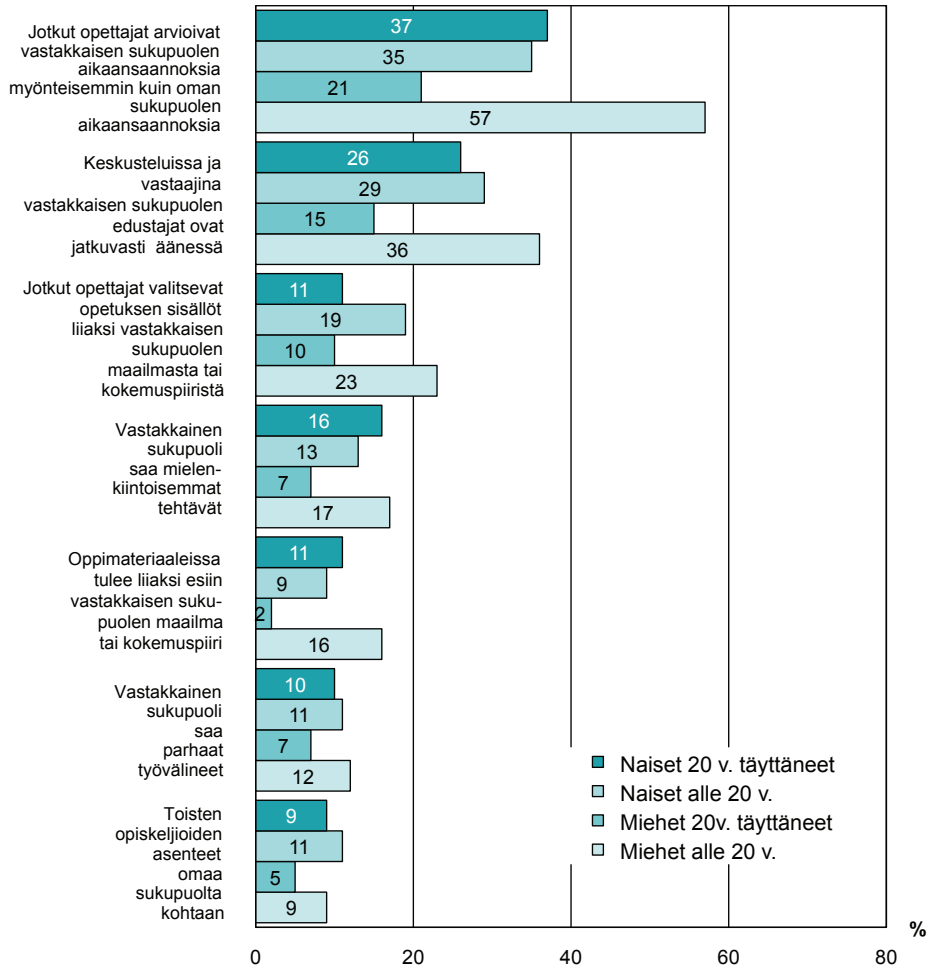
Yleisesti opiskeluympäristön tasa-arvoisuutta arvioivan kysymyksen lisäksi opiskelijoilta ja koululaisilta kysyttiin, kokivatko he sukupuolestaan haittaa erilaisissa opiskeluihinsa liittyvissä asioissa (kysytyt asiat, ks. Kuvio 26). Vaikka opiskelijoiden ja koululaisten antama yleinen arvio oppilaitosten tasa-arvoisuudesta oli hyvä ja ylipäätään myönteisempi kuin palkansaajien, yli puolet opiskelijoista oli kuitenkin kokenut paljon tai jonkin verran haittaa sukupuolestaan vähintään yhdessä kysytyssä asiassa. Naisilla osuus oli samanlainen kuin työssäkäyvillä, mutta miespuoliset koululaiset ja opiskelijat kokivat sukupuoleensa liittyvää haittaa huomattavasti työssäkäyviä miehiä useammin.

Sukupuoleen liittyvää haittaa koulu- tai opiskeluympäristössä ilmoittivat kokeneensa jonkin verran muita useammin ne, joilla oli vain perusasteen koulutus. Koska tietoa vastaajien oppilaitoksesta ei ole käytettävissä, on tuloksia tarkasteltu erikseen alle 20-vuotiaiden ja 20 vuotta täyttäneiden ryhmissä. Päätoimisten opiskelijoiden ja koululaisten ikä vaihteli 16–54 vuoteen. Opiskelijoista 90 % oli alle 30-vuotiaita. Alle 20-vuotiailla (96 henkilöä) kokemukset koskevat pääasiassa keskiasteen koulutusta, sillä kaikilla heistä oli vuoden 2011 rekisteritiedon perusteella perusasteen tutkinto. Yli 20-vuotiaiden (104 henkilöä) nykyiset kokemukset ovat todennäköisesti lähinnä yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Heistä perusasteen tutkinto oli 26:lla, keskiasteen tutkinto 69:lla ja korkea-asteen tutkinto 9:llä.

Alle 20-vuotiaista koululaisista ja opiskelijoista vähintään yhtä haittaa oli kokenut 65 %. Miehillä osuus oli 72 %, naisilla 59 %. Kysytyistä asioista eniten haittaa oli koettu siitä, että jotkut opettajat arvioivat toisen sukupuolen aikaansaannoksia myönteisemmin kuin vastaajan sukupuolen. Naisten ja miesten välillä oli tämän asian kokemisessa suuri ero. Miehistä 57 % oli kokenut tämän häiritsevänä ja naisista 35 % (Kuvio 26). On vaikea sanoa,

mihin tämä ero perustuu. Erilaisten oppilaiden taitotasoa ja arvosanoja selvittävien tutkimusten mukaan tyttöjen ja poikien motivaatio ja taidot eri aineissa poikkeavat toisistaan. On myös viitteitä siitä, että heidän osaamis- taan saatetaan arvioida eri perustein (Segregation lieventämistyöryhmän loppuraportti 2010, 40–43)⁵.

Kuvio 26. Niiden päätoimisten opiskelijoiden osuus iän ja sukupuolen mukaan, jotka ovat koke- neet haittaa opiskelussa seuraavista asioista:

⁵ Esim. Lappalaisen (2008) selvityksen perusteella pojat saavat peruskoulun kuudennen luokan päättötodistukseen samalla taitotasolla tyttöjä parempia arvosanoja äidinkielessä (suomi). Tuokon (2009) mukaan sama koskee B-ruotsin arvosanoja peruskoulun yhdeksännellä luokalla. Mattilan (2005) selvityksessään saamien tulosten mukaan matematiikassa pojilta puolestaan vaaditaan peruskoulun loppuvaiheessa samaan arvosanaan hieman tyttöjä parempaa osaamista.

Alle 20-vuotiaista koululaisista ja opiskelijoista noin kolmasosa kertoi kokeneensa opiskelussaan häiritsevänä sen, että toisen sukupuolen edustajat olivat jatkuvasti äänessä ja vastaajina, ja noin viidesosa sen, että jotkut opettajat valitsevat opetuksen sisällöt liiaksi toisen sukupuolen kokemuspiiristä. Oppimateriaalin sisältöön sekä työvälineiden tai tehtävien jakoon liittyvä epätasa-arvo vaivasi kukin noin 10–15 % koululaisista. Toisten opiskelijoiden asenteet omaa sukupuolta kohtaan häiritsivät kymmenesosaa. Näissä kysymyksissä sukupuolten välillä ei ollut suurta eroa nuoremmassa ryhmässä. (Kuvio 26.)

Yli 20-vuotiaista opiskelijoista vähintään yhtä haittaa kertoi kokeneensa noin puolet, naisista 56 % ja miehistä 38 %. Kuten alle 20-vuotiaillakin, myös vanhemmilla opiskelijoilla yleisin ongelma oli se, että koettiin opettajien arvioivan toisen sukupuolen aikaansaannoksia vastaajan oman sukupuolen aikaansaannoksia myönteisemmin. Päinvastoin kuin nuoremmassa ryhmässä, vanhemmassa ryhmässä tämä oli naisille suurempi ongelma (37 %) kuin miehille (21 %). Noin kolmasosa naisista koki myös häiritsevänä sen, että miehet olivat jatkuvasti äänessä ja vastaajina, kun taas miehistä noin kuudesosa koki naisten olevan häiritsevästi äänessä ja vastaajina. Muita mainittuja haittoja yli 20-vuotiaiden opiskelijoiden ryhmässä oli kokenut noin 10–20 % nais- ja enintään 10 % miesopiskelijoista.

4 TYÖN JA PERHEEN YHTEENSOVITTAMINEN

- Perhevapaille jääminen arvioidaan edelleen naisille huomattavasti helpommaksi kuin miehille erityisesti yksityisellä sektorilla.
- Naisten pitämille äitiys- ja vanhempainvapaille ja miesten isyysvapaille on lähes poikkeuksetta helppo hakeutua sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.
- Julkisella sektorilla työskentelevät arvioivat hakeutumisen kokoaikaisille perhevapaille helpommaksi omalla työpaikallaan kuin yksityisellä sektorilla työskentelevät.
- Miesten jäämisen vanhempainvapaille ja hoitovapaille arvioidaan helpottuneen erityisesti yksityisellä sektorilla, vaikka siellä miesten poissaoloja on vastaajien mukaan verrattain hankala järjestää.
- Mitä suurempi osa työpaikan henkilöstöstä on miehiä, sitä vaikeammaksi isien vanhempainvapaille jääminen koetaan.
- Naisten ja miesten osa-aikaisen hoitovapaan järjestämisen arvioidaan olevan vaikeampaa kuin kokoaikaiselle hoitovapaille hakeutumisen
- Enemmistö palkansaajista arvioi, ettei poissaolo töistä lapsen äkillisen sairastumisen vuoksi ole vaikeaa. Kunta-alalla työskentelevät arvioivat sen kuitenkin naisille vaikeammaksi kuin muut vastaajat.

Tasa-arvopolitiikan keskeisiä tavoitteita työelämässä on perhevapaiden tasisempi jakautuminen vanhempien kesken. Tässä luvussa tarkastellaan sitä, miten työn ja perheen yhteensovittaminen sujuu lakisääteisten perhevapaiden yhteydessä. Perhevapaat mahdollistavat vanhempien jäämisen määräajaksi pois työelämästä tietyksi aikaa tai lyhennetyn työajan lapsen hoitamiseksi. Myös alle kymmenvuotiaan äkillisesti sairastuneen lapsen hoitaminen kotona on lakisääteinen oikeus. Paitsi pienten lasten huoltajille työelämän joustot ovat tärkeitä myös ikäänntyneiden vanhempien hoitamiseksi. Tässä on kuitenkin käsitelty perhevapaita vain lasten hoitamiseen tarkoitettujen vapaiden osalta.

ARVIOT PERHEVAPAILLE JÄÄMISEN HELPPOUDESTA TAI VAIKEUDESTA

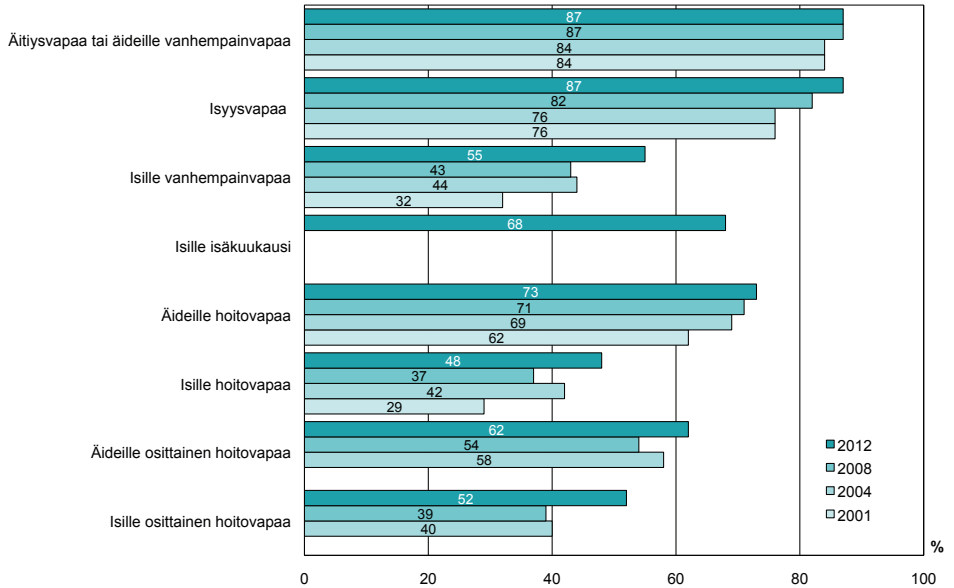
Päätoimisilta palkansaajilta on kysytty vuodesta 2001 alkaen miten helppoa tai vaikeaa naisten ja miesten on jäädä erilaisille perhevapaille. Osittaisesta hoitovapaasta on kysytty vastaavasti vuodesta 2004 lähtien ja vain isille kiintiöidystä vanhempainvapaasuudesta eli isäkuukaudesta vuonna 2012. Tässä luvussa käsitellään yleistä arviota vapaalle hakeutumisen helppoudesta tai vaikeudesta vain sellaisten vapaiden osalta, joiden pitämiseen vanhemmalla on lakisääteinen oikeus. Kysymykset on kysytty kaikilta palkansaajilta, eikä vain niiltä, joilla on lapsia tai omakohtaista kokemusta vapaiden käyttämisestä. Vastausvaihtoehdot olivat ”ei lainkaan vaikeaa”, ”jonkin verran vaikeaa” ja ”selvästi vaikeaa”. Lisäksi vastausvaihtoehdoksi oli annettu ”ei koske työpaikkaani” ajatellen vastaajia, joiden työpaikalla on vain toisen sukupuolen edustajia tai ei ole pienten lasten vanhempia, jolloin kysymykseen on vaikea vastata. Tämä ja vastausvaihtoehto ”ei osaa sanoa” jätettiin analyysin ulkopuolelle. Raportin lopussa (Liite 2) on kerrottu tarkemmin Tasa-arvobarometrissa käsiteltyjen lakisääteisten perhevapaiden kestoista.

Vastaajien arviota tarkastellaan erikseen yksityisten yritysten ja julkisten organisaatioiden (kuntien ja valtion) työpaikoilla. Lisäksi analyysissä on käytetty selittäjänä tietoa siitä, onko työpaikka nais- tai miesenemmistöinen, vai onko molempia sukupuolia suurin piirtein yhtä paljon. Tulosten vertailemisen helpottamiseksi kuvioissa on esitetty ainoastaan ”ei lainkaan vaikeaa”-vastausten osuus.⁶

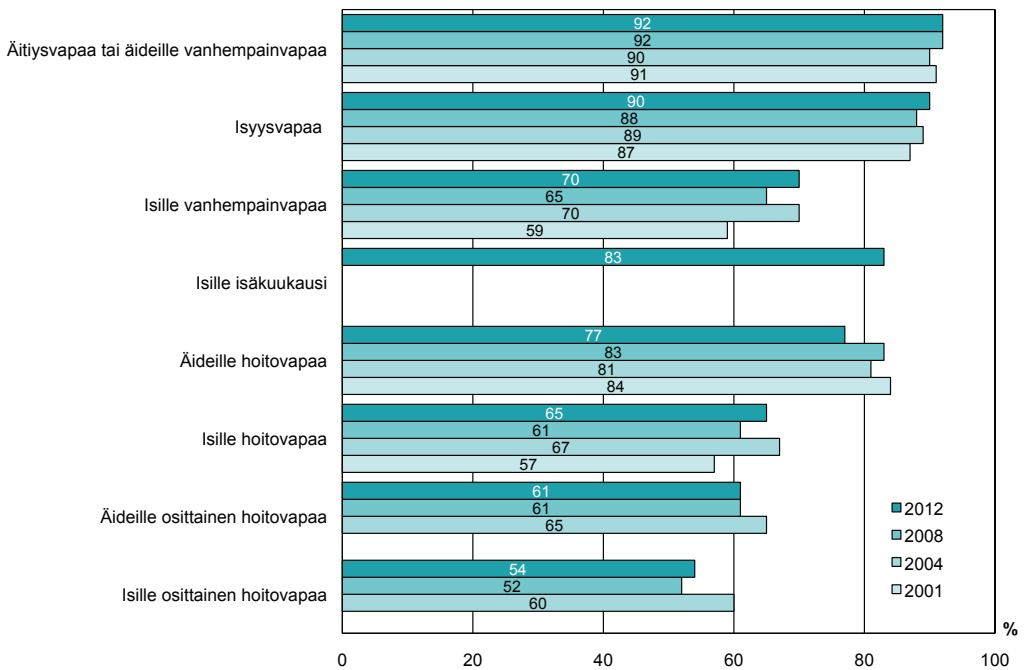
Julkisella sektorilla työskentelevien naisten ja miesten arviot äitien ja isien perhevapaille jäämisestä olivat yhteneväisiä. Yksityisellä sektorilla naisten ja miesten arvioiden välillä oli eroa: miehet raportoivat selvästi naisia useammin, että miesten on vaikeaa jäädä vanhempainvapaalle. He olivat myös naisia useammin sitä mieltä, että heidän työpaikoillaan sekä miesten että naisten on vaikeaa jäädä hoitovapaalle.

⁶ Kaikkien vastausvaihtoehtojen osuudet vuonna 2012 voi katsoa liitteenä olevalta haastattelulomakkeelta (Liite 1). ”Ei osaa sanoa” -vastausten osuus on pysynyt pääosin samanlaisena eri vuosina. Niiden osuus, jotka 2001 vastasivat ”Ei osaa sanoa” kysymyksiin isien vanhempainvapaasta ja hoitovapaasta, oli kuitenkin suurempi (molemmissa kysymyksissä 15 %) kuin muina mittausaikoina.

Kuvio 27. Suhtautuminen perhevapaiden käyttöön yksityisen sektorin työpaikoilla, ei lainkaan vaikeaa vastanneiden osuus

Kuvio 28. Suhtautuminen perhevapaiden käyttöön julkisen sektorin työpaikoilla, ei lainkaan vaikeaa vastanneiden osuus

Kuviot 27 ja 28 kuvaavat arvioita erilaisille perhevapaille hakeutumisen helpoudesta julkisella ja yksityisellä sektorilla. Eri vapaatyypin jakaumat ovat samassa järjestyksessä, jossa niitä käsitellään myös tekstissä. Erilaisille perhevapaille jäämisen arvioidaan olevan naisille huomattavasti miehiä helpompaa. Näin on erityisesti yksityisellä sektorilla, jossa naisten ja miesten välinen ero perhevapaille hakeutumisen helpoudesta on huomattavan suuri verrattuna julkiseen sektoriin. Tosin sekä yksityisellä että julkisella sektorilla arvioidaan äideille olevan suurin piirtein yhtä helppoa jäädä noin kahdeksi vuodeksi kokoaikaiselle hoitovapaalle kuin isien enintään kuusi viikkoa kestäväälle isäkuukaudelle.

Yksityisellä sektorilla miesten ei arvioida olevan yhtä helppoa jäädä pois yli kuukauden mittaiseksi ajaksi kuin julkisella sektorilla, kun taas osittaiselle hoitovapaalle miesten on yhtä helppo jäädä. Suhtautumisessa naisten pitämiin perhevapaisiin ei puolestaan ole kovin suuria eroja julkisen ja yksityisen sektorin välillä.

Seuraavassa tarkastellaan kokemuksia perhevapaille hakeutumisesta erikseen erilaisten vapaiden osalta.

Äitiys- ja vanhempainvapaa sekä isyysvapaa

Synnytykseen ja vastasyntyneen vauvan hoitoon liittyvillä vapailta on vahva asema suomalaisilla työpaikoilla. Noin yhdeksällä työpaikalla kymmenestä naisten ei arvioida olevan lainkaan vaikeaa jäädä äitiys- ja vanhempainvapaalle vajaan vuodeksi tai miesten jäädä kolmen viikon ajaksi isyysvapaalle, olipa sitten kyse julkisen tai yksityisen sektorin työpaikasta. Isyysvapaan hyväksyttävyyden on jonkin verran parantunut vuosien myötä, mutta on alimmillaankin ollut yksityisellä sektorilla lähes 80 %. Naisten käyttämien äitiys- ja vanhempainvapaiden hyväksyttävyyden on ollut lähes samanlainen kaikilla kerroilla. Naisten ja miesten näkökannat omien työpaikkojensa suhtautumisesta yksityisellä ja julkisella sektorilla sekä toisaalta sukupuolijakaumaltaan erilaisilla työpaikoilla ovat lähellä toisiaan. Äideille tarkoitetun äitiys- ja vanhempainvapaan ja miesten isyysvapaan kestossa on kuitenkin huomattava ero, ja siksi sitä, miten helpoksi näille vapaille hakeutuminen koetaan, ei voida suoraan verrata toisiinsa.

Isien vanhempainvapaa

Arvioissa siitä, miten helppoa isien on jäädä vanhempainvapaalle (kahdesta seitsemään kuukauteen) alle vuoden ikäisen lapsen hoitoa varten, on tapahtunut suuri muutos. Vuodesta 2001 isien pitämille vanhempainvapaalle myönnettävien työpaikkojen osuus on kasvanut yksityisellä sektorilla yli 20 prosenttiyksikköä, ja julkisellakin sektorilla se on kymmenisen prosenttiyksikköä suurempi. Vaikka ero onkin kaventunut, julkisen ja yksityisen sektorin välillä on kuitenkin vielä huomattava ero siinä, miten helppona miesten vanhempain-

vapaalle jäämistä pidetään. Julkisella sektorilla miesten vanhempainvapaalle myönteisten työpaikkojen osuus on nykyisin 70 % ja yksityisellä 55 %.

Enimmillään kuuden viikon mittaiselle isäkuukaudelle jäämisen arvioidaan olevan helpompaa kuin isien jäämisen vanhempainvapaalle (julkisella sektorilla ei lainkaan vaikeaa -vastausten osuus 83 %, yksityisellä 66 %). Yksityisellä sektorilla miehillä arvioidaan siis olevan enemmän vaikeuksia jäädä vanhempainvapaalle tai isäkuukaudelle kuin kuntien tai valtion työpaikoilla. Mitä suurempi osuus työpaikan työntekijöistä on miehiä, sitä vaikeammaksi arvioidaan miesten jääminen vanhempainvapaalle tai isäkuukaudelle.

Kokoaikainen hoitovapaa

Miesten hoitovapaalle jääminen siksi, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta⁷, arvioidaan suhteellisen vaikeaksi. Ei lainkaan vaikeaa -vastausten osuus on miesten hoitovapaan osalta julkisella sektorilla 65 % ja yksityisellä 48 %. Erityisesti yksityisen sektorin miehet arvioivat, että se ei ole helppoa heidän työpaikoillaan. Yli 70 % työpaikoista on vastausten mukaan myönteisiä naisten hoitovapaan suhteen. Naisten ja miesten jääminen hoitovapaalle on sitä helpompaa, mitä suurempi osa työpaikan työntekijöistä on naisia. Kuntasektorilla se arvioidaan helpoimmaksi. Yksityisellä sektorilla niiden arvioiden osuus, joiden mukaan naisten on helppoa jäädä hoitovapaalle, ovat lisääntyneet tasaisesti vuodesta 2001, mutta julkisella sektorilla hiukan vähentyneet. Arvioiden mukaan myös yksityisen sektorin miesten hoitovapaalle jääminen on helpottunut. Yleisesti ottaen arviot isien ja äitien hoitovapaalle hakeutumisen helppoudesta ovat lähentyneet vuodesta 2001, vaikka ero onkin yksityisellä sektorilla vielä noin 25 ja julkisella sektorilla-kin yli kymmenen prosenttiyksikköä.

Osittainen hoitovapaa

Vastausten perusteella suomalaisessa työelämässä odotetaan työssä olevilta pienten lasten vanhemmilta kokoaikaista työpanosta. Yleisesti ottaen osittaista hoitovapaata arvioidaan olevan vaikeampi järjestää kuin kokoaikaista. Työajan lyhentäminen osittaisella hoitovapaalla on mahdollista lapsen toisen kouluvuoden loppuun asti. Naisten osittaiselle hoitovapaalle hakeutumista ei pidetä lainkaan vaikeana noin 60 %:ssa julkisia ja yksityisiä työpaikkoja. Miesten työpaikoista myönteisiä on noin puolet, eikä miehilläkään eroa ole yksityisen ja julkisen sektorin välillä. Isien sekä koko- että osittaiselle hoitovapaalle myönteisten työpaikkojen osuus yksityisellä sektorilla on vastausten mukaan kasvanut vuodesta 2008.

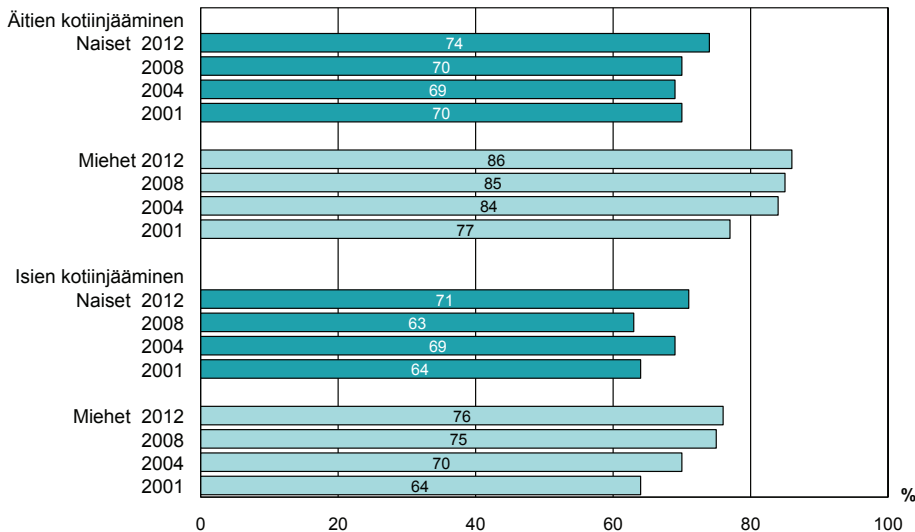
⁷ Kysymys koski nimenomaan hoitovapaalle jäämistä siihen asti, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta (ks. Liite I). Hoitovapaata on mahdollista pitää kuukaudesta noin kahteen vuoteen. Vanhemmat voivat jakaa hoitovapaan.

Kun yksityisellä sektorilla miesten arvioidaan olevan suurin piirtein yhtä vaikeaa hakeutua osittaiselle ja kokoaikaiselle hoitovapaalle, julkisella sektorilla isien arvioidaan olevan vaikeampaa hakeutua osa-aikaiselle kuin kokoaikaiselle hoitovapaalle. Kun vielä vuonna 2008 yksityisellä sektorilla osittaiselle hoitovapaalle hakeutuminen arvioitiin miehille huomattavasti vaikeammaksi kuin julkisella sektorilla, vuonna 2012 se arvioitiin yhtä helpoksi. Työtoverien sukupuolella oli kuitenkin merkitystä: miesenemmistöisillä työpaikoilla miesten arvioidaan olevan vaikeinta pitää osittaista hoitovapaata. Myös naisten hakeutuminen osittaiselle hoitovapaalle arvioidaan yhtä helpoksi julkisella ja yksityisellä sektorilla, mutta osittaisen hoitovapaan pitäminen on arvioitu hankalammaksi kuin kokoaikaisen. Näin on erityisesti julkisella sektorilla. Kuntasektorilla vaikeuksia arvioidaan olevan eniten. Naisilla työpaikan mies- tai naisenemmistöisyyden mukaan vastauksissa ei ole juuri eroja.

Poissaolo töistä sairaan lapsen hoitamiseksi

Suunniteltavissa olevien perhevapaiden lisäksi tarkastellaan ennakoimattomampaa, alle kymmenvuotiaan lapsen sairauden vuoksi tapahtuvaa poissaoloa, johon vanhemmilla on lain mukaan oikeus. Arviot, joiden mukaan poissaoleminen töistä on helppoa, ovat lisääntyneet myös tämän perhesyyntä perusteella vuosien myötä. Naiset ja miehet arvioivat miesten mahdollisuudet jäädä hoitamaan sairasta lasta melko samanlaisiksi, mutta naisten mahdollisuuksien osalta miesten ja naisten arviot poikkeavat toisistaan. Miehet ilmoittavat sen olevan naisille miehiä helpompaa (Kuvio 29).

Kuvio 29. Palkansaajien käsitykset siitä, onko äitien ja isien vaikeaa jäädä kotiin hoitamaan sairasta lasta, ei lainkaan vaikeaa -vaihtoehdon osuus

Naisilla arviot isien ja äitien mahdollisuuksista olla poissa töistä lapsen sairastumisen takia ovat olleet kaikilla mittauskerroilla lähellä toisiaan. Naisten vastauksissa ei myöskään ole eroa työpaikan sukupuolijakauman suhteen. Sektorinkaan mukaan eroja ei ole naisten poissaolojen osalta, mutta miesten poissaolon naiset arvioivat valtiolla muita sektoreita vaikeammaksi. Miesten vastausten perusteella sekä naisten että miesten poissaolo sairaan lapsen hoitamiseksi on helpointa miesenemmistöisillä työpaikoilla ja hankalinta kuntasektorilla.

Miesenemmistöisillä työpaikoilla miesten ja naisten poissaolot lapsen äkillisen sairastumisen takia koetaan helpommaksi järjestää kuin työpaikoilla, joissa naisia on yhtä paljon tai enemmän kuin miehiä. Työnantajan sektorin mukaan miesten poissaoleminen koetaan suurin piirtein yhtä helpoksi joka sektorilla. Naisten jääminen kotiin hoitamaan sairasta lasta arvioidaan helpoimmaksi valtiolla ja yksityisissä yrityksissä. Kuntien työpaikoilla on vähiten niitä, jotka arvioivat, ettei se ole naisille lainkaan vaikeaa.

5 TASA-ARVON TOTEUTUMINEN PERHEIDEN TYÖNJAOSSA JA PÄÄTÖKSENTEOSSA

- Kahden vanhemman lapsiperheissä kotiöiden vastuunjako on edelleen varsin perinteinen. Äiti on yleisimmin vastuussa lastenhoidosta ja kotitaloustöistä ja isä erilaisista huoltotöistä.
- Lapsiin liittyvissä kotitöissä jaettu vastuu on yleisintä. Lasten kasvatusta isän osuus vastuusta lisääntyy.
- Molempien vanhempien käydessä töissä vastuu kotitöistä, esimerkiksi siivouksesta ja raha-asioista, jaetaan useammin, kuin jos äiti on kotona ja isä töissä.
- Yhä useampi perheenäiti ja -isä kokee itsellään olevan liikaa vastuuta kotitöistä.
- Liialliseksi koettu vastuu kotitöistä sekä lasten hoidosta, kasvatuksesta ja elatuksesta on yleistä niillä yhden vanhemman perheiden vanhemmilla, joiden luona lapset pääasiallisesti asuvat. Kahden vanhemman perheissä alle seitsenvuotiaiden äidit kokevat muita useammin, että heillä on liikaa vastuuta lasten hoidosta ja kasvatuksesta.
- Kotitöiden jakaminen aiheuttaa erimielisyyttä noin puolelle avio- ja avopareista.
- Valtaosa naisista ja miehistä kokee heillä olevan riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa.

Tässä luvussa tarkastellaan tasa-arvon toteutumista perheiden työnjaossa ja päätöksenteossa. Aluksi käsitellään puolisoitten vastuunjakoa erilaisissa kotitöissä kahden vanhemman lapsiperheissä. Lisäksi tarkastellaan liialliseksi koettua vastuuta lapsiperheen kotitöistä, lasten hoitamisesta ja kasvatuksesta sekä heidän elatuksestaan. Näitä kysymyksiä on mahdollista tarkastella myös yhden vanhemman lapsiperheiden osalta. Lopuksi tarkastellaan sitä, mitkä asiat aiheuttavat eniten ristiriitoja parisuhteen päätöksenteossa, olipa perheessä lapsia tai ei.

VASTUUNJAKO KOTITÖISTÄ

Kotitöiden vastuunjako koskevat kysymykset (ks. Kuviot 30, 31 ja 32) on rajattu koskemaan ainoastaan avio- tai avoparin ja alle 18-vuotiaiden lasten muodostamia perheitä, joita kutsutaan tässä kahden vanhemman lapsiperheiksi. Mukana ovat vain ne perheet, joissa puoliset asuvat yhdessä vähintään kaksi kolmannelta ajasta ja ainakin yhden lapsen kanssa vähintään puolet ajasta. Perhetilaston mukaan vuoden 2011 lopussa kaikista lapsiperheistä 80 prosenttia oli kahden vanhemman perheitä ja yhden vanhemman perheitä viidesosa. Uusperheitä kaikista lapsiperheistä oli puolestaan yhdeksän prosenttia (Perheet 2011, Tilastokeskus). Tasa-arvobarometrin aineisto ei ole riittävän suuri, jotta vastauksissa voitaisiin eritellä monia erilaisia perhetyyppisiä. Kotitöiden vastuunjako koskevat kysymykset eivät myöskään sovi hyvin yhden vanhemman perheille, sillä niissä vastuun jakaminen muiden kanssa on vaikeampaa.

Kotitöiden vastuunjaosta on kysytty kaikissa tasa-arvobarometreissa. Kysymyksissä on pyydetty ajattelemaan tilannetta edellisenä syksynä: kuka silloin oli useimmiten vastuussa mistäkin kotityöstä. Suurin osa tasa-arvobarometriin kotitöiden vastuunjako koskevista kysymyksistä on pysynyt samana. Vuonna 2004 on lisätty kysymys kodin taloutta (raha-asiat, vakuutukset tms.) koskevasta vastuusta. Uusimpaan barometriin lisättiin kysymys jätahuollosta ja alle kymmenvuotiaan sairaan lapsen hoidosta. Puutarha- ja pihatyöt erotettiin samalla muusta huollosta, korjaamisesta ja rakentamisesta omaksi kohdakseen. Uutena taustakysymyksenä kysyttiin puolison työmarkkina-asemaa, joten myös sen vaikutusta kotitöiden vastuunjakoon on mahdollista analysoida.

Kuvioissa 30, 31 ja 32 on kuvattu puolisoitten vastuunjako kahden vanhemman lapsiperheissä vuosina 1998, 2008 ja 2012. Talouden hoitoa koskeva kysymys kysyttiin nyt kolmatta kertaa, ja vertailun vuoksi myös vuosi 2004 otettiin mukaan tarkasteluun. Kuvioista puuttuvat niiden vastaukset, joiden perheessä ei kyseistä kotityötä ole tai joiden perheessä siitä on pääasiallisesti vastuussa joku muu kuin äiti tai isä. Muutama kysymys koskee ainoastaan osaa vastaajista: Lasten läksyjen teosta huolehtimista kysyttiin niiltä, joiden perheessä oli 7–17-vuotiaita lapsia, ja lastenhoidosta niiltä, joiden perheessä oli alle kouluikäisiä. Sairaalan lapsen hoito puolestaan koskee vain niitä perheitä, joissa oli alle kymmenvuotiaita lapsia.

Lapsiin liittyvät kotityöt

Vaikka naiset hoitavat useimmissa perheissä lapsia ja heidän asioitaan miehiä enemmän, on lapsista huolehtiminen tyypillisesti myös jaetun vastuun aluetta. Erityisesti lasten kanssa seurustelussa vastuu jakautuu tasaisesti 70 prosentissa perheitä. Vastuunjaossa ei ole tapahtunut muu-

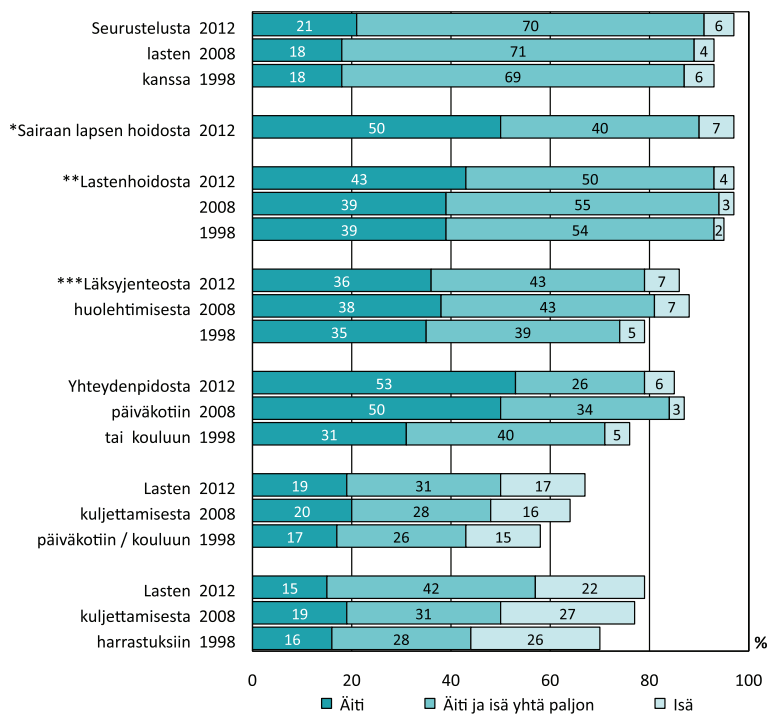
tosta lasten hoidossa, heidän kanssaan keskustelemissä ja leikkimisessä, läksyjenteosta huolehtimisessa ja lasten kuljettamisessa kouluun tai päiväkotiin. Nämä ovat olleet kaikkina mittausajankohtina tyypillisimmin jaetun vastuun alueita.

Lastenhoidossa äitien vastuun osuus on ollut suurin, noin 40 %. Isien osuus lapsista huolehtimiseen liittyvissä toimissa on pysynyt alle kymmenessä prosentissa. Poikkeus tästä on lasten kuljettaminen hoitoon tai kouluun: tässä isien osuus on nykyisin noin kuudennes. Lasten kuljettaminen harrastuksiin on myös tyypillisimmin jaetun vastuun asia, mutta useammin miesten kuin naisten vastuulla. Niiden osuus, jotka ilmoittavat, että vastuuta jaetaan, on kuitenkin kasvanut. Äitien vastuu yhteydenpidosta päiväkotiin ja kouluun on vähitellen lisääntynyt, eikä se ole enää kaikkein yleisimmin yhteisen vastuun asia, kuten ennen. Myös sairaan lapsen hoidossa äitien vastuu on suuri: vastausten mukaan puolessa perheitä se on pääosin äidin vastuulla ja neljässä perheessä kymmenestä yhteisellä vastuulla. (Kuvio 30.) Vanhempien vastuu lapsiin liittyvistä töistä jakautuu eri tavoin, jos nuorin lapsi on alle seitsenvuotias, kuin jos hän olisi 7–17-vuotias. Lasten kasvaessa isän vastuu erityisesti sairaan lapsen hoidosta sekä lasten kuljettamisesta päiväkotiin, kouluun ja harrastuksiin kasvaa.⁸

Vanhempien työmarkkina-asetelmalla on yhteyttä vastuun jakamiseen pikkulapsiperheissä. Alle seitsenvuotiaiden lasten perheissä vastuu lapsista jaetaan useammin silloin kun molemmat vanhemmat käyvät töissä, kuin jos äiti olisi kotona ja isä työssä. Myös isien päävastuu on tällöin yleisempää.

⁸ Lastenhoitovastuuta ja läksyjenteosta huolehtimista ei voida verrata näiden ryhmien välillä, koska nämä koskevat kumpikin vain toista ryhmää.

Kuvio 30. Vastuunjako lastenkasvatukseen liittyvissä kotitöissä kahden vanhemman lapsiperheissä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, kuka on useimmiten vastuussa?

* Sairaalan lapsen hoito koskee vain niitä, joilla alle 10-vuotiaita lapsia.

** Lastenhoito koskee vain niitä, joilla alle 7-vuotiaita lapsia.

*** Läksyjenteosta huolehtiminen koskee vain niitä, joilla 7-17-vuotiaita lapsia.

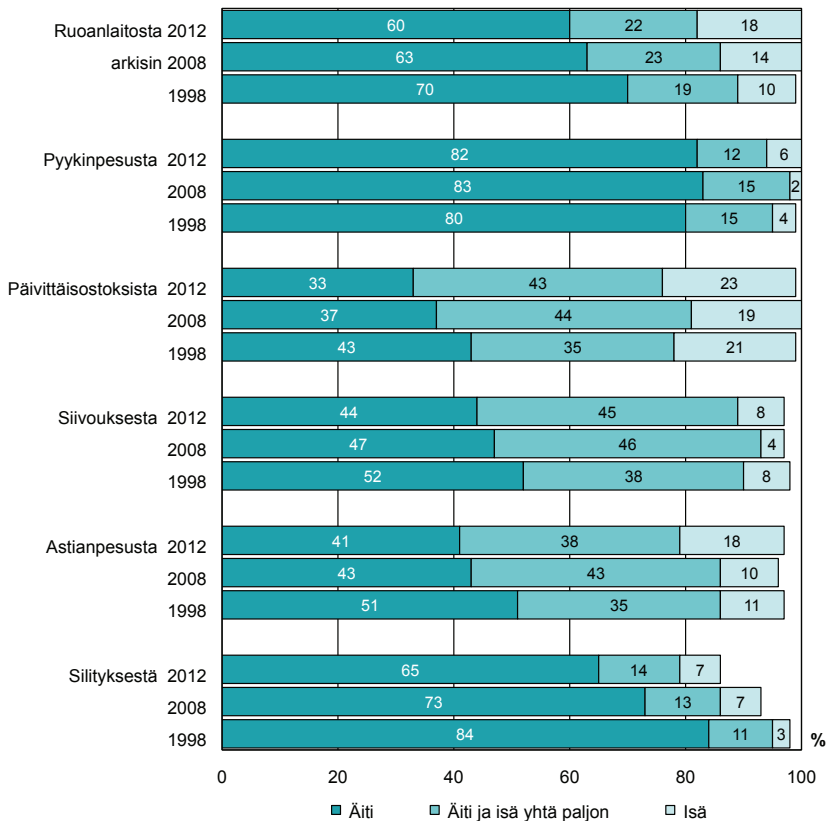
Kotitaloustyöt

Kaikkina ajankohtina pyykinpesu on ollut 80-prosenttisesti naisen vastuulla eikä muutosta tässä ole tapahtunut. Myös ruuanlaitto on tyypillisimmin naisen vastuulla. Näin on vastaajien arvioiden mukaan 60 prosentissa perheitä. Astianpesu on lähes yhtä suuressa osassa perheitä useimmiten naisen tai molempien vastuulla. Naisten vastuu sekä ruuanlaitosta että astianpesusta on vähentynyt jonkin verran. Isien päävastuu ruuanlaitosta on puolestaan jonkin verran lisääntynyt, ollen nyt noin viidennes. Myös isien vastuu astianpesusta on hieman lisääntynyt. Naisten silitysvastuu on vähentynyt jonkin verran, sillä silittäminen on lopetettu kokonaan 14 prosentissa perheitä. Vastuu asunnon siivouksesta on tyypillisimmin jaettu tai se on naisen vastuulla. Osa naisten siivousvastuusta on korvautunut yhteisvastuullisten osuuden kasvulla. Erilaisista kotitaloustyöistä päivittäisostoksissa vastuu on verrattain tasaisesti jakautunut vanhempien kesken. Kun tarkastellaan perheitä nuorimman lapsen iän mukaan, isä ja äiti tekevät päivittäisostokset yhtä usein, jos perheessä on alle 7-vuotiaita lapsia. Kun lapset ovat 7–17-vuotiaita, äiti on vastuussa ostoksista kaksi kertaa yhtä usein kuin isä.

Kun alle 7-vuotiaan äiti on kotona ja isä työssä, äiti on useammin päävastuussa erilaisista kotitaloustöistä, kuin jos molemmat vanhemmat käyvät töissä. Vaimon käydessä töissä miesten päävastuu kotitaloustöissä on hiukan yleisempää, kuin jos perheen äiti on kotona. Perheet kuitenkin suosivat tätä useammin ratkaisua, jossa vastuu jaetaan. Erityisesti astianpesussa ja siivouksessa vastuu jaetaan vieläkin useammin silloin, kun molemmat ovat ansiotyössä. Sitä vastoin arjen ruuanlaitossa naisten vastuu ei ole kovin paljoa pienempi. Poikkeuksena isien suuremmasta vastuusta äitienkin käydessä töissä ovat päivittäisostokset, jossa alle 7-vuotiaiden lasten työssäkäyvien isien päävastuu on yleisempää, kun perheen äiti on kotona.

Verrattuna vuoteen 2008 ei selviä eroja ole havaittavissa kotitaloustöissä. Ainoastaan astianpesusta useimmiten vastuussa olevien miesten osuus on hiukan lisääntynyt yhteisvastuullisten kustannuksella. Päävastuussa olevien miesten osuuden kasvu on suhteellisen suuri myös ruuanlaitossa, siivouksessa ja pyykinpesussa, vaikka prosenttiosuudet ovatkin pieniä. (Kuvio 31.)

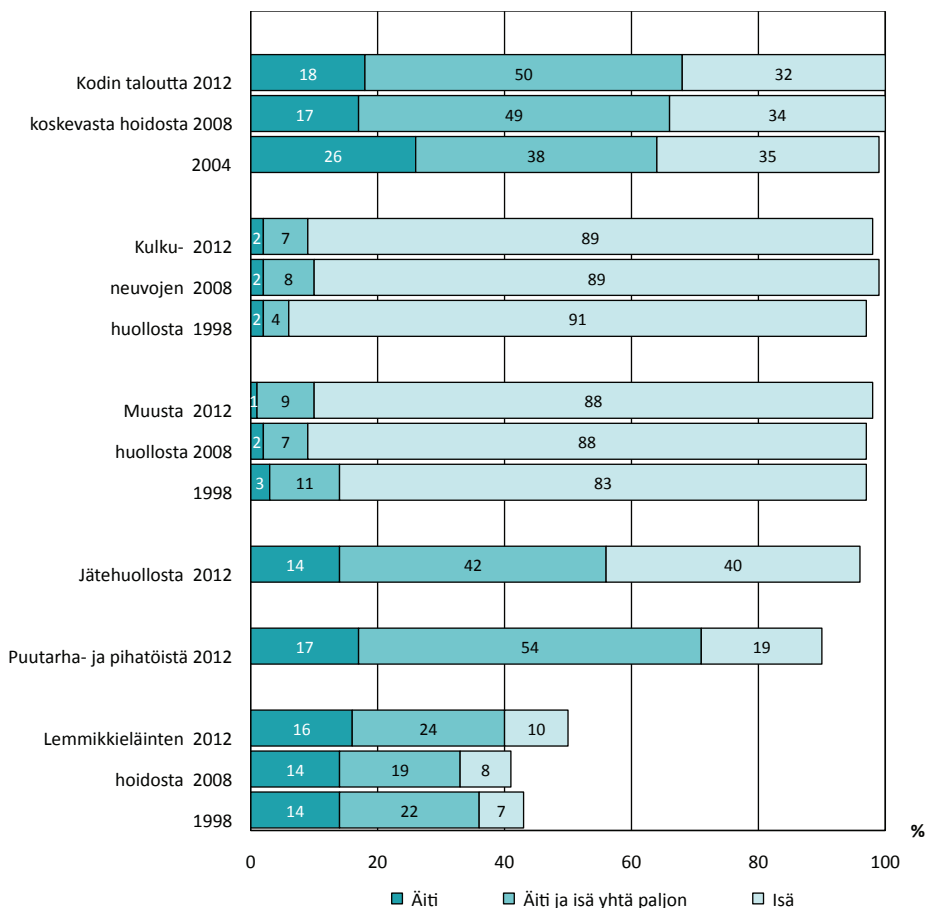
Kuvio 31. Vastuunjako kotitaloustöissä kahden vanhemman lapsiperheissä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, kuka on useimmiten vastuussa?

Huolto- ja pihatyöt

Erilaiset huoltotyöt ovat kaikkein voimakkaimmin sukupuolittuneita koti- töitä. Ne ovat 90-prosenttisesti perheen isän vastuulla, eikä tässä ole tapahtunut muutosta 14 vuoden aikana. Myös talousasioissa miesten vastuu on keskimäärin naisia suurempi. Puolet perheistä jakaa vastuun talousasioista, ja kolmanneksessa päävastuullinen on isä. Vuodesta 2004 useimmiten vastuussa olevien äitien osuus on vähentynyt ja yhteisvastuullisten vanhempien osuus kasvanut. (Kuvio 32.) Yhteisvastuullisuus on yleisintä, kun molemmilla vanhemmilla on omia ansiotuloja.

Kuvio 32. Vastuunjako huolto- ja pihatöissä, kodin talousasioissa ja lemmikkien hoidossa kahden vanhemman lapsiperheissä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, kuka on useimmiten vastuussa?

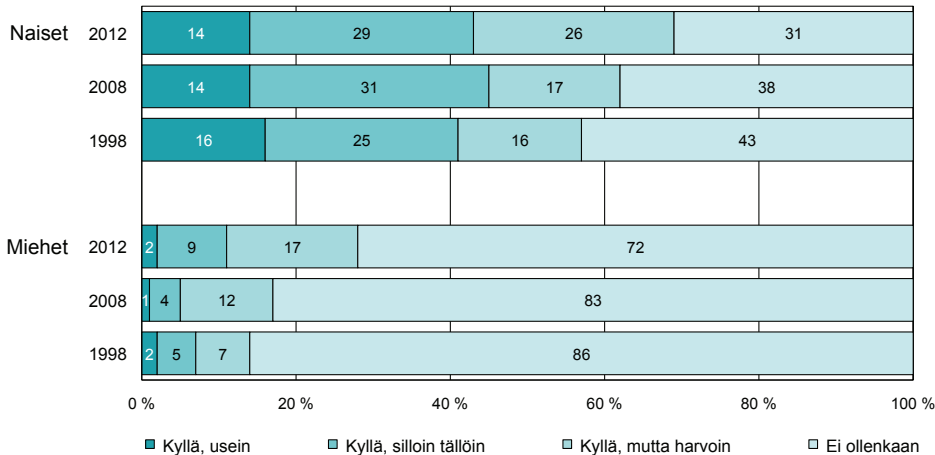

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen (2011) tulokset isien ja äitien erilaisista kotityövastuista ovat yhteneväisiä tasa-arvobarometrin vastausten kanssa. Ajankäytön mukaan lapsiperheen aikasyöppöjä ovat lastenhoito, ostokset ja asiointi, ruuanlaitto ja siivoaminen (Ajankäyttötutkimus 2009–2010, Tilastokeskus). Kun perheen nuorin lapsi on alle kouluikäinen, kotityöt (lähinnä lastenhoito) vievät lähes kaksi tuntia enemmän aikaa kuin isompien lasten perheissä. Perheen äitien osuus vanhemmilta kotitöihin kuluva ajasta on noin 60 % sekä alle kouluikäisten että isompien lasten perheissä. Miehet puolestaan tekevät naisia enemmän ansiotyötä erityisesti, kun nuorin lapsi on pieni. Myös kouluikäisten lasten isät tekevät jonkin verran enemmän ansiotyötä kuin äidit, vaikka molempien vanhempien ansiotyössä käynti on yhtä yleistä tässä perhevaiheessa. Kun lasketaan ansio- ja kotitöihin käytetty aika yhteensä, vanhempien ajassa mitattu työkuorma on keskimäärin yhtä suuri. (Pääkkönen & Hanifi, 2011, Työvoimatutkimus 2011, Tilastokeskus.)

LIALLINEN VASTUU KOTITÖISTÄ JA LAPSISTA

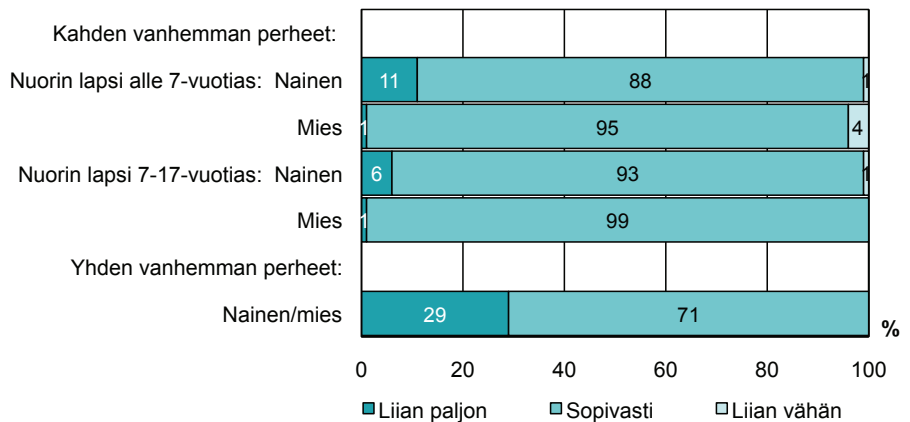
Kaikilta, joiden luona asui alle 18-vuotiaita lapsia vähintään puolet ajasta, kysyttiin, kuinka usein heille on tullut mieleen, että he ovat liikaa vastuussa kotitöistä. Kahden vanhemman perheissä sekä naisista että miehistä niiden osuus on kasvanut, joille tämä on tullut vähintäänkin joskus mieleen. Naisista noin puolelle liialliseksi koettu vastuu tulee mieleen vähintään silloin tällöin, kun taas miehistä näin kokee vain noin yksi kymmenestä. Niiden osuus, joille ei ollenkaan ole tullut mieleen olevansa liikaa vastuussa kotitöistä, on kahden vanhemman perheissä miehistä noin 70 ja naisista noin 30 prosenttia (Kuvio 33). Eniten liiallisen vastuun kokemuksia on yhden vanhemman perheiden vanhemmilla, joista 65 prosentille liika vastuu johtuu mieleen vähintään silloin tällöin.

Kuvio 33. Onko kokenut olevansa liikaa vastuussa kotitöistä, kahden vanhemman lapsiperheiden vanhemmat

Vuonna 2012 kaikilta, joilla oli lapsia, kysyttiin lastenhoito-, kasvatus- ja lastenelatusvastuusta. Kahden vanhemman perheissä liiallista vastuuta lastenhoidosta ja -kasvatuksesta ilmoittaa kokevansa noin kymmenesosa alle seitsenvuotiaiden lasten äideistä. Isillä ja isompien lasten äideillä on harvinaista, että vastuuta olisi liian vähän tai paljon. Miehet kokevat kuitenkin naisia hiukan useammin, että heidän tulisi osallistua lasten hoitoon ja kasvatukseen nykyistä enemmän. Kuten kotitöidenkin kohdalla, myös lasten hoidossa ja kasvatuksessa liialliseksi koettu vastuu kasaantuu yhden vanhemman perheiden vanhemmille. Kaikista vanhemmista, jotka eivät elä puolison kanssa, noin viidesosa kokee liiallista vastuuta, toisaalta kymmenesosa haluaisi vastuuta enemmän. Liiallisen vastuun kokeminen lasten hoidosta ja kasvatuksesta kasaantuu erityisesti niille perheensä ainoille vanhemmille, joiden luona lapsia asuu vähintään puolet ajasta. Heistä liikaa vastuuta kertoo kantavansa noin 30 prosenttia. (Kuvio 34.)

Kuvio 34. Onko vastuuta lasten hoidosta ja kasvatuksesta liikaa, sopivasti vai liian vähän, perheet, joissa ainakin yksi lapsista asuu vähintään puolet ajasta

Kahden vanhemman perheistä mukana ne, joissa vanhemmat asuvat yhdessä vähintään kaksi kolmannesta ajasta.
Yhden vanhemman perheitä on 39, joista 85 %:ssa vastaaja nainen.

Myös kokemukset liiallisesta lasten elatusvastuusta kasaantuvat yhden vanhemman perheisiin. Lähes 40 % niistä yhden vanhemman perheiden äideistä tai isistä, joiden luona asui vakituisesti lapsia, koki elatusvastuun olevan liiallista. Liian vähäisenä sitä ei pitänyt juuri kukaan. Kahden vanhemman perheissä liiallinen tai liian vähäinen vastuu lasten elatuksesta on harvinaista.

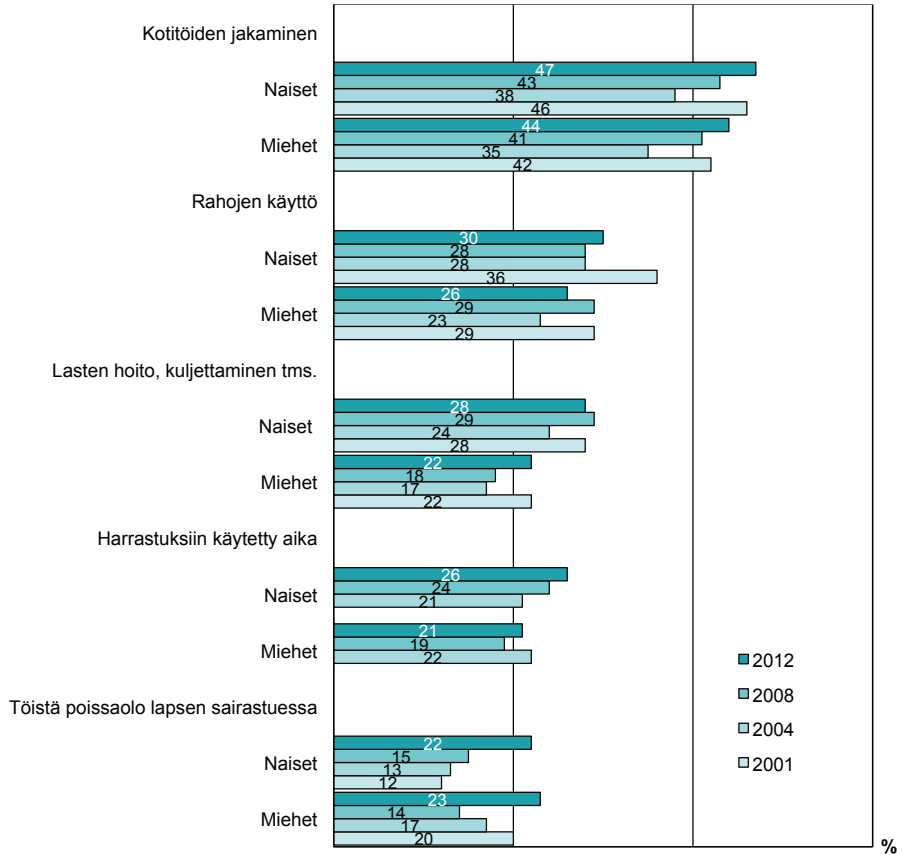
ERIMIELISYYDENAIHEET PUOLISON KANSSA

Vastaajilta, jotka asuvat puolison kanssa, tiedusteltiin, minkä verran erilaiset perhe-elämään liittyvät asiat aiheuttavat erimielisyyttä puolison kanssa (paljon, jonkin verran, ei lainkaan). Tällaisia asioita olivat kotitöiden jakaminen, lastenhoito ja kuljettaminen ym., vanhempien poissaolo töistä lapsen sairastuessa, harrastuksiin käytetty aika sekä rahojen käyttö. Lapsiin liittyvät kysymykset kysyttiin vain niiltä, joita ne koskivat. Erimielisyyksistä on kysytty vuodesta 2001 alkaen.

Eniten erimielisyyttä (kysytyistä asioista) aiheuttaa vastaajien mielestä kotitöiden jakaminen (Kuvio 35). Lähes puolelle pareista kotityöt aiheuttavat erimielisyyttä paljon tai jonkin verran. Niiden vastaajien osuus, joiden parisuhteissa erimielisyyttä on, on vaihdellut jonkin verran vuosien myötä. Naisten ja miesten arviot ovat lähellä toisiaan. Rahojen käytöstä erimielisyyttä tulee suurin piirtein yhtä paljon kuin lasten hoidosta. Noin neljäsosa vastaa näistä asioista aiheutuvan erimielisyyttä. Naisten ja miesten vastauksissa ei ole suuria eroja sen suhteen, miten paljon rahankäyttö aiheuttaa erimielisyyksiä, mutta naisten arvioiden mukaan erimielisyyttä on nyt harvemmassa parisuhteessa kuin vuonna 2001. Lastenhoidon osalta naiset vastaavat erimielisyyttä olevan enemmän kuin miehet. Lastenhoitoon liittyvät erimielisyydet ovat olleet yhtä yleisiä kaikkina kertoina. Noin viidesosassa perheitä ollaan eri mieltä harrastuksiin käytetystä ajasta ja vapaa-ajan vietosta. Naiset kokivat hiukan miehiä useammin erimielisyyttä olevan tästä asiasta.

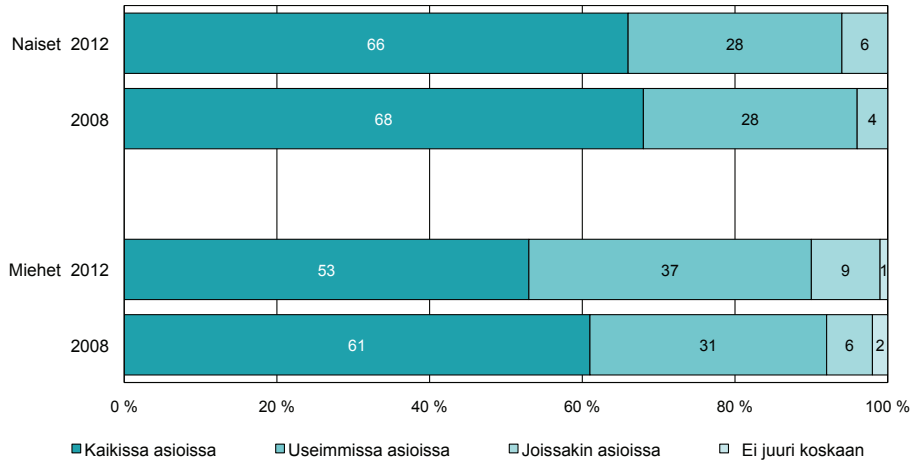
Kysytyistä asioista vähiten erimielisyyttä on vuosien myötä aiheuttanut töistä poissaolo lapsen sairastuessa. Tosin vuonna 2012 sekä naiset että miehet ilmoittavat erimielisyyttä olevan enemmän kuin aikaisemmissa barometreissa. Eri mieltä oltiin nyt noin viidesosassa kahden vanhemman perheitä, joilla on alle kymmenvuotiaita lapsia. Miesten ja naisten näkemykset olivat samanlaiset.

Kuvio 35. Puolisoiden välisten erimielisyyksien aiheet, paljon tai jonkin verran erimielisyyksiä kohdanneiden osuus

Vuonna 2008 lisättiin avo- tai avioliitossa eläville kysymys siitä, onko vastaajalla mielestään riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa. Perheen sisäisellä päätöksenteolla tarkoitetaan esimerkiksi kotitöiden jakamista, lasten kasvattamista ja rahan käyttöä koskevia päätöksiä. Vastausvaihtoehtoja oli neljä: 1) kyllä, kaikissa asioissa, 2) kyllä, useimmissa asioissa, 3) kyllä, joissakin asioissa ja 4) ei juuri koskaan. Suurin osa vastaajista koki, että heillä oli riittävästi valtaa perheen päätöksenteossa kaikissa tai useimmissa asioissa. Naiset kokivat näin miehiä useammin (Kuvio 36).

Kuvio 36. Riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa

Vuonna 2012 miehet kokivat hieman vuotta 2008 harvemmin, että heillä oli riittävästi valtaa kaikissa perheen sisäiseen päätöksentekoon kuuluvis- sa asioissa. Kun tilannetta verrataan sellaisissa eri-ikäisten lasten perheissä, joissa asui lapsia vähintään puolet ajasta ja vanhemmat asuivat yhdessä vä- hintään kaksi kolmannesta ajasta, kokivat äidit isiä useammin heillä olevan riittävästi valtaa. Vähiten valtaa kokivat itsellään olevan alle seitsenvuotiai- den isät (44 %:lla valtaa kaikissa asioissa riittävästi) ja eniten valtaa oli mie- lestään 7–17-vuotiaiden äideillä (69 %:lla valtaa kaikissa asioissa riittävästi).

6 VÄHÄTTELEVÄ SUHTAUTUMINEN, VÄKIVALLAN UHKA JA SEKSUAALISUUTEEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

- Puolet naisista on kokenut yliolkaista tai vähättelevää kohtelua opiskeluympäristössä, ja nämä kokemukset ovat lisääntyneet.
- Naisilla yliolkaisten tai vähättelevän kohtelun kokemukset ovat yleisiä työpaikalla, sukulaisten parissa ja ystäväpiirissä.
- Yliolkaisten tai vähättelevän kohtelun kokemukset ovat vähentyneet työpaikoilla ja järjestöelämässä.
- Seksuaalista häirintää kokeva on yleisimmin alle 35-vuotias nainen. Myös tätä vanhempien naisten kokemukset seksuaalisesta häirinnästä ovat yleistyneet.
- Tavallisimpia seksuaalisen häirinnän muotoja ovat loukkaavat kaksimieliset vitsit, härskit puheet ja asiattomat vartaloon tai seksuaalisuuteen liittyvät huomautukset.
- Valtaosa naisista ja miehistäkin suuri osa pelkää väkivallan kohteeksi joutumista tai on sen takia varuillaan liikkueensa yksin ulkona tai julkisissa liikennevälineissä myöhään illalla tai yöllä.
- Yhdeksän kymmenestä naisesta ja miehestä pitää raiskaustuomioita liian lievinä.

Tässä luvussa tarkastellaan kokemuksia toisen sukupuolen vähättelevästä tai yliolkaista käytöksestä sekä seksuaalisesta häirinnästä. Lisäksi käsitellään väkivallan pelkoa erilaisissa arkielämän yhteyksissä, työssä, vapaa-aikalla ja perhepiirissä. Lopuksi käsitellään vielä mielipiteitä raiskaustuomioista.

Seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän kieltö

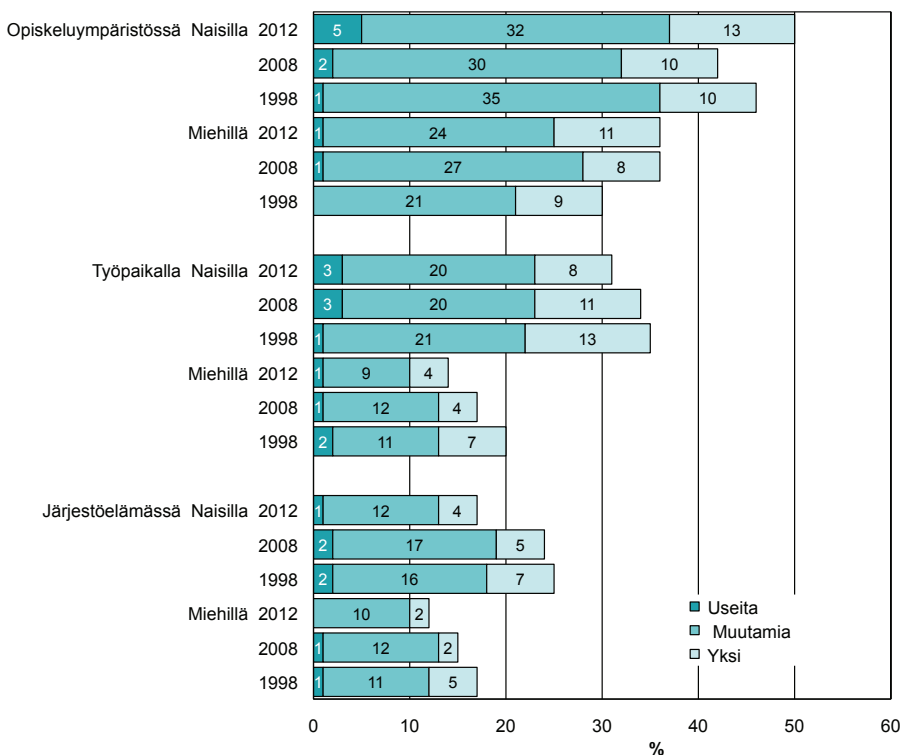
Tasa-arvolaki kieltää seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän. Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Sukupuoleen perustuva häirintä on puolestaan henkilön sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista. Molemmat häirinnän tyypit loukkaavat henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai ahdistavan ilmapiirin.

YLIOLKAINEN SUHTAUTUMINEN TOISEEN SUKUPUOLEEN

Yliolkaisen ja vähättelevän suhtautumisen yleisyyttä on selvitetty seuraavan kysymyksen avulla: ”Onko eri elämänpiireissänne toista sukupuolta olevia (haastattelussa miehiä/ naisia), jotka suhtautuvat ainakin joskus yliolkaisesti tai vähättelevästi puheisiinne tai ehdotuksiinne?” Asiaa kysyttiin työpaikan, koulu- ja opiskeluympäristön, järjestöelämän, suvun, naapuruston, harrastusten ja muun ystäväpiirin osalta. Vastausvaihtoehdot olivat kunkin elinpiirin kohdalla: ei ole, yksi, muutamia ja useita. Työpaikan tilanteesta on kysytty vain päätoimisilta palkansaajilta ja opiskeluympäristön kokemuksista vain päätoimisilta koululaisilta ja opiskelijoilta. Muut kysymykset on kysytty kaikilta. Koska kaikilla vastaajilla ei ole kaikkia kysytyjä elämänpiirejä tai he eivät kohtaa niissä ollenkaan toisen sukupuolen edustajia, oli mahdollista vastata myös ”kysymys ei sovi”. Seuraavaksi esitettävistä tuloksista ovat poissa ne, jotka katsovat, että asia ei koske heitä.

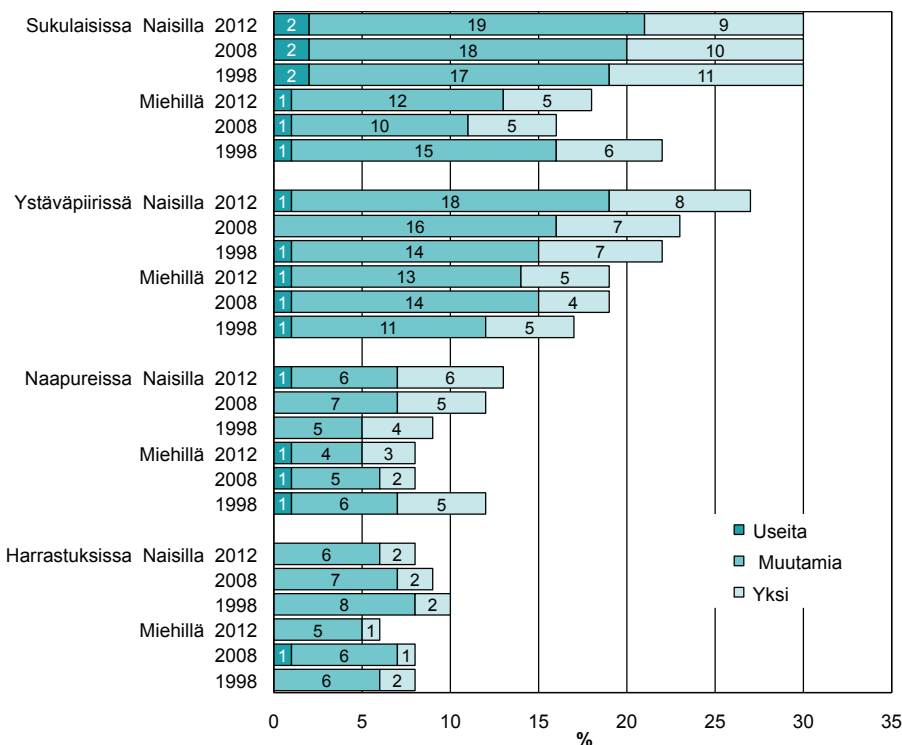
Naiset ilmoittavat kokeneensa lähes kaikissa elämänpiireissä yliolkaista tai vähättelevää kohtelua useampien miesten taholta kuin miehet naisten taholta (Kuviot 37 ja 38). Julkisen elämän osalta sekä naiset että miehet kokevat eniten tällaista kohtelua opiskelu- ja kouluympäristössä. Puolet naisista ilmoittaa kokeneensa yliolkaista tai vähättelevää kohtelua opiskeluympäristössä. Kolmannes miesopiskelijoista ilmoittaa samoin. Työpaikalla vähätelystä ilmoittaa joutuneensa kolmannes naisista ja vajaa kuudennes miehistä. Järjestöelämässä naisista noin kuudennes ja miehistä noin kymmenesosa on kokenut yliolkaista tai vähättelevää kohtelua. (Kuvio 37.)

Kuvio 37. Yliolkaisesti tai vähättelevästi suhtautuvia toisen sukupuolen edustajia julkisessa elämässä

Yksityiselämässä sekä naiset että miehet kokevat eniten yliolkaista tai vähättelevää käytöstä sukulaisten taholta. Naisista näin on kokenut vajaa kolmannes ja miehistäkin vajaa viidennes. Ystävapiirissään (pois lukien harrastukset, naapurit ja sukulaiset) naisista noin neljännes ja miehistä viidennes oli kokenut tällaista käytöstä yhden tai useamman toista sukupuolta olevan henkilön taholta. Naapureissa yliolkaista tai vähättelevää käytöstä oli kokenut noin kymmenesosa miehistä ja naisista. Harrastuksissa tällaista käytöstä oli kohdattu jonkin verran harvemmin. (Kuvio 38.)

Kuvio 38. Yliolkaisesti tai vähättelevästi suhtautuvia toisen sukupuolen edustajia yksityiselämässä

Eri vuosina yliolkaisen tai vähättelevän käytöksen kokemuksissa on ollut vaihtelua, mutta se ei noudata kokonaisuudessaan mitään tiettyä trendiä. Verrattaessa vähättelyn kokemuksia vuosina 2012 ja 1998 havaitaan että yliolkaisesti tai vähättelevästi kohtelevien henkilöiden koetaan vähentyneen työpaikoilla ja järjestöelämässä mutta lisääntyneen opiskeluympäristössä.

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Seksuaalista häirintää voi kokea samaa tai toista sukupuolta olevan henkilön taholta. Aluksi tarkastellaan näistä yleisempää eli toisen sukupuolen taholta tulevaa seksuaalista häirintää. Seksuaalisella häirinnällä ja ahdistelulla tarkoitetaan tässä sellaista toisen sukupuolen edustajan seksuaalista käyttäytymistä, joka on ei-toivottua, yksipuolista ja saattaa sisältää painostusta. Kaikissa neljässä barometrissa on kysytty kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä neljällä kysymyksellä, jotka liittyvät:

- asiattomiin vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuneisiin huomautuksiin

- seksin ehdottamiseen epäasiallisessa yhteydessä
- kaksimielisiin vitseihin ja härskeihin puheisiin, jotka tuntuvat loukkaavilta
- fyysiseen lähentelyyn

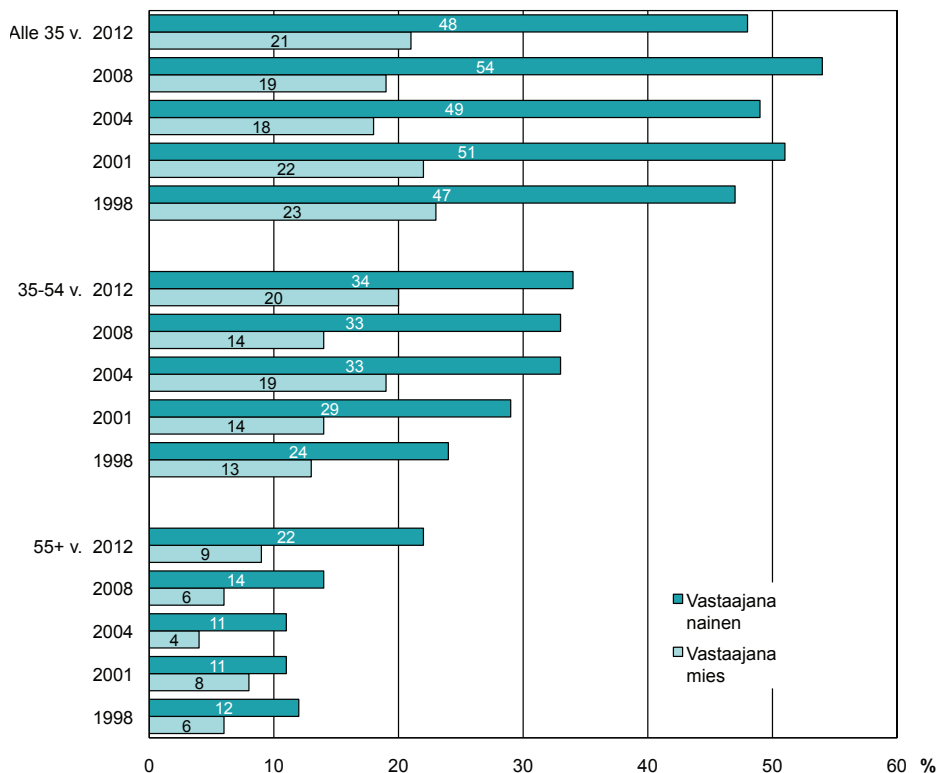
Lisäksi vuonna 2012 on kysytty:

- itsensä paljastelusta ja seuraamisesta

Seksuaaliseen häirintään liittyvät kysymykset koskevat kahta viimeisintä vuotta ja vain vastaajan kanssa eri sukupuolta olevaa häiritsijää. Häirinnän tavan lisäksi on kysytty sen tekijää.

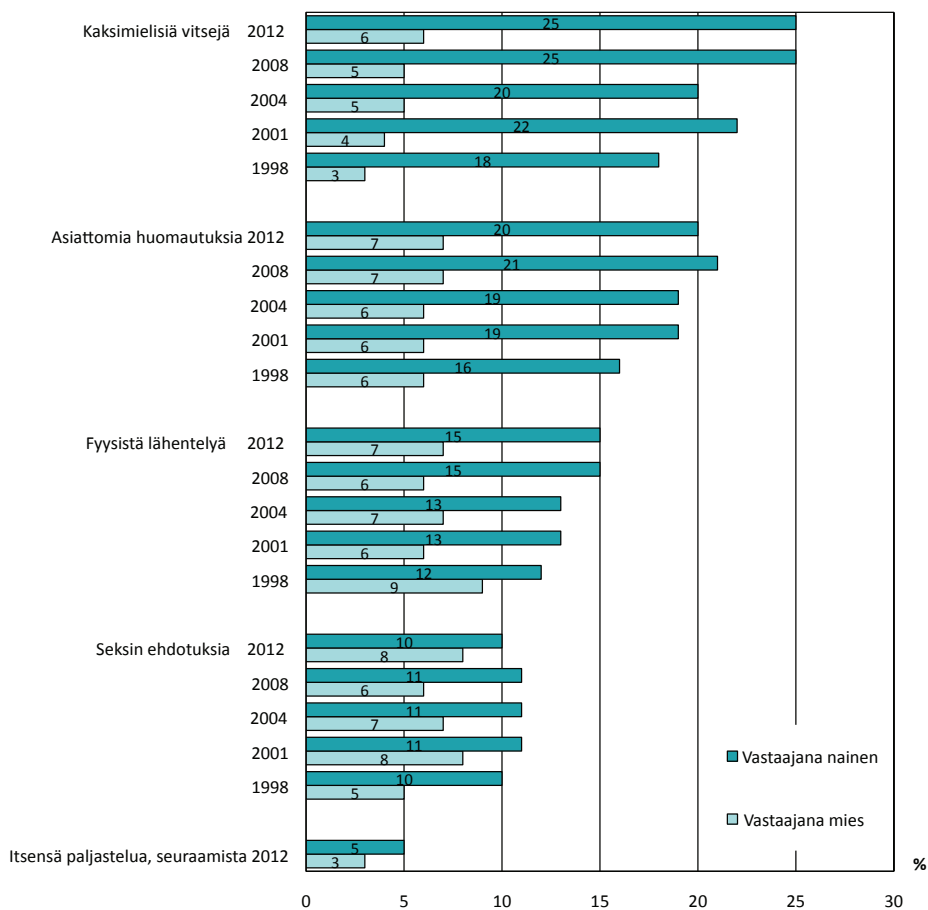
Naisista noin joka kolmas on kokenut seksuaalista häirintää kahden viime vuoden aikana ja miehistä noin joka kuudes. Seksuaalinen häirintä kohdistuu erityisesti 15–34-vuotiaisiin naisiin (Kuvio 39). Heistä noin puolet on kokenut seksuaalista häirintää miesten taholta. Samanikäisistä miehistä seksuaalista häirintää naisten taholta on kokenut noin joka viides. Nuorimman ikäryhmän naisilla ja miehillä osuudet ovat pysyneet samanlaisina kaikkina mittaussajakohdina. Keskimmäisen ikäryhmän (35–54-vuotiaat) naisista seksuaalista häirintää on kokenut noin kolmannes ja miehistä noin viidennes. Tämän ikäisillä naisilla seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat lisääntyneet selvästi vuosiin 1998 ja 2001 verrattuna. Keskimmäisen ikäryhmän (35–54-vuotiaat) miesten kokema seksuaalinen häirintä naisten taholta on jonkin verran vaihdellut vuosien myötä. Yli 55-vuotiaiden naisten kokemukset häirinnästä ovat lisääntyneet vuodesta 2008, ja kahden viime vuoden aikana yli viidennes heistä on kokenut häirintää. Tämän ikäryhmän miesten häirintäkokemukset ovat kaikkein harvinaisimpia.

Kuvio 39. Kahden viime vuoden aikana seksuaalista häirintää toisen sukupuolen taholta kokneiden osuus sukupuolen ja ikäryhmän mukaan

Seksuaalisen häirinnän tarkastelu sen eri muotojen mukaan ei muuta tilannetta: naiset kokevat erilaista häirintää toisen sukupuolen taholta huomattavasti miehiä useammin. Neljännes naisista kertoo kärsineensä kaksimielisistä vitseistä ja härseistä puheista ja joka viides asiattomista vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvista huomautuksista kahden viime vuoden aikana. Fyysistä lähentelyä on kokenut noin kuudesosa naisista ja joka kymmenes nainen ilmoittaa, että hänelle on ehdotettu seksiä epäasiallisessa yhteydessä. Naisista viisi sadasta kertoo, että mies on seurannut häntä tai paljastellut hänelle itseään epätoivottavalla tavalla. Niiden naisten osuudessa, jotka ilmoittavat heihin kohdistuneen miesten taholta fyysistä lähentelyä tai seksin ehdottamista epäasiallisessa yhteydessä, ei ole tapahtunut selvää muutosta viimeisten 14 vuoden aikana. Sen sijaan yhä useampi nainen kertoo joutuneensa loukkaavien kaksimielisten vitsien tai asiattomien vartaloon ja seksuaalisuuteen kohdistuvien huomautusten kohteeksi vuonna 2012 kuin vuonna 1998. Miehillä seksuaalisen häirinnän eri muotojen osuudet ovat kaikkina seurantavuosina pysyneet alle kymmenen prosentin. (Kuvio 40.)

Kuvio 40. Kahden viime vuoden aikana erilaista seksuaalista häirintää kokeneiden osuus sukupuolen mukaan

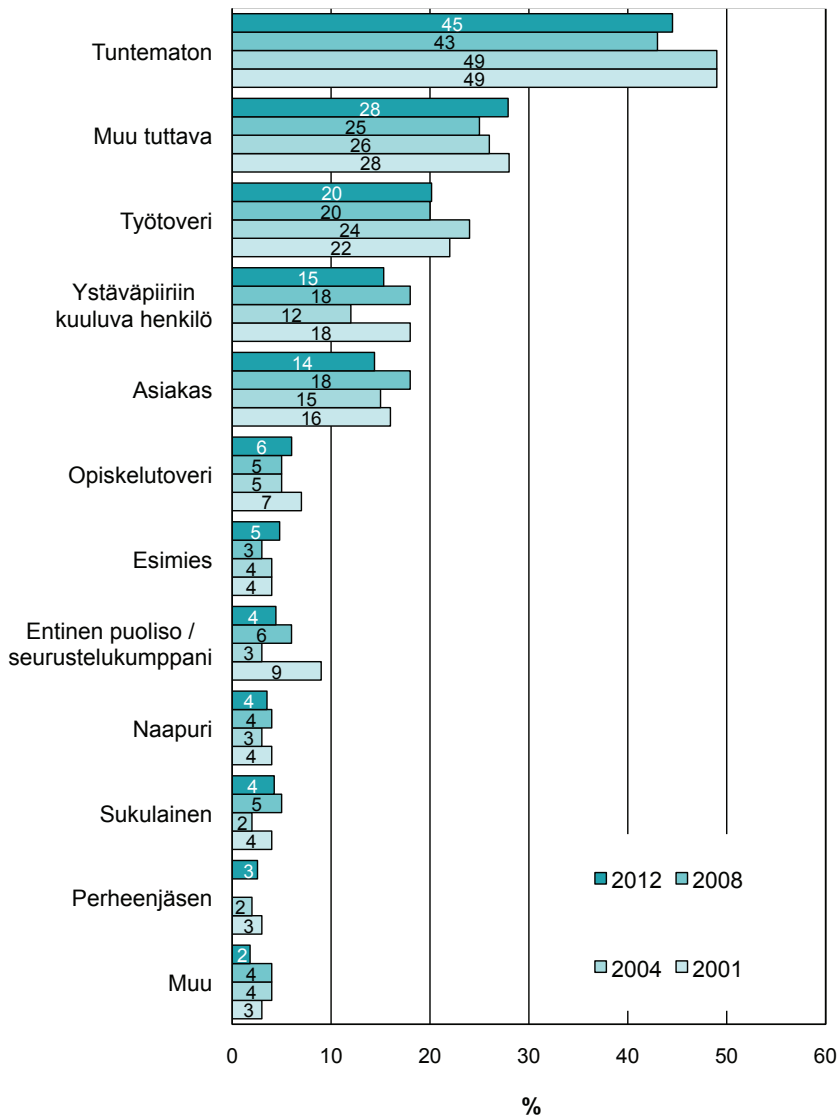

Vuosina 2008 ja 2012 kysyttiin lisäksi, onko joku samaa sukupuolta oleva henkilö kohdistanut vastaajaan jotakin edellä mainituista seksuaalisen häirinnän muodoista. Naisista 2 % ilmoitti joutuneensa samaa sukupuolta olevan henkilön häiritsemäksi. Miehistä vastaava osuus oli 3 %. Osuudet olivat lähes samanlaiset molempina mittauskertoina.

Kuviossa 41 tarkastellaan sitä, keiden taholta naiset kokevat seksuaalista häirintää. Vastaavia tuloksia ei esitetä miehistä, koska häirintää kokevia miehiä on liian vähän luotettavien tulosten saamiseksi. Kuitenkin sekä miehet että naiset ilmoittivat yleisimmin heitä häirinneen heille tuntemattoman henkilön. Tuntematon henkilö oli ollut tekijänä vajaan puolessa naisten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä. Tuttava (pois lukien ystäväpiiriin kuuluvat, sukulaiset, entiset puoliset tai seurustelukumppanit tai perheenjäsenet, joista on kysytty erikseen) oli häirinnyt yli neljäsosaa niistä, joilla oli

seksuaalisen häirinnän kokemuksia viimeisten kahden vuoden ajalta. Viidesosaa oli häirinyt työtoveri ja noin kuudesosaa asiakas. Ystäväpiiriin kuuluva henkilö oli ollut tekijänä noin kuudesosassa naisten häirintäkokemuksia. Perheenjäsen häiritsi kolmea prosenttia niistä naisista, jotka olivat kokeneet seksuaalista häirintää. Opettajia ja oppilaita ei esitetä kuviossa, koska heidän määränsä seksuaalisina häiritsijöinä on aineistossa hyvin pieni.

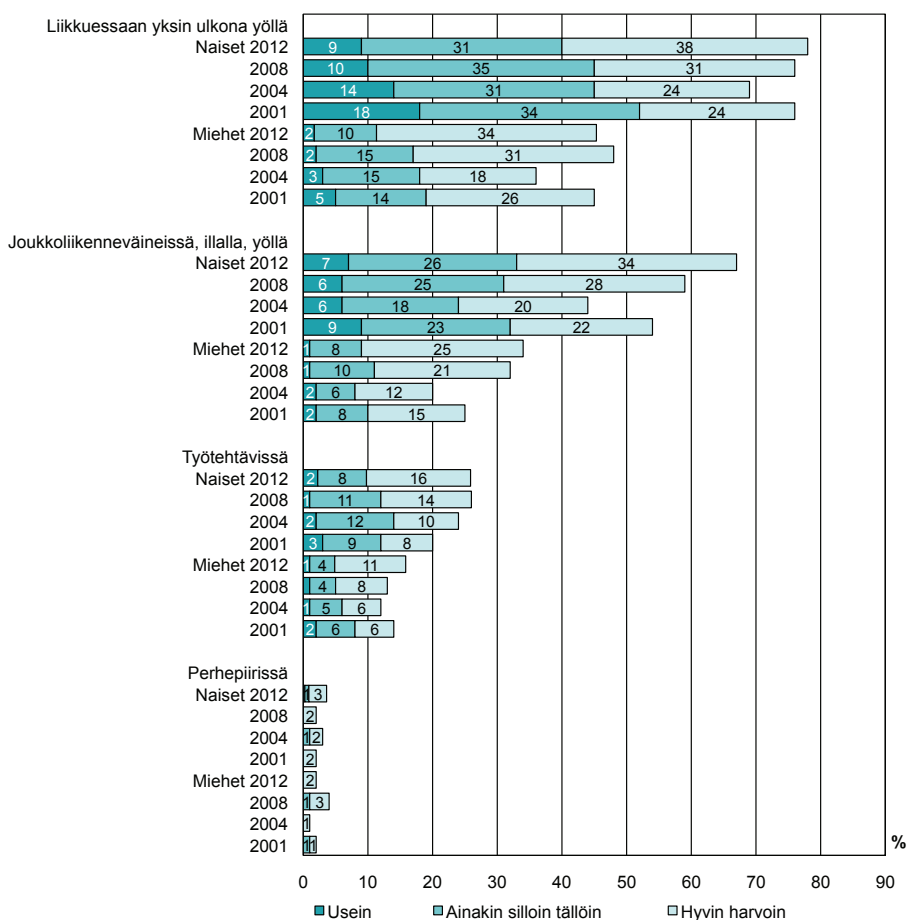
Kuvio 41. Erilaisten häiritsijöiden yleisyys, asianomaisen häiritsijän maininneiden osuus seksuaalista häirintää kokeneista naisista

VÄKIVALLAN PELKO

Vastaajilta tiedusteltiin, pelkäävätkö he väkivallan kohteeksi joutumista tai joutuvatko he olemaan sen takia varuillaan. Väkivallan pelosta yksin ulkona liikkussa illalla tai yöllä on kysytty kaikissa viidessä Tasa-arvobarometrissa. Sen sijaan muut väkivallan pelkoon liittyvät kysymykset (joukkoliikennevälineissä illalla tai yöllä, työtehtävissä ja perhepiirissä) on kysytty vuodesta 2001 lähtien. ”Kysymys ei sovi” -vastaukset on poistettu esitettävistä jakaumista. ”En osaa sanoa”-vastauksia ei tullut lainkaan.

Kuvio 42. Pelkääkö joutumista väkivallan kohteeksi tai onko sen takia varuillaan

Suurempi osa naisista kuin miehistä pelkää väkivallan kohteeksi joutumista kaikissa kysytyissä tilanteissa (Kuvio 42). Sekä naiset että miehet pelkäävät eniten väkivallan kohteeksi joutumista yksin ulkona liikkueensa ja joukkoliikennevälineissä iltaisin tai öisin⁹.

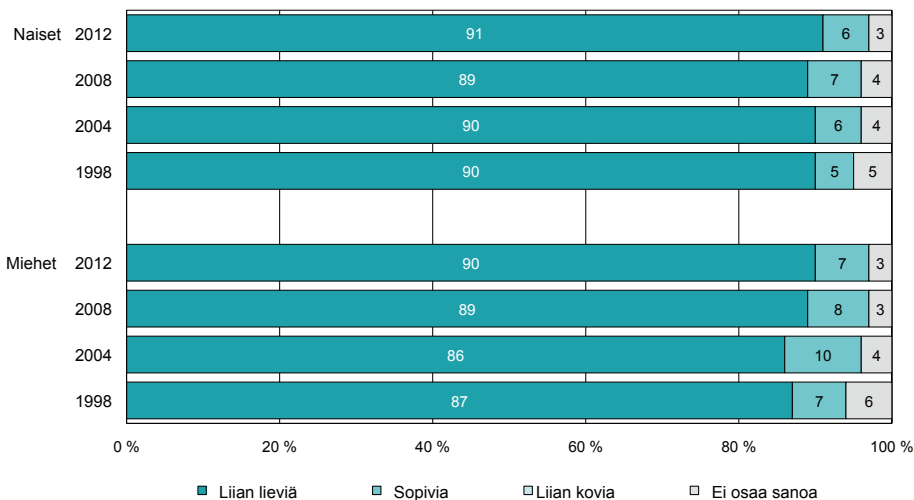
Vastaajilta, jotka ilmoittivat pelkäävänsä väkivaltaa usein tai ainakin silloin tällöin illalla joukkoliikennevälineissä tai ulkona yksin liikkueensa kysyttiin lisäksi, ovatko he pelkonsa takia joutuneet karsimaan iltamenojaan tai käyttämään taksia illalla tai yöllä. Nämä kysymykset on kysytty vuodesta 1998. Naisista noin joka neljäs ja miehistä noin joka kuudes ilmoittaa karsineensa iltamenojaan. Taksia on naisista käyttänyt noin 60 % ja miehistä noin neljäsosa. Naiset karsivat iltamenojaan hiukan vähemmän kuin vuonna 1998, mutta käyttävät sen sijaan useammin taksia väkivallan pelon tai varuillaan olon vuoksi. Miesten osalta tulokset olivat jokseenkin samanlaiset eri vuosina.

Työtehtävissä väkivallan kohteeksi joutumista pelkää tai sen takia varuillaan on noin neljäsosa naisista, miehistä noin kuudesosa (Kuvio 42). Naisten pelko työtehtävissä on lisääntynyt. Perhepiirissä väkivallan pelko on vastausten mukaan harvinaista molemmilla sukupuolilla.

RAISKAUKSISTA ANNETUT TUOMIOT

Jokaisessa barometrissa on kysytty vastaajien mielipidettä raiskauksista annetuista tuomioista. Mielipiteet ovat pysyneet vuodesta 1998 yhtä tiukkoina. Yhdeksän kymmenestä pitää raiskaustuomioita liian lievinä. Naisten ja miesten mielipiteet tästä asiasta ovat samanlaiset. (Kuvio 43.)

Kuvio 43. Mielipiteet raiskauksista annetuista tuomioista

⁹ Joukkoliikennevälineitä iltaisin tai öisin ei käytä lainkaan noin neljäsosa vastaajista. Osa heistä saattaa välttää joukkoliikennevälineitä iltaisin ja öiseen aikaan väkivallan pelon vuoksi.

7 YHTEENVETO

TASA-ARVO YHTEISKUNNASSA JA TYÖELÄMÄSSÄ

Miesten asemaa yhteiskunnassa pidetään edelleen naisten asemaa parempana. Naiset arvioivat näin miehiä useammin, mutta myös miehistä suurin osa ajattelee samoin. Merkkejä hitaasta tasa-arvoistumiskehityksestä on jonkin verran nähtävissä, sillä miesten asemaa selvästi parempana pitävien osuus on jonkin verran pienentynyt vuodesta 1998. Tasa-arvoa pidetään pääosin myönteisenä asiana. Noin yhdeksän kymmenestä naisesta ja miehestä uskoo miestenkin hyötyvän sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä.

Miehet ja erityisesti naiset kannattavat sukupuolten työnjaon lieventämistä julkisessa elämässä. Sosiaali- ja terveystalouden työtehtäviin toivotaan lisää miehiä. Yritysten ja talouselämän uskottaisiin puolestaan hyötyvän siitä, että johtajissa olisi enemmän naisia. Jopa yhdeksän kymmenestä ajattelee, että politiikkaan tarvitaan lisää naisia asiantuntemuksen monipuolistamiseksi. Tästä huolimatta suomalaisten mielipiteet siitä, mitkä politiikan vastuutehtävät sopivat naisille ja mitkä miehille, ovat vielä melko perinteiset, vaikka muutosta vähemmän segregatiota suosivaan suuntaan on tapahtunut jonkin verran. Nykyään naisista neljä ja miehistä kolme kymmenestä pitää kaikkien politiikanlohkojen vastuutehtäviä yhtä sopivina niin naisille kuin miehillekin. Myös palkansaajien työelämän segregatiota suosivassa asenteessa on nähtävissä lievenemistä, sillä nyt jo 90 % pitää omaa työtään yhtä sopivana naiselle kuin miehelle.

Naisten työssäkäynti perhetilanteesta riippumatta on suomalaisille lähestään selvä oikeus. Työelämän tasa-arvon lisäämistä kannattaa pääosa sekä naisista että miehistä. Naiset ovat kuitenkin miehiä useammin samaa mieltä esimerkiksi siitä, että työnantajien ja työmarkkinajärjestöjen tulisi toimia aktiivisemmin naisten ja miesten perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi. Naisten ja miesten näkemykset eroavat sen suhteen, miten hyvinä naisten mahdollisuuksia työelämässä pidetään suhteessa miesten mahdollisuuksiin. Noin kolmasosa naisista pitää naisten mahdollisuuksia yhtä hyvinä kuin miesten, mutta miehistä näin ajattelee puolet.

Enemmistö palkansaajista arvioi tasa-arvon toteutuvan työpaikallaan hyvin. Miehet arvioivat näin naisia useammin. Parhaiten tasa-arvon arvioidaan toteutuvan sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla. Heikoimmaksi työpaikan tasa-arvotilanteen arvioivat miesenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevät naiset. Erittäin myönteiset arviot työpaikan tasa-arvosta ovat harvinaisempia kunta-alalla kuin valtion ja yksityisen sektorin työpaikoilla.

Palkansaajanaisista haittaa sukupuolestaan työelämässä on kokenut hiukan yli puolet ja miehistä vajaa viidesosa. Haittoja kokeneiden naisten osuus on pienempi kuin vuonna 2008. Eniten haittaa naiset kokivat palkkauksessa ja uralla etenemisessä. Näitä haittoja kokivat erityisesti korkeasti koulutetut naiset ja toisaalta miesenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevät naiset. Myös ammattitaidon arvostuksessa naiset kokivat paljon sukupuoleen liittyvää haittaa.

Esimies tai muu johtavassa asemassa oleva on kannustanut yhtä usein naisia kuin miehiä etenemään uralla. Miehiä on kannustettu todennäköisimmin, jos he ovat alle 35-vuotiaita, työskentelevät naisenemmistöisellä työpaikalla tai ovat korkeasti koulutettuja. Naisia on kannustettu sitä useammin, mitä korkeammin koulutettuja he ovat. Yli 55-vuotiaita naisia ja miehiä on kannustettu vähiten.

TASA-ARVO PERHEESSÄ JA PERHEVAPAIISIIN SUHTAUTUMINEN TYÖELÄMÄSSÄ

Perheiden vastuunjako erilaisista kotitöistä on vielä hyvin perinteinen. Muutoksia vastuunjaossa on tapahtunut vain vähän. Äiti vastaa yleisimmin arjen ruuanlaitosta, pyykinpesusta ja silittämisestä ja isä puolestaan huoltotoimista, korjaamisesta ja rakentamisesta.

Lasten hoitoon, kasvattamiseen ja kuljettamiseen liittyvät kotityöt on jaettu suuressa osassa perheitä. Naisten vastuu lapsista on kuitenkin huomattavasti suurempi kuin miesten, eikä vastuunjaossa ole tapahtunut juurikaan muutosta. Suurin osa naisista ja miehistä haluaisikin isien osallistuvan enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen. Tosin yhä harvempi on väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

Naiset kokevat miehiä useammin olevansa liikaa vastuussa lapsiperheen kotitöistä, ja kotityöt aiheuttavat usein pariskunnille erimielisyyksiä. Eniten liiallinen vastuu kotitöistä ja lapsista rasittaa kuitenkin niitä huoltajia, joilla ei ole puolisoa jakamassa vastuuta. Yhä harvempi on sitä mieltä, että mies on ensisijaisesti vastuussa perheen toimeentulosta. Tästä huolimatta miehistä näin ajattelee kolmasosa ja naisista viidesosa. Valtaosa miehistä ja naisista kokee heillä olevan riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa. Lapsiperheissä vähiten valtaa itsellään kokevat olevan pienten lasten isät.

Yli puolet sekä naisista että miehistä arvioi, ettei miehiä kannusteta työpaikoilla riittävästi pitämään lastenhoitovapaita. Vastaajien mukaan miesten pidempiin perhevapaisiin suhtaudutaan huomattavasti nihkeämmin kuin naisten. Mitä pidemmästä vapaasta on kyse, sitä vaikeammaksi sen järjestäminen työpaikoilla koetaan. Miesten mahdollisuudet pitää vanhempain- ja hoitovapaita ovat vastaajien mukaan kuitenkin parantuneet vuodesta 2001

ja 2008 erityisesti yksityisellä sektorilla, missä miesten perhevapaalle jääminen on ollut vaikeinta.

Palkansaajat arvioivat, että osittaiselle hoitovapaalle jääminen on helpottunut yksityisellä sektorilla vuodesta 2004 ja 2008, ja on nyt sekä naisille että miehille yhtä helppoa julkisella ja yksityisellä sektorilla.

VÄHÄTTELEVÄ SUHTAUTUMINEN, VÄKIVALLAN UHKA JA SEKSUAALISUUTEEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Naiset kokevat miehiä enemmän vähättelyä puheitaan tai ehdotuksiaan kohtaan toisen sukupuolen taholta mm. työpaikalla, sukulaisten parissa ja ystäväpiirissä. Vähättelyn kokemukset ovat yleisimpiä opiskeluympäristössä, missä ne ovat myös yleistyneet. Joka toinen opiskelijanainen on kokenut vähättelyä opiskeluympäristössään. Työ- ja järjestöelämässä vähättely on enintään vähäisempää.

Naiset pelkäävät väkivallan kohteeksi joutumista miehiä enemmän. Eniten väkivaltaa pelätään ja sen vuoksi ollaan varuillaan liikuttaessa myöhäiseen aikaan ulkona tai julkisissa liikennevälineissä. Kaiken ikäiset naiset kokevat myös enemmän seksuaalista häirintää kuin miehet. Seksuaalinen häirintä kohdistuu erityisesti nuoriin, alle 35-vuotiaisiin naisiin, joista noin puolet on kokenut kaikkina mittaussajakohdina seksuaalista häirintää viimeisten kahden vuoden aikana. Lisäksi 35–55-vuotiaiden naisten kokema seksuaalinen häirintä lisääntyi 2000-luvun aikana. Myös tätä vanhempien naisten kokema häirintä on yleistynyt viimeisten neljän vuoden aikana: noin viidesosa yli 55-vuotiaista naisista on kokenut seksuaalista häirintää. Yleisimmin naisten kokema häirintä tarkoittaa loukkaavia kaksimielisiä vitsejä, härskéjä puheita tai asiattomia seksuaalisuuteen tai vartaloon liittyviä huomautuksia.

Lähes alastomien vartaloiden esittämistä ulkomainoksissa haluaisi vähentää noin puolet miehistä ja 80 % naisista. Seksin oston prostituoidulta hyväksyy noin kolmasosa naisista ja kaksi kolmasosaa miehistä, olipa ostaja sitten nainen tai mies. Valtaosa, yhdeksän kymmenestä pitää edelleen raiskauksista annettuja tuomioita liian lievinä. Sekä nais- että miesvastaajien asenteet tässä asiassa ovat yhtä tiukat.

HIDASTA KEHITYSTÄ KOHTI TASA-ARVOA?

Tasa-arvobarometrin viiden mittauskerran tulosten perusteella on nähtävissä hidasta muutosta kohti tasa-arvoa joillakin alueilla. Muutos näkyy sekä asenteissa että mielipiteissä, mutta myös arjen kokemuksissa. Vaikka

asennemuutosta on tapahtunut, ovat silti naisten ja miesten roolit perhe-elämässä edelleen perinteiset ja mm. segregatiota ylläpitävät asenteet varsin yleisiä. Kotitöiden vastuunjaossa on kuitenkin tapahtunut hienoisia muutoksia tasaisemman työnjaon suuntaan. Vastaajat myös pitävät aikaisempaa jonkin verran useammin erilaisia tehtäviä ja vastuita yhtä sopivina naisille ja miehille.

Naisten asema työelämässä arvioidaan edelleen miesten asemaa huonommaksi. Naispalkansaajissa on kuitenkin hiukan aiempaa vähemmän niitä, jotka ovat kokeneet haittaa sukupuolestaan jollakin työelämän osa-alueella. Korkeasti koulutetut naiset kokevat verrattain paljon haittoja mm. palkkauksessa.

Työn ja perheen yhteensovittaminen on barometrivastausten mukaan jatkuvasti helpottunut. Vaikka lakisääteisille perhevapaille jäämisen arvioidaan edelleen olevan helpompaa naisille, arvioidaan tilanteen miesten kohdalla parantuneen viime vuosina melko paljon. Myönteistä muutosta on tapahtunut erityisesti asenteissa yksityisellä sektorilla.

Tilanne seksuaalisen häirinnän yleisyydessä ei ole kehittynyt myönteiseen suuntaan. Naisten kokema häirintä on barometrivastausten mukaan yhä yleisempää.

LÄHTEET

- Kunta-alan työolobarometri 2011. Työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrin 2011 kuntatyöpaikkojen osatarkastelu [verkkojulkaisu]. Työturvallisuuskeskus, kuntaryhmä 22.2.2012. [viitattu: 11.9.2012]. Saantitapa: http://www.ttk.fi/files/2500/Kunta-alan_tyoolobarometri_2011.pdf
- Lappalainen, Hannu-Pekka (2008). On annettu hyviä numeroita. Perusopetuksen 6. vuosiluokan suorittaneiden äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arviointi 2007. Oppimistulosten arviointi 3/2008. Opetushallitus, Helsinki.
- Mattila, Leena (2005). Perusopetuksen matematiikan kansalliset oppimistulokset 9. vuosiluokalla. Oppimistulosten arviointi 2/2005. Opetushallitus, Helsinki.
- Pääkkönen, Hannu ja Riitta Hanifi 2011. Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. Tilastokeskus, Elinolot 2011.
- Segregaation lieventämistyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:18 [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-0335. Opetus- ja kulttuuriministeriö. [viitattu: 11.9.2012]. Saantitapa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okmtr18.pdf?lang=en>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus 2009–2010[verkkojulkaisu]. ISSN=1799-5639. Helsinki: tilastokeskus [viitattu: 28.8.2012]. Saantitapa: <http://tilastokeskus.fi/til/akay/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet 2011 [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.9.2012]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/perh/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus, aikasarjatiedot 2001–2010 [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7830. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 31.8.2012]. Saantitapa: <http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2010/16/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus 2011 [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7830. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 3.10.2012]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tyti/2011/14/tyti_2011_14_2012-09-11_kat_005_fi.html
- Tuokko, Eeva (2009): Miten ruotsia osataan peruskoulussa? Perusopetuksen päättövaiheen ruotsin kielen B-oppimäärän oppimistulosten kansallinen arviointi 2008. Oppimistulosten arviointi 2/2009. Opetushallitus, Helsinki.

LIITE I. Haastattelulomake

Tasa-arvobarometri 2012¹

Jotta en kysyisi teiltä kysymyksiä, jotka eivät sovi teidän elämäntilanteeseenne, kysyn ensiksi joitakin taustatietoja.

SamaKunt Onko kotikuntanne edelleen...

1 Kyllä-->**HE1**

2 Ei

UusiKunt Mikä on uusi kotikunta?

HE1 Onko teillä työpaikka?

Myös yritys ja esimerkiksi maatila ovat työpaikkoja. Niillä palkansaajilla, jotka eivät tällä hetkellä käy työssä, työsuhteen olemassaolo kertoo työpaikan olemassaolosta.

	N %	M %
1 Kyllä	62	62
2 Ei	38	38

Työssä olevat:

HE2 Oletteko:

1 palkansaaja

2 yrittäjä tai ammatinharjoittaja

3 vai työskentelettekö palkatta perheenjäsenen yrityksessä tai maatilalla?

	N %	M %
1 palkansaaja	92	82
2 yrittäjä tai ammatinharjoittaja	8	18
3 vai työskentelettekö palkatta perheenjäsenen yrityksessä tai maatilalla?	0	.

Palkansaajat:

HE3A Oletteko:

1 esimiesasemassa tai johtotehtävissä

2 ylempi toimihenkilö (ei alaisia)

3 muu toimihenkilö

4 vai työntekijä?

	N %	M %
1 esimiesasemassa tai johtotehtävissä	11	15
2 ylempi toimihenkilö (ei alaisia)	15	18
3 muu toimihenkilö	19	12
4 vai työntekijä?	56	56

Esimiesasemassa olevat:

HE3B Kuinka monta alaista teillä on?

Esimiesasemassa olevat:

HE3C Minkä tyyppisten alaisten kanssa olette enimmäkseen tekemisissä:

	N %	M %
1 ylempien toimihenkilöiden	25	15
2 muiden toimihenkilöiden	24	31
3 työntekijöiden kanssa?	49	54
EOS	2	.

Palkansaajat:

HE4 Oletteko:

	N %	M %
1 kokoaikatyössä	80	91
2 vai osa-aikatyössä?	20	9

¹ Tämä lomake ei ole ollut konkreettisesti muodossaan käytössä haastatteluissa. Lomaketta on käytetty avuksi ohjelmoinnissa. Ohjelmointiohjeet ja haastattelijan ohjeet on kirjoitettu kursivilla.

* Tähtimerkki kysymysnumeroinnin perässä tarkoittaa, että kysymys on uusi, eikä sitä ole esitetty aiemmissa Tasa-arvobarometreissä.

*Palkansaajat:***HE5** Onko työsuhteenne:

	N %	M %
1 jatkuva (toistaiseksi voimassa oleva)	83	87
2 vai määräaikainen tai tilapäinen?	17	13
EOS	0

*Palkansaajat, yrittäjät ja ammatinharjoittajat:***HE6** Onko teillä palkattua työvoimaa?

	N %	M %
1 Kyllä	14	35
2 Ei	86	65

*Työssä olevat:***HE7** Onko ansiotyö, ammatinharjoittaminen tai yrittäminen pääasiallinen toimintanne tällä hetkellä?
(Pääasiallinen on se toiminta, johon käyttää eniten aikaansa tai josta saa eniten tuloja.)

	N %	M %
1 Kyllä --> KO0	90	96
2 Ei	10	4

HE8*Ei työssä olevat:*

Mitä teette pääasiassa?

Ei päätoimisessa työssä olevat:

Mitä muuta teette pääasiassa? (Valittava tärkein.)

	N %	M %
1 Opiskelija, koululainen	34	28
2 Varusmies tai siviilipalvelussa	1
3 Työtön tai lomautettu	6	14
4 Eläkkeellä, pitkäaikaissairas tai työkyvytön	45	53
5 Äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaalla	7	0
6 Hoidatte lapsia kotihoidontuen turvin	3	0
7 Muu	5	2

Kysyn seuraavaksi kotitalouttanne koskevia tietoja. Kotitaloudella tarkoitan henkilöitä, jotka **asuvat yhdessä sekä ruokailevat** tai muuten **käyttävät tulojaan yhdessä**.

KO0 Elättekö nykyisin:

	N %	M %
1 vanhempienne (adoptiovanhempien, isovanhempien tms.) kotitaloudessa vailla omaa perhettä vai	8	11
2 omassa kotitaloudessanne?	92	89

*Omassa kotitaloudessa elävät:***KO1** Kysyn seuraavaksi siviilisäätjänne. Oletteko tällä hetkellä:

	N %	M %
1 naimaton	14	15
2 avioliitossa	19	20
3 avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa	53	58
4 eronnut tai asumuserossa	10	6
5 leski?	3	1

Avoliitossa tai avioliitossa olevat:

KO2 Elätkö puolisonne kanssa samassa kotitaloudessa vähintään kaksi kolmannelta ajasta?

	N %	M %
1 Kyllä (esim. toinen puoliso enintään 2 päivää viikosta toisella paikkakunnalla)	99	98
2 Emme (esim. toinen puoliso vähintään 3 päivää viikosta toisella paikkakunnalla)	1	2

Erillään puolisoista yli kolmanneksen ajasta:

KO3 Kumpi puolisoista elää vakituisesti tai vakituiseemmin yhteisessä kotitaloudessa?²

	N %	M %
1 Minä	48	21
2 Puolisoni	52	64
3 Molemmat tai ei kumpikaan	15

Avoliitossa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa:

KO3B* Mitä puolisonne tekee pääasiassa?

Valittava tärkein. Jos ei osaa valita tärkeintä, otetaan se, johon kuuluu eniten aikaa.

	N %	M %
1 Työssä <i>Ansiotyössä palkansaajana, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä tai perheenjäsenen yrityksessä/maatilalla palkatta.</i>	69	61
2 Opiskelija, koululainen	2	6
3 Varusmies tai siviilipalvelussa
4 Työtön tai lomautettu	3	3
5 Eläkkeellä, pitkäaikaissairas tai työkyvytön	25	21
6 Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla	0	5
7 Hoitaa lapsia kotihoidontuen turvin	0	2
8 Muu	1	1

Omassa kotitaloudessa vakituisesti elävät:

Kysyn seuraavaksi alle 18-vuotiaista lapsista.

Omassa kotitaloudessa vakituisesti elävät:

KO4 Asuuko kotitaloudessanne tällä hetkellä alle 18-vuotiaita lapsia **vakituisesti**?

Teidän ja puolisonne yhteisiä tai jommankumman lapsia tai lastenlapsia, adoptoituja tms. lapsia. Vähintään puolet ajasta.

	N %	M %
1 Kyllä	34	29
2 Ei	66	71
EOS	0

Omassa kotitaloudessa vakituisesti elävät, alle 18-vuotiaita lapsia vakituisesti kotitaloudessa:

KO5 Minkä ikäisiä nämä lapset ovat? Mainitkaa lasten iät **nuorimmasta vanhimpaan**.

² Uusi vastausvaihtoehto ”Molemmat tai ei kumpikaan”.

Omassa kotitaloudessa vakituisesti elävät:

KO6 Asuuko kotitaloudessanne tällä hetkellä alle 18-vuotiaita lapsia **osa-aikaisesti**?

Teidän ja puolisonne yhteisiä tai jommankumman lapsia tai lastenlapsia, adoptoituja tms. lapsia, alle puolet, mutta vähintään noin kolmanneksen ajasta.

Osa-aikaisesti= alle puolet, mutta vähintään noin kolmanneksen ajasta.

Jos lapsi asuu kotitaloudessa säännöllisesti kaksi täyttä viikonlopun vuorokautta, hänet

hyväksytään kotitaloudessa asuvaksi.

	N %	M %
1 Kyllä	2	5
2 Ei	98	95
EOS	0

Omassa kotitaloudessa elävät:

KO7

Omassa kotitaloudessa vakituisesti elävät:

Onko teillä sellaisia alle 18-vuotiaita lapsia, jotka eivät asu kotitaloudessanne edes kolmannelta ajasta, mutta joiden elatukseen osallistutte?

Vähemmän vakituisesti yhteisessä kotitaloudessa puolisonsa kanssa elävät:

Onko teillä alle 18-vuotiaita lapsia?

	N %	M %
1 Kyllä	1	4
2 Ei	99	96
EOS	0

Toisessa kotitaloudessa eläviä alle 18-vuotiaita lapsia:

KO8 Kuinka usein tapaatte näitä lapsianne:³

(Jos lapsia on useampia ja heitä ei tavata yhtä usein, valitaan nuorimman lapsen tapaaminen.)

	N %	M %
1 lähes päivittäin	12
2 muutaman kerran viikossa	22	8
3 suunnilleen joka viikko	22	8
4 joka toinen viikko/ 2 kertaa kuussa	46	38
5 noin kerran kuukaudessa	20
6 noin kerran kahdessa kuukaudessa	10	5
7 muutaman kerran vuodessa	5
8 harvemmin tai ette koskaan?	5

³ Uudet vastausvaihtoehdot: ”muutaman kerran viikossa”, ”joka toinen viikko/ 2 kertaa kuussa” ja ”noin kerran kuukaudessa”.

Kysyn seuraavaksi arvioitanne suomalaisten miesten ja naisten asemasta yleensä.

YL1

Jos arvioidaan aivan yleisesti suomalaisten miesten ja naisten asemaa **nykyisin**, mikä seuraavista viidestä väittämästä vastaa eniten omaa näkemystänne:

	N %	M %
1 miesten asema yhteiskunnassa on keskimäärin selvästi parempi kuin naisten	14	5
2 miesten asema yhteiskunnassa on keskimäärin hiukan parempi kuin naisten	66	55
3 naisten asema on keskimäärin selvästi parempi kuin miesten	1
4 naisten asema on keskimäärin hiukan parempi kuin miesten	1	3
5 miehet ja naiset ovat tasa-arvoisia keskenään?	19	36
EOS	0	0

YL2

Arveletteko sukupuolten tasa-arvon lisääntyvän, eriarvoisuuden lisääntyvän vai pysykö tilanne samanlaisena **seuraavan kymmenen vuoden aikana**:

	N %	M %
1 tasa-arvo lisääntyy	46	52
2 eriarvoisuus lisääntyy	7	5
3 tilanne pysyy samanlaisena?	46	42
EOS.....	1	1

YL3 Seuraavaksi kysyn sarjan väittämiä suomalaisten miesten ja naisten asemasta yleensä.

Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä?

		täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	EOS
A Naisten entistä aktiivisempi tulo mukaan politiikkaan on tarpeen poliittisen asiantuntemuksen monipuolistamiseksi?	N %	55	40	3	1	1
	M %	37	48	11	3	1
B Yritykset ja talouselämä hyötyisivät, jos johtopaikoilla olisi nykyistä enemmän naisia?	N %	42	42	12	2	2
	M %	24	44	24	5	3
C Sosiaali- ja terveyspalveluiden työtehtävissä tulisi olla nykyistä enemmän miehiä?	N %	43	37	15	4	1
	M %	34	38	22	4	2
D Naisten mahdollisuudet työelämässä ovat yhtä hyvät kuin miesten?	N %	10	24	51	14	1
	M %	26	30	38	6	0
E Entä mitä mieltä olette väittämästä: Naisilla on täysi oikeus käydä töissä, olipa heidän perhetilanteensa mikä tahansa? ⁴	N %	78	14	7	1	0
	M %	79	13	6	2	0
F Miehellä on ensisijaisesti vastuu perheen toimeentulosta?	N %	5	14	35	45	1
	M %	12	25	37	25	1
G On oikein, että se puoliso, jolla on pienempi palkka, tekee suuremman osan kotitöistä?	N %	2	6	25	67	0
	M %	4	10	35	50	1
H Miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen?	N %	46	41	9	2	2
	M %	49	39	8	2	2

⁴ Uusi kysymysmuotoilu. Aiempi muotoilu: ”Naimisissa olevilla naisilla...”

YL3-kysymyssarja jatkuu edelliseltä sivulta.		täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	EOS
I Työpaikoilla kannustetaan miehiä riittävästi käyttämään lastenhoito-vapaita?	N %	10	17	42	15	16
	M %	11	18	37	19	15
J Työmarkkinajärjestöjen tulisi toimia nykyistä aktiivisemmin naisten ja miesten perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi?	N %	75	21	2	0	2
	M %	56	32	8	2	2
K* Työnantajien tulisi toimia nykyistä aktiivisemmin naisten ja miesten perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi?	N %	76	20	2	0	2
	M %	62	29	6	1	2
L Perhevapaista koituvia työnantajakustannuksia tulee tasata nykyistä enemmän nais- ja miesvaltaisten alojen kesken?	N %	54	34	3	1	8
	M %	42	40	9	2	7
M Miehetkin hyötyvät sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä?	N %	60	32	5	1	2
	M %	52	35	9	2	2
N Työpaikkakohtaiset tasa-arvosuunnitelmat ovat hyödyttömiä naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi? ⁵	N %	5	21	42	25	7
	M %	10	23	41	21	5
O Lähes alastomien vartaloiden esittämistä ulkomainoksissa tulisi vähentää?	N %	42	36	16	5	1
	M %	22	31	30	14	3
P Kaupalliset kanavat eli TV, Internet, mainokset ja muu viihde vaikuttavat liikaa lasten ja nuorten käsityksiin seksuaalisuudesta?	N %	60	33	5	1	1
	M %	46	39	10	3	2

YL4 Luetellen seuraavaksi kuusi politiikan osa-aluetta. Kumpi on sopivampi, mies vai nainen, vastuunalaisiin tehtäviin näillä alueilla, vai eikö sukupuolella ole merkitystä:

	mies	nainen	sukupuolella ei merkitystä	EOS	
A talouspolitiikka?.....	N %	6	1	93	0
	M %	10	2	88	0
B ulkopoliitiikka?	N %	13	1	86	.
	M %	21	1	78	0
C ympäristöpolitiikka?	N %	3	7	90	0
	M %	4	11	85	0
D sosiaali- ja terveyspolitiikka?.....	N %	1	25	74	.
	M %	2	31	67	0
E kulttuuripolitiikka?.....	N %	1	6	93	0
	M %	2	10	88	0
F puolustuspolitiikka?	N %	48	1	51	0
	M %	59	1	40	0

⁵ Uusi kysymysmuotoilu. Aiempi muotoilu: ”Työpaikkakohtaisista tasa-arvosuunnitelmista ei ole hyötyä...”

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:

Seuraavaksi kysyn kokemuksianne työelämästä.

*Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:***TY1** Toteutuuko sukupuolten välinen tasa-arvo työpaikallanne:

	N %	M %
1 erittäin hyvin	29	38
2 melko hyvin	38	41
3 kesinkertaisesti	16	8
4 melko huonosti	9	3
5 erittäin huonosti?	2	1
KYSYMYS EI SOVI.....	6	9
EOS.....	.	0

*Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:***TY2** Onko työpaikkanne:

	N %	M %
1 valtion sektorilla	13	13
2 kuntasektorilla (kunnat, kuntayhtymät ym.)	38	13
3 vai yksityisellä sektorilla?	49	74

*Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:***TY3** Ovatko naiset tai miehet työpaikallanne selvänä enemmistönä?*Selvällä enemmistöllä tarkoitetaan vähintään kahden kolmasosan enemmistöä.*

	N %	M %
1 Naiset selvänä enemmistönä	68	20
2 Miehet selvänä enemmistönä	14	55
3 Kumpikaan sukupuoli ei ole selvänä enemmistönä	18	24
EOS	0	1

TY3B Sopsisiko työ, jota teette, yhtä hyvin naiselle kuin miehelle?

	N %	M %
1 Kyllä	96	79
2 Ei	4	20
EOS.....	0	1

*Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:***TY4A** Onko teillä nykyisessä työssänne haittaa sukupuolestanne seuraavissa asioissa:

		paljon	jonkin verran	ei lainkaan	EOS
A palkkaus?	N %	6	24	69	1
	M %	0	2	95	3
B työsuhte-etujen saaminen (esim. työsuhteautot, puhelimet)?	N %	3	4	92	1
	M %	.	1	97	2
C koulutukseen pääsy (työnantajan kustantamaan)?	N %	1	6	93	0
	M %	.	2	96	2
D tiedon saaminen (esim. työtä koskevista muutoksista)?	N %	2	9	89	0
	M %	0	4	95	1
E työpaineiden jakautuminen (esim. naiset / miehet pääsevät helpommalla)?	N %	2	22	74	2
	M %	1	8	89	2
F uralla eteneminen?	N %	6	22	71	1
	M %	0	6	92	2
G työsuhteen jatkuvuus (esim. pätkätyöt tai määräaikaisuus)?	N %	2	8	90	0
	M %	.	2	96	2
H työtulosten arviointi?	N %	1	14	84	1
	M %	0	4	93	3
I ammattitaidon arvostus?	N %	5	22	72	1
	M %	0	6	92	2
J työn itsenäisyys?	N %	1	4	94	1
	M %	.	3	95	2

*Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:***TY4B** Oletteko viimeisten viiden vuoden aikana ehdottanut palkankorotusta itsellenne?(Ehdottanut esimiehelle tai työnantajan edustajalle⁶, koskee kaikenlaisia ei-automaattisesti tulevia korotuksia, esim. henkilökohtaisia lisä.)

	N %	M %
1 Kyllä	37	49
2 En	63	51
EOS.....	.	0

*Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:***TY4C** Onko esimiehenne tai joku muu työpaikallanne johtavassa asemassa oleva henkilö kannustanut teitä hakeutumaan vaativampiin tehtäviin viimeisten viiden vuoden aikana?

	N%	M%
1 kyllä	38	42
2 ei	62	57
EOS	0	1

⁶ Uusi ohjeen muotoilu. Aiempi muotoilu: ”Ehdottanut esimiehelle, luottamusmiehelle tms.”

Pää- ja sivutoimiset yrittäjät ja ammatinharjoittajat:
Seuraavaksi kysyn kokemuksianne työelämästä.

Pää- ja sivutoimiset yrittäjät ja ammatinharjoittajat:

TY5 Toteutuuko sukupuolten tasa-arvo oman kokemuksenne mukaan ammattialallanne tai yrittäjänä toimiessanne:

	N %	M %
1 erittäin hyvin	31	16
2 melko hyvin	31	36
3 keskimertaisesti	14	35
4 melko huonosti	14	8
5 erittäin huonosti?	5	1
KYSYMYS EI SOVI	5	4

Pää- ja sivutoimiset yrittäjät ja ammatinharjoittajat:

TY6 Onko teillä **nykyisessä** työssänne haittaa sukupuolestanne seuraavissa asioissa:

		paljon	jonkin verran	ei lainkaan	EOS
A ammattitaidon arvostus?	N %	.	19	81	.
	M %	.	6	94	.
B taloudellinen toimeentulo?	N %	2	16	82	.
	M %	.	5	95	.
C asiakassuhteiden luominen?	N %	4	17	79	.
	M %	.	7	93	.
D yhteistyö asiakkaiden kanssa?	N %	2	7	91	.
	M %	.	5	95	.
E* hyvien toimeksiantojen tai tilausten saaminen?	N %	4	12	83	.
	M %	.	8	92	.
F yhteistyö muiden yrittäjien kanssa?	N %	2	10	88	.
	M %	.	3	97	.
<i>alaisia:</i>	N %	.	33	67	.
G yhteistyö alaisten kanssa?	M %	.	4	96	.
	N %	.	11	89	.
H uralla eteneminen ja itsensä kehittäminen?	M %	.	3	97	.
	N %	2	14	82	2
I yritystoimintaan tarkoitetun yhteiskunnallisen tuen saaminen?	M %	.	8	86	6

Päätoimiset opiskelijat ja koululaiset:

Seuraavaksi kysyn kokemuksianne **nykyisestä** koulu- tai opiskeluympäristöstänne.

Päätoimiset opiskelijat ja koululaiset:

TY7 Toteutuuko sukupuolten tasa-arvo oppilaitoksessanne:

	N %	M %
1 erittäin hyvin	45	65
2 melko hyvin	39	31
3 keskimertaisesti	10	4
4 melko huonosti	3	.
5 erittäin huonosti?
KYSYMYS EI SOVI	2	.
EOS	1	.

Päätoimiset opiskelijat ja koululaiset:

Sähköisessä lomakkeessa 'vastakkainen sukupuoli' on 'pojat tai miehet', jos haastateltava on nainen, ja 'tytöt tai naiset', jos haastateltava on mies, 'oma sukupuoli' päinvastoin.

		paljon	jonkin verran	ei lainkaan	EOS
TY8 Haittaavatko seuraavat seikat opiskeluanne:					
A oppimateriaaleissa tulee liiaksi esiin vastakkaisen sukupuolen maailma tai kokemuspiiri?	N %	.	10	90	.
	M %	.	9	91	.
B jotkut opettajat valitsevat opetuksen sisällöt liiaksi vastakkaisen sukupuolen maailmasta tai kokemuspiiristä?	N %	2	13	83	2
	M %	2	14	84	.
C vastakkainen sukupuoli saa mielenkiintoisimmat tehtävät?	N %	3	11	84	2
	M %	2	10	88	.
D vastakkainen sukupuoli saa parhaat työvälineet?	N %	3	7	88	2
	M %	1	8	91	.
E jotkut opettajat arvioivat vastakkaisen sukupuolen aikaansaannoksia myönteisemmin kuin oman sukupuolenne aikaansaannoksia?	N %	8	28	62	2
	M %	6	33	60	1
F keskusteluissa ja vastaajina vastakkaisen sukupuolen edustajat ovat jatkuvasti äänessä?	N %	7	21	69	3
	M %	3	22	74	1
G* toisten opiskelijoiden asenteet omaa sukupuoltanne kohtaan?	N %	.	10	87	3
	M %	.	7	92	1

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:

Seuraavat kysymykset koskevat perheen ja työn yhteensovittamista.

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:

PE1 Onko työpaikallanne yleisesti ottaen vaikeaa:

		ei lainkaan vaikeaa	jonkin verran vaikeaa	selvästi vaikeaa	EI KOSKE TYÖPAIKKAANI	EOS
A pienten lasten äideille kieltäytyä ylitöistä perhesyihin vedoten?	N %	57	29	5	7	2
	M %	60	17	1	18	4
B pienten lasten isille kieltäytyä ylitöistä perhesyihin vedoten?	N %	55	24	3	14	4
	M %	65	24	3	5	3
C naisille jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta (alle 10-vuotiasta) lastaan?	N %	71	22	4	2	1
	M %	72	11	1	14	2
D miehille jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta (alle 10-vuotiasta) lastaan?	N %	61	21	4	11	3
	M %	72	18	5	2	3

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat, alle 12-vuotiaita lapsia kotitaloudessa:

PE2 Oletteko itse jäänyt viimeisten kahden vuoden aikana kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta lasta:

	N %	M %
1 en lainkaan	25	31
2 korkeintaan muutamia kertoja	51	46
3 lukuisia kertoja?	17	20
LAPSI EI OLE OLLUT SAIRAS	2	3
EOS	5	.

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat:

PE3 Seuraavat kysymykset koskevat suhtautumista perhevapaiden käyttöön työpaikallanne.

(Perhevapaat ovat vapaita, jotka mahdollistavat vanhempien jäämisen määräajaksi pois työelämästä tai lyhennetyin työajan lapsen hoitamiseksi.)

		ei lainkaan vaikeaa	jonkin verran vaikeaa	selvästi vaikeaa	EI KOSKE TYÖPAIK- KAANI	EOS
Onko vaikeaa:						
A naisille jäädä äitiys- ja vanhempainvapaalle vajaan vuoden ajaksi?	N %	84	9	1	3	3
	M %	71	9	1	14	5
B miehille jäädä isyysvapaalle kolmen viikon ajaksi?	N %	76	8	1	12	3
	M %	81	9	3	2	5
C miehille jäädä vanhempainvapaalle, jonka kesto voi vaihdella yhdestä seitsemään kuukauteen ? ⁷	N %	55	20	5	12	8
	M %	45	31	10	3	11
D* miehille pitää enimmillään 6 viikon mittainen isäkuukausi? <i>Isäkuukausi on isän bonusvapaa jota äiti ei voi käyttää. Kun isä käyttää vanhempainrahaa vähintään 12 arkipäivää (vanhempainrahan lopusta), hän saa 1–24 ylimääräistä arkipäivää vapaata.</i>	N %	63	15	2	11	9
	M %	59	22	7	3	9
E naisille jäädä hoitovapaalle hoitamaan lasta siksi, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta ? <i>Hoitovapaan kesto voi olla 1 kk–2v.</i>	N %	72	17	3	4	4
	M %	55	20	4	14	7
F miehille jäädä hoitovapaalle hoitamaan lasta siksi, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta ? <i>Hoitovapaan kesto voi olla 1 kk–2v.</i>	N %	51	22	7	11	9
	M %	39	27	19	4	11
G naisille olla osittaisella hoitovapaalla eli lyhentää työaikaansa, mikä on mahdollista lapsen toisen kouluvuoden loppuun asti ?	N %	58	26	7	4	5
	M %	44	24	6	15	11
H miehille olla osittaisella hoitovapaalla eli lyhentää työaikaansa, mikä on mahdollista lapsen toisen kouluvuoden loppuun asti ?	N %	44	26	8	13	9
	M %	40	27	14	4	15

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat, joilla on omassa tai toisessa kotitaloudessa eläviä alle 18-vuotiaita lapsia ja jotka eivät olleet perhevapailla haastattelujakohtana:

PE4A Oletteko itse ollut **viimeisten viiden vuoden aikana** äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaalla?

	N %	M %
1 Kyllä	36	39
2 En	64	61

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat, joilla on omassa tai toisessa kotitaloudessa eläviä alle 18-vuotiaita lapsia ja jotka eivät olleet perhevapailla haastattelujakohtana:

PE4B Entä oletteko ollut **viimeisten viiden vuoden aikana** osittaisella hoitovapaalla?

	N %	M %
1 Kyllä	16	4
2 En	83	96
EOS	1	.

⁷ Uusi kysymysmuotoilu. Aiempi muotoilu: "...yhdestä seitsemään kuukauteen?".

Pää- ja sivutoimiset palkansaajat, joilla on omassa tai toisessa kotitaloudessa eläviä alle 18-vuotiaita lapsia ja jotka eivät olleet perhevapailla haastattelujankohtana:

PE4C Entä oletteko ollut viimeisten viiden vuoden aikana kokoaikaisella hoitovapaalla?

	N %	M %
1 Kyllä	28	8
2 En	71	92
EOS	1	.

Ei-palkansaajat, jotka elävät puolisonsa kanssa vakituisesti tai puolisoa vakituisemmin yhteisessä kotitaloudessa tai joilla on alle 18-vuotiaita lapsia kotitaloudessa vakituisesti tai osa-aikaisesti:

Suuraavat kysymykset koskevat perheen ja muiden elämäntilanteiden yhteensovittamista.

Alle 18-vuotiaita lapsia vakituisesti tai osa-aikaisesti kotitaloudessa:

PE5 Onko teille perhesyiden takia vaikeaa:

		ei lainkaan vaikeaa	jonkin verran vaikeaa	selvästi vaikeaa	EI KOSKE TYÖPAIKKAANI
<i>ansiotyö pääasiallisena toimintana</i>					
A olla tarvittaessa myöhään tai viikonloppuisin töissä? (Tarkoitetaan normaalityöajan ylittäviä töitä.)	N %	44	34	18	4
	M %	45	38	14	3
B Opiskella? (Kaikenlainen opiskelu.)	N %	44	29	15	12
	M %	52	21	6	21
C Lähteä yön yli kestäväälle työmatkalle tai kurssille?	N %	48	29	19	4
	M %	56	29	9	6

Yhteisessä kotitaloudessa puolisonsa kanssa vakituisesti tai puolisoa vakituisemmin elävät:

PE6 Onko puolisonne liian vähän kotona?

	N %	M %
1 Kyllä	16	5
2 Ei	84	94
EOS	0	1

Puoliso liian vähän kotona:

PE7 Miksi puolisonne liian vähän kotoa:

	N %	M %
1 enimmäkseen työn tai siihen liittyvien matkojen takia?	80	86
2 enimmäkseen vapaa-ajan harrastusten takia (sisältää järjestöelämään osallistumisen)?	13	7
MUIDEN SYIDEN TAKIA	7	7

Seuraavat kysymykset koskevat kotitöiden jakoa **omassa kotitaloudessanne**. Muihin kotitalouksiin kuuluvien mahdollista avustamista kysytään myöhemmin.

Puolionsa kanssa yhteisessä kotitaloudessa elävät, alle 18-vuotiaita lapsia vakituisesti kotitaloudessa:

PE8 Kuka teidän kotitaloudessanne oli **viime syksyn aikana useimmiten vastuussa** seuraavista asioista:

		äiti	isä	äiti ja isä yhtä paljon	lapsi / lapset	muu kotita- louden jäsen	EI KOSKE PERHET- TÄNI	EOS
A ruuanlaitto arkisin? (Myös einesten tai valmiin ruuan lämmittäminen.)	N %	66	15	19
	M %	53	21	25	.	1	.	.
B astianpesu?	N %	51	12	35	2	.	.	.
	M %	30	24	41	3	1	1	.
C pyykinpesu?	N %	87	4	9
	M %	77	7	15	1	0	.	.
D silitys?	N %	67	6	11	.	.	16	0
	M %	62	9	17	.	0	11	1
E asunnon siivous?	N %	55	4	39	1	1	0	.
	M %	32	13	52	1	1	1	.
F* jätehuolto?	N %	21	32	41	6	.	.	.
	M %	7	48	43	2	0	.	.
G päivittäisostokset?	N %	42	18	40
	M %	23	30	47	.	0	.	.
H lasten kuljettaminen päiväkotiin tai kouluun?	N %	24	12	31	5	0	28	.
	M %	15	23	31	6	.	25	.
I lasten kuljettaminen harrastuksiin?	N %	21	19	39	1	1	19	.
	M %	8	26	44	2	0	20	.
J yhteydenpito päiväkodin tai koulun kanssa? (esim. vanhempainiltoihin osallistuminen.)	N %	57	4	25	.	.	14	.
	M %	49	8	27	.	.	16	.
<i>7-17 -v. lapsia kotitaloudessa:</i>		N %	45	7	36	6	.	6
K lasten läksyjen teosta huolehtiminen?	M %	27	7	52	9	.	5	.
	N %	23	4	69	1	.	3	.
L keskusteleminen, leikkiminen lasten kanssa, iltasatujen lukeminen, taitojen opettaminen tms.?	M %	19	8	70	.	0	2	1
	<i>alle 7-v. lapsia kotitaloudessa:</i>		N %	48	3	46	1	.
M lastenhoito? (Peseminen, pukeminen, syöttäminen.)	M %	38	5	55	.	1	1	.
	<i>alle 10-v. lapsia kotitaloudessa:</i>		N %	54	7	36	.	.
N* sairaan lapsen hoito? <i>Sairaalan lapsen hoitaminen kotona, mukana olo sairaalassa, lääkäriin vieminen ym.</i>	M %	46	7	43	.	1	3	.
	O lemmikkieläinten hoito?	N %	20	8	22	3	.	47
M %		12	12	27	3	0	46	.
P kulkuneuvojen huolto?	N %	2	86	9	.	.	3	.
	M %	2	92	4	.	0	1	1
Q muu huolto, korjaus tai rakentaminen? (myös kodin elektroniikka ⁸)	N %	1	88	9	.	1	1	.
	M %	1	88	9	.	1	1	.
R* Puutarha- ja pihatyöt?	N %	16	19	57	1	.	7	.
	M %	18	19	52	0	.	11	.
S kodin taloutta koskevien asioiden hoito? (Lainojen, vakuutusten, maksujen tms. hoito.)	N %	22	24	54
	M %	13	40	46	.	1	.	.

⁸ Ennen sisälsi myös pihatyöt, nyt niistä kysytään erikseen kohdassa R.

Alle 18-vuotiaita lapsia vakituisesti omassa kotitaloudessa:

PE9 Onko teille tullut viime aikoina mieleen, että olette liikaa vastuussa kotitöistä:

	N %	M %
1 kyllä, usein	19	2
2 kyllä, silloin tällöin	27	9
3 kyllä, mutta harvoin	26	17
4 ei ollenkaan?	28	72
EOS	0	.

Seuraavaksi kysyn perhe-elämään liittyviä kysymyksiä.

Alle 18-vuotiaita lapsia, omia tai omassa kotitaloudessa koko- tai osa-aikaisesti:

PE10A* Onko teillä mielestänne vastuuta omien tai luonanne koko- tai osa-aikaisesti asuvien alle 18-vuotiaiden lasten hoidosta ja kasvatuksesta:

	N %	M %
1 liian paljon	12	1
2 sopivasti	87	92
3 vai liian vähän?	1	7

Alle 18-vuotiaita lapsia, omia tai omassa kotitaloudessa koko- tai osa-aikaisesti:

PE10B* Entä onko teillä mielestänne vastuuta omien tai koko- tai osa-aikaisesti luonanne asuvien alle 18-vuotiaiden lasten elatuksesta:

	N %	M %
1 liian paljon	9	3
2 sopivasti	88	94
3 vai liian vähän?	3	2
EOS	1

Seuraavaksi kysyn muutaman asian parisuhteestanne.

Avo- tai avioliitossa:

PE11 Onko teillä mielestänne riittävästi valtaa perheenne sisäisessä päätöksenteossa.

Vaihtoehdot ovat: Perheen sisäisellä päätöksenteolla tarkoitetaan esim. kotitöiden jakamista, lasten kasvattamista ja rahan käyttöä koskevia päätöksiä.

	N %	M %
1 kyllä, kaikissa asioissa	66	53
2 kyllä, useimmissa asioissa	28	37
3 kyllä, joissakin asioissa	6	9
4 ei juuri koskaan?	0	1
EOS	0

Avo- tai avioliitossa :

PE12 Millainen on suhteenne nykyiseen puolisoonne? Onko se:

	N %	M %
1 erittäin hyvä	66	71
2 melko hyvä	28	25
3 tyydyttävä	6	3
4 huono?	0	1
EOS	0	0

Avoliitossa tai avioliitossa :

PE13 Tuleeko teillä erimielisyyksiä (nykyisen) puolisonne kanssa:

		paljon	jonkin verran	ei lainkaan	EOS
A Tuleeko teillä erimielisyyksiä (nykyisen) puolisonne kanssa seuraavista asioista: kotitöiden jakamisesta:	N %	3	44	53	.
	M %	2	42	56	0
<i>alle 18-vuotiaita lapsia kotitaloudessa:</i>					
B lasten hoidosta, kuljettamisesta tms.?	N %	0	28	72	.
	M %	1	21	78	.
<i>alle 10-vuotiaita lapsia kotitaloudessa:</i>					
D töistä poissaolemista lapsen sairastuessa?	N %	.	22	75	3
	M %	.	23	76	1
E rahojen käytöstä?	N %	2	28	70	.
	M %	2	24	74	0
F harrastuksiin tai vapaa-ajan menoihin käytetystä ajasta? (Koskee puolisoitten harrastuksia.)	N %	2	24	74	.
	M %	2	19	78	1

Omassa kotitaloudessa elävät naimattomat:

Seuraavaksi esitän muutamia perhettä ja parisuhdetta koskevia väittämiä ja kysyn mielipidettänne niistä.

Omassa kotitaloudessa elävät naimattomat:

SH Mitä mieltä olette seuraavista väittämissä:

		täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	EOS
A Perhe-elämässä välttämättömät kotityöt rajoittavat vapaa-ajanviettoa tai harrastuksia?	N %	13	37	28	20	2
	M %	13	36	27	24	.
B Raha-asioista olisi hankala sopia perheessä?	N %	6	17	32	41	4
	M %	4	11	38	42	5
C Parisuhde sinänsä rajoittaa valintamahdollisuuksia omassa elämässä?	N %	7	34	23	33	3
	M %	10	37	23	26	4

Seuraava kysymys koskee **muihin kotitalouksiin** kuuluvien avustamista, jossa ei ole kysymys palkkatyöstä.

SU1 Oletteko **viime syksyn aikana** avustanut tuntemianne muissa kotitalouksissa eläviä **sairaita tai huonokuntoisia**

henkilöitä esimerkiksi käymällä kaupassa, tarjoamalla autokyydin tai tekemällä talous- tai korjaustöitä:

	N %	M %
1 kyllä, lähes päivittäin	5	5
2 suunnilleen kerran viikossa	14	15
3 vähintään kerran kuukaudessa	20	22
4 harvemmin tai ette ollenkaan?	61	58
EOS	0	0

Seuraavat kysymykset koskevat kokemuksiinne sukupuolten kohtaamisesta erilaisissa arkielämän yhteyksissä.

SE1 Onko eri elämäntilanteissänne toista sukupuolta olevia, jotka suhtautuvat ainakin joskus yliolokaisesti tai vähättelevästi puheisiinne tai ehdotuksiinne: *Sähköisellä lomakkeella 'toinen sukupuoli' on muodossa 'miehiä tai poikia', jos haastateltava on nainen, ja 'naisia tai tyttöjä', jos haastateltava on mies.*

		ei lainkaan	yksi	muutamia	useita	EI KOSKE MINUA	EOS
<i>ansiotyö pääasiallisena toimintana:</i>	N %	65	8	20	3	4	.
A työpaikalla?	M %	79	4	9	1	7	0
<i>opiskelija tai koululainen:</i>	N %	49	13	32	5	.	1
B koulu-, opiskelu-ympäristössä?	M %	64	11	24	1	.	.
C järjestöelämässä?	N %	53	3	8	1	35	0
	M %	63	1	7	0	28	1
D sukulaisissa?	N %	69	9	19	2	1	0
	M %	81	5	12	1	1	0
E naapureissa?	N %	86	6	6	1	1	0
	M %	89	3	4	1	1	2
F harrastuksissa?	N %	89	2	6	0	3	0
	M %	91	1	5	.	2	1
G muussa ystäväpiirissä?	N %	73	8	18	1	0	0
	M %	80	5	13	1	0	1

Kysyn seuraavaksi muutamia seksuaaliseen häirintään tai ahdisteluun liittyviä kysymyksiä.

Seksuaalisella häirinnällä ja ahdistelulla tarkoitetaan tässä sellaista seksuaalista käyttäytymistä, joka on **ei-toivottua, yksipuolista ja saattaa sisältää painostusta**.

SE2 Onko joku vastakkaisen sukupuolen edustaja **kahden viime vuoden aikana**:

Sähköisellä lomakkeella 'vastakkainen sukupuoli' on 'mies tai poika', jos haastateltava on nainen, ja 'nainen tai tyttö', jos haastateltava on mies.

		Kyllä	Ei	EOS
A esittänyt asiattomia vartaloonne tai seksuaalisuuteenne kohdistuneita huomautuksia?	N %	20	80	0
	M %	7	93	0
B ehdottanut teille seksiä epäasiallisessa yhteydessä?	N %	10	90	0
	M %	8	92	0
C kertonut kaksimielisiä vitsejä tai puhunut härskejä tavalla, jonka olette kokenut loukkaavaksi?	N %	25	75	0
	M %	6	94	0
D lähennellyt teitä fyysisesti ei-toivotulla tavalla?	N %	15	85	..0
	M %	7	93	0
E* paljastellut teille itseään tai seurannut teitä?	N %	5	95	0
	M %	3	97	0

Jos SE2A=kyllä:

SE3A Kuka tai ketkä ovat esittäneet asiattomia vartaloonne tai seksuaalisuuteenne kohdistuneita huomautuksia?

Jos SE2B= kyllä:

SE3B Kuka tai ketkä ovat ehdottaneet teille seksiä epäasiallisessa yhteydessä?

Jos SE2C= kyllä:

SE3C Kuka tai ketkä ovat kertoneet kaksimielisiä vitsejä tai puhuneet härskejä tavalla, jonka olette kokenut loukkaavaksi?

Jos SE2D= kyllä:

SE3D Kuka tai ketkä ovat lähennelleet teitä fyysisesti?

Jos SE2E= kyllä:

SE3E* Kuka tai ketkä ovat paljastelleet teille itseään tai seuranneet teitä?

SE3A-SE3D vaihtoehdot:

(Alla olevat vastausvaihtoehdot luetaan vain kerran, ellei tarvetta toistamiseen ilmene.)

11 työtoveri	16 perheenjäsen	20 ystäväpiiriin kuuluva henkilö
12 esimies	17 muu sukulainen	21 muu tuttava
13 asiakas tai oppilas	18 entinen puoliso tai seurustelukumppani	22 tuntematon
14 opiskelutoveri	19 naapuri	23 muu
15 opettaja		

SE6 Entä onko joku samaa sukupuolta oleva henkilö tehnyt teille jotakin edellä mainituista asioista **kahden viime vuoden aikana**?

	N %	M %
1 kyllä	2	3
2 ei	98	97
EOS	0	0

SE4 Ovatko raiskauksista nykyisin annetut tuomiot mielestänne:

	N %	M %
1 liian kovia	0
2 sopivia	6	7
3 liian lieviä?	91	90
EOS.....	3	3

SE5A Hyväksyttekö sen, että nainen ostaa seksiä prostituoidulta?

	N %	M %
1 Kyllä	34	64
2 En	62	33
EOS.....	4	3

SE5B Entä hyväksyttekö sen, että mies ostaa seksiä prostituoidulta?

	N %	M %
1 Kyllä	34	66
2 En	63	32
EOS.....	3	2

Kysyn vielä sitä, miten turvalliseksi tai turvattomiksi erilaiset elinpiirit koetaan.

VA1 Pelkäätekö väkivallan kohteeksi joutumista tai oletteko sen takia varuillanne:

		usein	ainakin silloin tällöin	hyvin harvoin	en koskaan	EI KOSKE MINUA	EOS
A liiukuessanne yksin ulkosalla iltaisin tai öisin?	N %	9	29	37	21	4	0
	M %	2	10	33	54	1	0
B käyttäessänne joukkoliikennevälineitä iltaisin tai öisin?	N %	5	19	25	25	26	0
	M %	1	6	20	51	22	0
C työtehtävissä?	N %	2	8	16	73	1	0
	M %	1	4	11	84	0	0
D perhepiirissä?	N %	0	1	3	95	1	0
	M %		.	2.	97	1	0

Jos pelkää iltaisin ulkona tai joukkoliikennevälineissä usein tai ainakin silloin tällöin:

		Kyllä	En
VA2A Oletteko pelon tai varuillaanolon takia karsinut iltamenojanne?	N %	23	77
	M %	14	86
VA2B Entä oletteko käyttänyt pelon tai varuillaanolon takia taksia illalla tai yöllä?	N %	62	38
	M %	27	73

LIITE 2.

Tasa-arvobarometrissa käsitelty lakisääteiset perhevapaat ja niiden kes- to tiedusteluajankohtana vuonna 2012

Äitiysloma

Odottava äiti jää äitiyslomalle viimeistään noin viisi viikkoa ennen laskettua aikaa. Äitiysloman kesto on noin neljä kuukautta.

Isyysvapaa

Isä voi pitää isyysvapaata 1–18 arkipäivää äitiys- ja vanhempainvapaan aikana.

Vanhempainvapaa

Vanhempainvapaa alkaa, kun lapsi on noin kolmen kuukauden ikäinen ja kestää reilut puoli vuotta. Vanhempainvapaan voi käyttää joko isä tai äiti, tai se voidaan jakaa.

Isäkuukausi

Isäkuukausi on vanhempainvapaan ylimääräinen, pelkästään isille korva-merkitty osuus. Kun isä käyttää vanhempainrahakauden lopusta vähintään 12 arkipäivää (mukaan lukien lauantait), hän saa lisäksi 1–24 arkipäivää isyysrahaa. Isäkuukauden kesto on yhteensä noin kahdesta kuuteen viikkoa.

Hoitovapaa

Isä tai äiti voi pitää hoitovapaata vanhempainvapaan jälkeen siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Hoitovapaan kesto on yhdestä kuukaudesta yli kahteen vuoteen, ja sen voi pitää yhdessä tai kahdessa osassa. Hoitovapaa voidaan jakaa niin, että molemmat vanhemmat käyttävät siitä osan.

Osittainen hoitovapaa

Vanhemmilla on oikeus tehdä lyhennettyä työpäivää tai työviikkoa osittaisella hoitovapaalla lapsen toisen kouluvuoden loppuun saakka. Isä ja äiti voivat molemmat olla osittaisella hoitovapaalla, kunhan he jakavat hoitovastuun eivätkä ole vapaalla samaan aikaan.

Tilapäinen hoitovapaa

Alle kymmenvuotiaan lapsen äkillisesti sairastuessa työntekijällä on oikeus jäädä kotiin korkeintaan neljäksi päiväksi työsopimuslain perusteella. Palkallisten päivien määrä vaihtelee, tyypillisesti se on kolme.